

A JEZSUITÁK KIVONULÁSA MAGYARORSZÁGBÓL.

hol Forgách Zsigmond a felsőmagyarországi rendeknek gyűlést hirdetett, maga is felszólította ugyan Homonnait, hogy osszassa el hadait, de egyszersmind biztatta, hogy terveit alkalmasabb időben valósíthatja.

Nem maradt titokban Pázmánnak ez a magartása s hozzájárulván, hogy szélben kezdtek beszélni, hogy Pázmán 180,000 aranyat hozott a pápától védenekének s hogy Forgách Zsigmond felvidéki kapitányt a nemesség öléseire és tömlőczésére buzdította, nem csoda, hogy a kassai gyűlés bizalmatlanul fogadta, mi több, végzése köze íktatta, hogy «a rendek Pázmán Péter jezsuitát testi-lelki ellenségeknek tekintve, kívánják, hogy Felső-Magyarországból, hova nem a békeség helyreállítása, hanem megzavarása végett jött, távozzék.» Zemplénmegye is körlevélben hívta fel a figyelmet az országot Pázmán részéről fenyegető veszélyekre. Thurzó nádor kénytelen volt az ügyet a király elé terjeszteni s ezzel fényes védíratra szolgáltatott alkalmat Pázmánnak, ki meleg szavakkal hangsúlyozva hazaszeretetét, kérte a nádort, hogy «efféle gazhíreknek hitelt ne adjon.»

Ámde Homonnait csakugyan föltűzelték Pázmán biztató szavai s nemcsak Lengyelországban indított meg toborzást hadai számára; egyszersmind hajdú megtámadták Bethlen Gábor Váradra küldött kétszáz fegyveresét. Úgy Pázmán mint az udvar határozottan jó szemmel néztek Homonnai mozgolódását, s míg Bethlen Debreczenig nyomult, Pázmán a legmesszebb menő hadi intézkedéseket tanácsolta a nádornak. Szerencsére Bethlen még ekkor inkább uralma megőrzésére, mint kiterjesztésére gondolt s ezért sietett követeket küldeni a királynak Prágába, igazolva eljárását s azzal visszavezette seregét Erdélybe.

Hosszas volna tudós szerzőknek pragmatikai részletességű előadását nyomon követni Pázmán

Péter kiváló politikai szerepléséről, melyet ama harmadfél évig tartó zavarok és belháborúk alatt vitt, melyeknek a nikolsburgi békekötés vetett véget. De nem mellőzhetünk egy érdekes epizódot, mely Pázmánnak a nádornal való vetélkedésére vonatkozik. Thurzó György nádor az 1617-dik év első napjaiban elhunytán, Pázmán híhetőleg már Nikolsburgban Thurzó Szaniszlónak biztosította a nádori szék elnyerését, hogy ily módon a protestánsoknak is némi előnyt nyújtson. Igaz, hogy Thurzó a legfontosabb elvi kérdésekben is tulságos engedékenységet tanúsított Pázmán iránt, azonban egy jelentéktelen formai kérdés mégis oly összejúzóba hozta vele, melynek eredménye sohasem enyészhetett el teljesen. Az eset a következő: A II. Ferdinándnak második nejevel, Eleonorával való egybekelését követő lakomán régi szokás szerint a primás a nádor előtt foglalt helyet. Thurzó úgy hitte, hogy ezzel a nádori méltóság csorbát szenvedett, s azért ebéd végzetével szemrehányásokat tett Pázmánnak. Majd a királyhoz fordult elégtételért, a ki kérelmére leiratot állított ki, hogy a lakomán történtek nem lehetnek hátrányára a nádori méltóság tekintélyének, s nem tehetik kétségessé elsőségét. Ámde e nyilatkozást most újra Pázmán magyarázta sérelmesnek, s kihallgatást kérvén a királynál, kijelenté, hogy elejét veendő a további sürölődásoknak, kilép a királyi tanácsból. A király e fenyegetésre elég különös módon kénytelen volt önmagát dezavualni, kijelentve, hogy a leirat talán a «titkár gondatlanságából» többet foglal magában, mint szóbeli nyilatkozata, s kész volt annak helyreigazító magyarázatot adni. Pázmán tehát győztes maradt, de a nádor nem szűnt meg rá neheztelni.

De a mi Pázmán politikai szereplését illeti, különféle szempontokból lehet azt megbírálni; ha nem fontosabb is tehát, de mindenesetre osztatlanabb érdek előttünk kulturális tevékenysége,

melyet a közmívelődés és oktatásügy terén oly hatalmas mértékben fejtett ki. Említettük volt, mily helyzetben volt Pázmán működése megkezdésekor a katolikus egyház Magyarországon. A lelkeszek anyagi helyzete kedvezőtlen; a templomok többnyire pusztulóban s a tized fizetését is leg több helyen megtagadták. De Pázmán már 1622 tavaszán értekezletet tartott a főpapokkal, melyekben egész jövőendő tevékenységét mintegy körvonalozta. Eszközei sorában a katolikus nevelés foglalt el első helyet. Iskolák és tanintézetek felállítását egyre sürgette, sőt maga már 1619-ben és 23-ban megalapította a szegény nemes ifjak nevelését Nagy-Szombatban és a magyar papnevelését Bécsben, utóbbinak 115,000 forint alapítvánnyal biztosítva fönnállítását. E mellett országos papnevelők létesítését tervezte, s azokra épületeket ajánlott fel Bécsben és Nagy-Szombatban; alapítványt tett Rómában tanuló magyar ifjak számára, megalapította 50,000 forinttal a pozsonyi jezsuiták kollegiumát, sőt a nevelés ügyére is kiterjesztette figyelmét, zárdaszü-

ket telepitett még Pozsonyban Olaszországból, s a pozsonyi klarisszák zárdáját egészen újja építette. Nem csoda, hogy ily nagy foku buzgósága és fényes érdemei a királyt arra bírta, hogy ismételve lépést tegyen Rómában arra nézve, hogy számára a bíbor megszeresse. VIII. Orbán pápa örömmel fogadta e kezdeményt s az 1629 nov. 19-én tartott titkos konzisztoriumban Pázmánt bíbornokká nevezte ki.

Erdélyben azonban e közben egyre bonyolódottak a viszonyok. Bethlen Gábor özvegye és utóda, Brandenburgi Katalin sógora által megbuktatva, Rákóczi György lépett a fejedelmi trónra. E körülmény mellett megdőbentette a magyar politikuskokat Pázmánal együtt. Rákóczi személye nem volt bizalmat keltő sem a katolikus ügyre, sem a dinasztia érdekeire, és mégis azt javasolta a királynak, hogy a béke fenntartása kedvéért ismerje el Rákóczit. Nagy politikai bölcsesség és önzetlenség nyilvánult e tényében, mint meggyőződhetünk ama vallomásokból is, melyeket a nála követésben járt Kemény Jánosnak tett. «Im látod ösem, mondá egy alkalommal, nekünk elégséges hitelünk, tekintélyünk van most a kegyelmes keresztény császárnak előtt, de csak addig durál az, miglen Erdélyben magyar fejedelm hallatik florealni, azontúl mindjárt contemptusba jutván, gallérunk alá pökik a német. «Pázmán eme békés politikájának volt diadala a kassai egyezmény, mely szerencsére megelőzte azt, hogy Rákóczi Gusztáv Adólf-fal szövetezzék a katolicizmus elnyomására.

Gusztáv Adolf fellépése azonban, mint tudjuk, támogatva Franciaország hagyományos Ausztria-ellenes politikájától, új fordulatot adott a harmincz éves háború folyamában a Habsburg ház sorsának. Ausztria, a hosszú küzdelem alatt kimerülve, egyedül állott, csupán Spanyol- és Bajorországra támaszkodva. Richelieu meg tudta győzni a pápát, VIII. Orbánt arról, hogy a svéd

király és Bourbon-szövetségese fegyvert nem a katolikus egyház, hanem csak az ausztriai ház ellen irányul, maga a pápa pedig szintén belátta másrészt, hogy a hit egységét lehetetlen többé Európában visszaállítani.

Igy állottak az ügyek, midőn II. Ferdinánd Pázmánt felszólította, hogy mint rendkívüli követ utazzék Rómába s tolmácsolja a pápa előtt a császár fájdalomát a fölött, hogy a katolikus vallás ellenségeivel katolikusok szöveteztek, s egyszersmind hasson oda, hogy a pápa vonja el a francia királyt a svéd királytól, nyújtson pénzübeli segítyt a császárnak, s létesítsen a katolikus hatalmak közt szövetséget. Pázmán, bár beteges volt, elvállalta a küldetést, s mivel a király képtelen volt a szükséges pénzt rögtön előteremteni, saját pénzéből tett le egy bécsi banknál huszonnegy ezer tallert, megfelelő értékű római váltó fejében. Kiséréte 48 személyből állott, köztök két esztergomi kanonok s egy Batthyány gróf. A kocsi és podgyász-szekerek elé harmincznyoloz ló volt fogva. Febr. 14-én indult el Pozsonyból s útközben Loretóban buson megjelenvé, negyvenegy nap alatt ért Rómába; úti kiadásai ötezer forintra rúgtak.

Pázmán küldetése elé aggodalommal néztek Rómában. Növelte az aggodalmat épen akkor Borgia bíbornok spanyol követ fellépése, ki a Habsburgház érdekében már-már botránnyra jutotta a dolgot. Ő ugyanis a bíbornoki konzisztorium ülésén élcs hangon kelt ki a pápa ellen, mint a ki «a katolikus vallás ellenségeinek kedvez, s az egyház támaszát elhagyja.» A pápa arzatát e szavak alatt harag pirja borította, s mikor Borgia mindinkább neki tüzesedve egyenesen a pápához látszott inteni szavait: «Hallgass, hallgass,» szólott közbe a pápa. «Mikor a katolikus vallás megmentése van kérdésben, nem hallgathok.» — folytatta a bíbornok, s csak társai sürgető kérésére vetett véget a kínos jelenetnek. Néhány nappal utóbb azonban azt a meggondolatlan nyilatkozatot ejtette ki, hogy az utban levő magyar bíbornok hasonló határozottsággal fog szólni.

Visszaértenve ettől a kilátástól a pápa unokáscsere, Barberini bíbornok először is Pázmán elé sietett, hogy őt mérsékletre intse. Majd azt tervelte, hogy rábíraja a pápát, hogy Pázmántól, bíbornok létere, tagadja meg a császár követi minőségét. Pázmán azonban nem engedett, hanem kijelentette, hogy fejedelme izenetét tiszteltteljesen bár, tolmácsolni fogja.

E biztosítás által végre megnyugtatta, a pápai udvar fényes fogadtatást készített elő Pázmánnak. Mikor márczius 28-dikán az örök városba bevonult, Barberini díszfogattal küldte eleje s Colonna herceg személyesen üdvözölte. A kapun belül bíbornokok, főurak s követek hat lovas fogatainak hosszú sora várta; az utczások nagy tömeg hullámozott, mely, az írott hírlapok tanúságai szerint, nagy örömet talála a magyar lovasok dőlczeg tartásában s nemzeti ruhájában, a fényesen öltözött szolgálókat pedig főnemességnek nézte. Pázmán egyenesen a Vatikánba ment, hol VIII. Orbán kitüntetőleg fogadta, s harmas térdhátas után megölelte s oldala mellé ültette.

Az első nap ünnepélyesség közt telt el, Pázmán lakása a Colonna-tér egyik előkelő palotájában volt, ott fogadta a római társaság tisztelgését. A bíbornoki kalap átnyújtása végett konzisztorium lett összehívva, hova Pázmánnak egész kíséretével ünnepélyesen menetben a Porta del Popolótól kellett elindulnia. Ő maga az államtitkárral s egy más bíbornokkal diszkocsiban foglalt helyet, míg az Angyalvár ügyei s a felállított svájci testőrsapat üdvözlései eldördültek. Fényes lakoma fejezte be az ünnepélyesség sorozatát.

Ápril 6-ikán volt az első kihallgatás a pápánál. Mikor Pázmán megbízó levelét átnyújtotta, a pápa félbeszakította: «Vajjon a császár megbízó levél követnek czimezi-e? Mert ha igen, akkor nem veheti át a megbízó levelét, mert a bíbornokok, kik a világi fejedelmekkel egyenrangúak, azoktól követéséget nem vállalhatnak.» Pázmán tisztellett megengedte, hogy számos esetben bíztak meg világi uralkodók bíbornokokat követéssel: «Ezek egyházi ügyekben járatosak voltak,» válaszolva ingerülten a pápa. A bíbornok nem jött zavarba. A császár, mondá, nem azért küldötte Rómába, hogy erről vitakozzék, hanem hogy a pápa segítségét kérje, s ele fogja adni, a mit a császár rábízott. A pápát megelépte Pázmán nyugodt hangja s szóli engedte.

Mindamellett Pázmán ezúttal nem sokat vihe-

tett ki a pápánál, ki el volt határozva nem jönni ki semleges magatartásból. Maga a követi czím iránt felmerült nehézségek lebonyolítása is sok időt vett igénybe, s míg Pázmán a válasza várakozott, a svéd király megnyitva a hadjáratot, Bajorország nagy részét elfoglalta s Bécs is kezdte fenyegetni. Csak ez és az a czél, hogy a császárt végkép el ne keserítse, bírhatta rá a pápát, hogy Bécsbe 60,000 tallert küldjön s néhány nap mulva újabb segélyt ígérjen, de a francia befolyás leküzdési a római kuriánál még Pázmánnak sem sikerült. Elégületlenül hagyta el az örökvárost, utolsó nagy politikai szereplése színhelyét, mert életpályája már vége felé közelgett s a hátralevő három évben már csak koronáját tette fel szolgálataira a nagyszombati egyetem megalapítása s a Bethlen István fellépésével Erdélyt fenyegetett veszély elhárítása által.

Előbbi nagy ténye voltaképp rég táplált óhaj megvalósítása volt. Léteztek a jezsuitáknak már ekkor országszerte jól szervezett gimnáziumaik, melyekben hittan, latin nyelv, bölcselet és természettudomány tanítottak, de ezek az általános műveltségnek csak előcsarnokai voltak; főiskola, hol magát a magyar ifjú a hittan, bölcselet, jogi és orvosi tudományok alapos ismeretébe vezethette volna be, nem volt még. Pázmán közölte tervét Dobronoki és Forró jezsuita atyákkal, s őket 1635 január 6-ikán Sopronban ebédre hívta meg, ebéd végével dolgozószobájába vezette, hol egy 40,000 forintos császári kötelezvény kezében tartva, vonatkozással az ünnep tárgyára, mert három-nyolc napja volt, így szólott: «Ime a Jézus-társaság atyái által kívánok Istennek felajánlani aranyat, tömjént és mirrhát. Vegyétek tehát e kötelezvényt, vállalját magokra a 40 ezer forint behajtását. Ez összeghez a közlelbi szent György napján 20 ezer forintot fogok készpénzben letenni. S ezen 60 ezer forint képezze a Nagy-Szombatban létesítendő jezsuita főiskolának örök alapítványát.»

II. Ferdinánd megerősítését nem volt nehéz kieszközölni. Kiállította a függő aranypecséttel ellátott császári okmányt s felruházta az új egyetemet azon jogokkal, melyekkel a bécsi, kolni, prágai s más egyetemek bírtak. De mivel egyelőre csak a hittudományi és bölcseleti karok kelle fölláttatni, azért a pápa nehézségeket támasztott, vonakodva teljes főiskolának elismerni, s megfelelő jogokkal felruházni. De a megnyitásra azért lázas sietséggel folytak az előkészületek, s november 13-án nagy fényvel végebe is ment az, míg az előadások elkezdése a következő évre (1636) halasztatott. Az egyetem megnyitása után szükségnek látta Pázmán visszaállítani a nemes ifjak konviktusát is, melyet 1630-ban feloszlottat s e czélra Nagy-Szombat egyik külső utcájában fekvő, 10,000 forintra becsült házát, kertekkel és földekkel együtt a konviktusnak engedte át.

Azokban az intézet megnyitását már nem érhetette meg. Testi szervezete különben sem volt erőteljes, túlhalmozott munkássága pedig nagyon megviselte. A postényi, már akkor híres fürdőben hiába keresett enyhülést közömbösbajja ellen; a kór mind tovább harapódzott s a belső szervek ellen is megkezdé támadást, úgy hogy a 65 éves főpap már egész aggastyánok nézett ki. «Mellemmel fulladást, — mondja maga, — hurutok és belső szelek szagutatsai, emlékezésem fogyatkozási, egyéb mindennapi sok nyavalyákkal egyetemben alkalmatlanokká tetek a prédikálásra.» Végrendeletét írta, hogy az uralkodó család iránti kegyeletét kitüntesse, úgy a királynak, mint a trónörökösnek egy-egy hatos fogatot ajánl föl, s miután ingatlan javait már korábban unokáscsének hagyományozta, templomszeret az esztergomi főegyháznak, gazdag könyvtárát pedig a pozsonyi jezsuitáknak hagyta. Márczius 8-án (1837) már leverten írja Pozsonyból a királynak, hogy: «hatvannolczadik évemet elérvén és különféle betegségek miatt a közögyekkel való foglalkozásra képtelen vagyok többé.» Mégis két nappal utóbb látogatást ígér Pálffy István grófnak és sajátkezűleg írt sorokban a következő tréfás izenetét küldi a grófnak: «Ó kegyelme csináltassa meg nekem egy apothékában ezt az egynehány pillulát: Rp. Pillulas tres, pro sene 68 annorum ut 20 anni junior fiat. Valamit kíván a patikárius, megfizetem.»

Márczius 19-dikén jezsuita atyákat hívott meg asztalához. Ebéd alatt hirtelen rosszul lett, mellőgörsroham lepte meg. A mint hálószobájában lefektették, már nem tudott szólni. Érezte, hogy utolsó órája ütött. Arczifejésével és kézmoz-

dulatokkal jelezte, hogy gyónni akar. Erőlködött, hogy Jézus és Mária nevét kiejthesse. A kancellár és Jakusich püspök, jezsuita és franciskánus szerzetesek veték körül. A tusa nem tartott soká, esti 10—11 óra közt kielelte hatalmas szellemét.

Halála megdöbbenést keltett országszerte. A temetést, melyen a király Tippenbach gróf által képviseltette magát, s melyen a sir szelén álló zágrábi püspök kivételével az összes főpapok s főrendek megjelentek, apr. 3-ikára tűzték ki. Teteme, kívánsága szerint, egyszerű fakoporsóban, behalzsamozatlanul fektült, fején fekete posztóból készült jezsuita biretum, testén vértő selyemdamaszt papi ruha, kezében olvasó, lábain bőrizcipők. Ekszereket, jelvényeket nem tettek a koporsóba. Huszonnegy plébános vitte így át a káptalani templomba, melynek falait gyszóló versek példányai borították. Teledgy kalossai érsek, öt főpap segédlete mellett végezte a gyászmisét s Szelepcsényi György esztergomi kanonok latin, Forró György jezsuita pedig magyar nyelven tartott beszédet felette, mire elhelyezték az alamiznás szent János ereklyéi alatt önmaga által kijelölt sirban.

Kétszázhuszonnétfesztendő mulva ásták fel sírját s úgy találták, hogy a koporsó, a tetem s a ruhadarabok kivételesen dacoltak az enyészettel. Összeszáradt arczórok, haja, bujusza, szakálla s nagy részben a csontok is megvoltak. A biretum, reverenda és cipők épen maradtak. A sírja fölé csak e három szent vésték márványlapra: «Petrus Pázmán Cardinalis, de már utódja, Lippai akart számára emléket emelni, a mi ismeretlen okból elmaradt, míg végre Eszterházy Pál nádor 1710-ben elkészítette. Legutóbb Simor János primás emelt neki carrarai márványból méltó emléket, mely az esztergomi főegyházban egész alakját szónokolva tünteti föl. Kisebb képei azonban Európa minden részében találhatók, sőt Fraknoi-nak birtokában van egy képe, melyet valamely misszionárius hazaküldött Ceylonban fedezett fel.

Mint magánember Pázmán kiváló jó gazda volt, s ez magyarázhatja a közügyekben tanúsított oly nagy mérvű bőkezűségét. Tisztjeinek számadásait szigorúan át szokta vizsgálni, s a legesekélyebb hiány sem kerülte el figyelmét. Egy alkalommal pozsonyi tisztje benyújtotta számadását a pozsonyi palotában lakott személyzet élmezéséről. Ez 18 emberből állott, kikre naponként két köböl lisztet számítottak. Pázmán erre a következő észrevételt tette: «18 ember egy nap alatt két szapu lisztet. Egy szapuból száz cipónál több leszen sokkal.» A pinze és konyha fölött is maga ügyelt fel. Irja 1627 tavaszán udvarbírájának: «Hordókra idején bőven gondot viselj. Idején kössd a hegyes helyen lakókra, hogy karót szerzenek.» Voltak is kitűnő tokjai aszui és sopronyi ürmösei, melyeket büszkén küldözgetett forárgu barátainak. Maga Károly főherceg többször vásárolt nála. De különösen kedves időtöltése volt a kertészkedés. Pozsonyi kertjéből már júniusban őszi barackokat küld Dietrichstein bíbornoknak s dícseszkiz, hogy a Törökországból hozott esemeteket saját kezével oltotta magyar törzsekbe. Dinnyeje is sok volt s a nevezett bíbornok Pozsonyból hetenként kapott dinnye-szállítmányokat. A virágokat kiválóan kedvelte. Egy alkalommal bizonyos Adam deákot biz meg, hogy «szerezzen részére rozmarint, a milyenek a barátoknál is vannak, és egy fészek szegfűvet is.»

Családja iránt is mindig kitűnő gondoskodással viseltetett. Testvérét, Györgyöt, mikor esztergomi érsekké lett, biharmegyei bírtokáról udvarához hívatta, előkelő nőt szerzett neki nőül s bírtokot is készült számára venni. Fontos megbízatásokkal gyakran küldte Bécsbe. Ennek korán árván maradt fiát is szeretettel karolta fel. Megvásárolta számára 38,000 forintért a Kremser melletti hateraz holdas littenschtzi uradalmat, majd 56,000 tallerért szintén Morvában a hét négyzög merfold wsetini uradalmat. E mellett kieszközölte számára a grófi czímet is. De Pázmán Miklós, ki tizennegy éves volt, mikor nagybátyját a halál elragadta, nem mutatta magát méltónak e jötelemenyekre; bírtokait lassanként eladogatta s ő maga sem tűnt ki semmi téren.

Pázmán pozsonyi, nagyszombati palotái, selyei és bars-szentkereszti nyári lakai mindig kedvenc gyűlhelyei voltak a főurak és főpapságak, kiket ő megfelelő díszszel tudott fogadni. Asztaláról semmi sem hiányzott. Az ételket ezüst tálakban hordták föl, híres borait ezüst serlegekből itták. Erdei vadakat és szarvasgombákat,

A JEZSUITÁK KOLLEGIUMA POZSONYBAN.

PÁZMÁN NAGY-SZOMBATI PALOTÁJA.

NAZARET.

A SZENT-FÖLDRŐL.

kertje nemes gyümölcsöket, tavai halakat szolgáltatott. S egyébként is gondoskodott vendégei szórakoztatásáról. Rendelkezésre bocsátotta jó fajú lovait, saját nevelésű agarait és sólymait. «Szerezz két agarat, jót» parancsojja egyik udvarbírájának, a másiknak pedig: «Szerezz nekem sólymokat, kérd föl nevemben Majthényi Krisztof urat, fogasson részemre néhány sólymot.»

De könyvtárára is sokat adott, időnként nagy könyvszállítmányai érkeztek külföldről, s Bécsből és Olaszországból rendszeren járatta az irrott hirlapokat. E részben legemlékezetesebb törek-

vése volt megszerezni Mátyás király könyvtárának maradványait. Harmincezer forintot ajánlott fel értük a budai basának, de a török szűkeklőség nem engedte, hogy e drága kincsek birtokába jussanak.

A SZENT-FÖLDRŐL.

Kegyeletteljes áhitattal tekint a nagy hét és feltámadás ünnepén a keresztény hívő amaz emlékezetes helyek felé, hol az emberiség legnagyobb vertanuja élt és szenvedett diós halálá-

tanaiért. Magasztos életpályája, mely az evangélium szent lapjaiban vált közkincsünké, a természet által ragyogó keretbe foglalva elevenül fel újra itt s rég elmúlt századok ihletett nyoma beszél minden köből az ivadéknak. Krisztus vére hullását véli látni ma is még a büja zöld gyepen, halállal küzdő sohajtását hallja rezegni az olajfák sötétlő hegye felől, s az évezredes nagy tragédia mintha csak tegnap történt volna, oly frissen sarjad emlékezte kedélyünkben. A keresztény lélek eme borongós és mély, bensőségteljes és felemelő hangulatának szolgálgának támogatá-

Bache Walter.

Bohm József, szobrász.

Liszt.

Joachim.

Sterling asszony.

LISZT-ESTÉLY A GROSVENOR GALLERYBAN LONDONBAN.

GECSEMANE-KERT.

sára azok a képek, melyeket az emberiség történetének ez örök nevezetességi színhelyéről ma bemutatunk.

Nazaret, Krisztus szülőinek lakhelye s a gyermek Jézus első életévének színhelye (ujabb tudósok születési helyének is ezt mondják), ma már elpusztult s En-Násira kis város, a Tebel és Sikk déli völgykatlanában, csak részben fekszik a régi város helyén. Lényeges különbség azonban a régi bibliai város s a mai palesztinai hely között alig létezhetik, bár kétségtelen, hogy egykor, a mi időszámításunk kezdete táján, Nazaret, a

félreeső vidéki város, melynek lakóiról gúnyosan szokták kérdeni: «Mi jó jöhet Nazaretből?» aligha számlálhatott falai között tizezer lakost, a mennyi jelenleg van. A város most is köfállal van kerítve, melynek piszkos fehér falaira tavasszal kaktuszok és kuszó növények fonódnak, míg alant füge és olajfa borítja. A lakosok igen csekély kivétellel keresztények, azonban különböző felekezetek szerint oszolva meg; foglalkozásuk túlyomólag kertészet és mezőgazdaság, bár néhány iparral, sőt gyapju- és gabnakereskedéssel is foglalkozik.

Szokásaikban és öltözetükben bizonyos régi sajátosságokat őriztek meg. A lakodalnak alkalmával a nők csipkés mellényeket hordanak, homlokukat, mellüket pénzdarabok díszítik és tevéjükre is sálakat borítanak. A város egyedüli kútja a «Mária-kút», melynek környékén gyűl össze, különösen esténként, a város lakosságának nagy része, épen úgy, mint 19 századdal ezelőtt, midőn nagyon valószínű, hogy a gyermek Jézus és anyja is megfordultak e kútnál. A rege és talán a zarándokok pénzére vágyczó élelmesség tudni vél még bizonyos részleteket a szent esá-

AZ ANGOL PARLAMENT GLADSTONE NAGY BESZÉDE ALKALMÁVAL.

lád történetére vonatkozólag, megmutogatják a nevezetesebb helyeket, bár maga a „szent ház” elűnt e helyről, a törökök berontásakor anyagok vitték el biztosabb helyre és egy pár kísérlet után véglegesen Olaszország földjére, Loretóba tettek le, hol csakhamar a világ egyik legnagyobb búcsújáró helye keletkezett, míg a csendes Nazaret aránylag ritkán keresik fel.

Sokkal ismertebb a touristák előtt a Gerizim vagy az olajfák hegye s a Geesemane-kert, a nagy hét által ünnepezt eseményekben oly sokat emlegetett helyek. Jeruzsálembe még most is ezerével vándorolnak a zarándokok s e híres helyeket mindenik felkeresi. Sok nézni való nincs rajtuk. A hajdan tejfel-mézszel folyó Kanaán ma általában rideg, kopár tartomány, hova nem a természet szépségei, hanem csak a multak emlékei vonzzák az idegeneket. Maga a híres Jeruzsálem, századokon át a világtörténelem egyik középpontja, sivar, kopár hegymedenczében fekszik, körülzárva minden oldalról sárka, sziklás ormokkal. E magaslatok csupán kelet felé nyílnak meg, szabad kilátást engedve a Holt-tenger hajjaira és Arabia hegyeire. E köves vidék közepén, egyetlen és meghajlott talajon egysánc keretében terjedelmes romok tünnek fel; ciprusok, aloék és kopájersek, néhány meszelt-sírhöz hasonló arab kunyhó borítja eme romhalmazt: ez a búskomor Jeruzsálem. Kiszáradt csermelyek, kopár sziklák, félig elpusztult és kimondhatatlan mennyiségű piszokkal borított romok viselik ma azokat a nagy neveket, melyek gyermekkorunk óta ismeretesebbek előttünk. Pár évtized előtt azonban a vallásos angolok és amerikaiak milliókat fektettek be, hogy a szent földet ismertté és kissé vonzóbb külsejűvé tegyék. Ilyen kopár vidék az Olajfák hegye is, melyet a városától a Jozafát völgye választ el egy kavicsos mederrel, melyben itt-ott esős időben víz is fordul elő és melyet a régi híres Kídroz patak nevéről neveznek. E völgyben még ma is sírok vannak főképp, melyek közt nevezetesebbek Ábrahám és Máriaé, mely utóbbinak sírja barlangi templommal alakították át. E sír mellett emelkedik 819 méter magasra az Olajfák hegye, honnan Jeruzsálemre s környékére egész a Holttengerig a legszebb kilátás nyílik. A tetőn egy mecset van. Itt mutatják Jézus lába nyomát, amelyet akkor hagyott ott, midőn az égbe szállott, ezért a katolikusok áldozó csütörtök napján régi szerződés szerint a mecsetben valóságos misét tartanak. A hegy nyugoti lejtőjén fekszik a latin kolostorhoz tartozó s köfállal körülvett Geesemane kert, melyben 8 régi olajfa s a köfalon szent stációképek láthatók. Kelet felé fekszik Bethania falu, az a hely, hol Jézus gyakran tartózkodott s hol Lázár feltámasztotta. Ugyancsak az Olajfák hegyének lábában találunk egy árkot, melyet zsidók, keresztények és mohamedánok egyaránt Jákob kútjának neveznek, s melyről a Genesis XXXIII. 19 van szó. Hetvenöt láb mély, de régebben még mélyebb volt. Hosszú kötel segítségével huzzák belőle a vizet. Nyáron gyakran kiszárad. Átmérője hét és fél láb s köfállal van kirakva. Lehet, hogy a fölébe épült templom romjai, mely a keresztések idejében pusztult el, s a sok behullott kő apasztották mélyét. Állítólag itt volt színhelye Jézus találkozásának a samaritánussal. Az egész vidék különben kopár.

lölük. Torontálné asszonyság megnyugtatta lelkiismeretét, végrehajtotta utolsó akaratát s kétségkívül nem volt több, miért kérjen bocsánatot.

A következő éjjel, hajnali három óra tájban, mikor Száva egyedül volt mellette, a haldokló egy mozdulatot tett és megérinté a leánya kezét. Erre az érintésre lecsukott szemei félig felnyitak és Száva felé fordultak. E pillantás annyira kérdő volt, hogy Száva ez iránt nem is lehetett tévedésben.

— Anyám... anyám! — mondá, — mit kívánsz?

Torontálné asszonyság a fejével intett.

— Beszélni akarsz?

— Igen! — felelé Torontálné asszonyság értetető hangon.

Száva lehajolt az ágy fölé s egy újabb intés azt követelte tőle, hogy hajoljon még közelebb.

Száva a fejét oda tette az anyjé mellé s a beteg így szólt hozzá:

— Gyermekem, meg fogok halni!...

— Anyám!... anyám!...

— Halkabban! — suttogá Torontálné asszonyság, — halkabban, hogy senki se hallhasson meg bennünket!

Aztán újabb erőfeszítéssel tovább folytató:

— Száva, bocsánatot kell tőled kérnem azért, a mit ellened vétettem... azért, a minek megakadályozására nem volt bátorságom.

— Te, anyám!... te vétettél volna ellenem!

— Egy utolsó csókot, Száva!... Igen!... A legutolsót!... Ez azt fogja jelenteni, hogy megbocsátott!

Az ifjú leány szeliden odanyomta ajkát a haldokló halvány homlokára. A betegnek volt ereje a leány nyakát átkarolni. Főlemelkedett és ijesztő merevséggel tekintett Szávára, így szólt:

— Száva!... te nem vagy Torontál Simon leánya... Nem vagy az én leányom!... A te atyád...

Nem fejezhette be. Egy görcsös vonaglással kisiklott Száva karjai közül; lelket kilehelte az utolsó sókál.

Az ifjú leány a halott fölé hajolt és életre akarta hozni... Hasznalt! Ekkor segítségért kiáltott, mindenki összeszűdött az egész palotából. Torontál Simon a legelső közt érkezett a neje szobájába.

Mikor Száva megpillantotta, az undor ellenállhatatlan érzetével visszahátrált ez ember előtt, a kit most már jogában állt megvetni és gyűlölni, mert hiszen nem volt az atyja. A haldokló mondta ezt és az ember nem hal meg hazugsággal az ajkán!

Aztán Száva elfutott, irtózva attól, a mit a szerencsétlen asszony mondott, a ki úgy szeretete, mintha a saját leánya lett volna, — és talán még inkább irtózva attól, a mit nem volt ideje megmondani.

Harmadnap Torontálné asszonyság temetése nagy pompával ment véghez. A bankárt a barátok egész serege könyvezte, a melynek a gazdag emberek soha sincsenek híjával. Mellette Sárkány ment, a ki jelenléte által azt jelezte, hogy semmi se változott azon a terven, a mely őt a Torontál családdal összekötötte volt hozandó. Valóban, erre alapítá összes reményeit; de ha reményei valaha általában teljesülni fognak, még sok akadályt lesz kénytelen legyőzni. Egyébiránt Sárkány azt hitte, hogy a körülmények csak kedvezhetnek tervei megvalósulásának, mert Száva ezentel még inkább a hatalmában lesz, mint valaha volt.

Azonban a Torontálné asszonyság betegsége által okozott elhalasztás még hosszabbra fog nyúlni a haláleset következtében. A mely gyász alatt szó se lehetett az egybekelésről. A társadalmi bevett szokások azt követelik, hogy legalább is néhány hét muljék el, mielőtt a menyegzőt megtarthatnák.

Ez kétségkívül nagyon kellemetlen volt Sárkányra nézve, a ki szeretete volna minél hamarabb elérni a célját. Mindazonáltal kénytelen volt tiszteletben tartani a bevett szokásokat, de előbb mégis heves szóváltások történtek közte és Torontál Simon közt. A viták rendszerint a bankár szavaival végződtek.

— Én nem vagyok az oka semminek, s ezenkívül önnek nincs oka nyugtalanodni, csak az egybekelés megtörténjék öt hónap eltelté előtt. E két ember nyilván értette egymást. Sárkány belenyugodott ugyan abba, a mi megmásíthatatlan volt, de mégis rendkívüli ingerlékenysége némi rendkívüli heves jeleneteket idézett elő.

Ezenfelül mindketten nyugtalanok voltak ama megmagyarázhatlan séta óta, a melyet Torontálné asszonyság, egy nappal a halála előtt, a házán kívül tett. Sőt Sárkány az is észbe juttott, hogy a haldokló talán levelet vitt a postára, nem akarván, hogy levelének rendelkezését valaki megtudja.

A bankár, a kívül Sárkány ezt a gondolatát közzé, nem volt messze attól, hogy egyetértésen vele.

— Ha így áll a dolog, — ismétlé Sárkány, — akkor az a level egyenesen és komolyan fenyeget bennünket. Az ön neje mindig pártolta Szávát ellenem, sőt a vetélytársamat is támogatja, s ki tudja, vajjon a közelgő halállal szemben nem talál-e magában annyi erőt, a mennyire senki se tarthatna volna képesnek, hogy a titkainkat elárulja. Nem kellene-e ez esetben minden kellemetlen következmény elhárítása végett elmenünk ebből a városból, hol mind a ketten többet veszhetünk, mint nyerhetünk?

— Ha ez a level veszélyes lett volna ránk nézve, — jegyzé meg Torontál Simon néhány nap mulva, — akkor a fenyegetés hatása már mutatkoznék, holott semmi se változott a helyzetünkben.

Sárkány nem tudott felelni erre az ellenvetésre. Ha Torontálné asszonyság levele csakugyan jövőbeli terveire vonatkozott, akkor nem lehetett tagadni, hogy még tényleg semmiféle eredménye se mutatkozott és hogy a veszély nem látszott közvetlenül fenyegetőnek. Ha a veszély csak távolról mutatkoznék, még mindig volna idejük a cselekvésre.

A mitől félték, két héttel Torontálné asszonyság halála után be is következett, de másképp, mint a hogy mind a ketten várták.

Száva az anyja halála óta folyvást távol tartá magát és el se hagyta a szobáját. Még a reggelizéshez és az ebédhez se jelent meg. A bankár feszélyezve érezte magát a jelenlétében és nem kereste a találkozást, a mely csakis zavarba ejtette volna. Nem háborgatta tehát magányában, ő maga pedig a palota másik oldalán lakott.

Sárkány több ízben keményen rosszalta Torontál Simonnak, hogy ezt a helyzetet elfogadta. Ezen új szokásoknál fogva most már nem volt alkalma az ifjú leánynyal találkozhatni. Ez nem egyezett össze terveivel. Egészen nyíltan ki is magyarázkodott ez iránt a bankárnak. Noha a legelső gyásznapokban szó se lehetett az egybekelésről, még sem akarta, hogy Száva ahhoz a gondolathoz szokjék, hogy az atyja és a jegyese lemondtak e házasságról.

Végre Sárkány oly követelőző, oly parancsolólag lépett fel Torontál Simon irányában, hogy a bankár augusztus 16-án megízentette Szávának, hogy még ugyanaznap este beszélni akar vele. Miután azt is tudtára adta, hogy e találkozásnál Sárkány is jelen lesz, el volt készülve a tagadó válasza. Csalódott. Száva azt izente vissza, hogy rendelkezésére fog állni.

Mikor az este elérkezett, Torontál Simon és Sárkány türelmetlenül várta Szávát a palota nagy termében. Az előbbi el volt határozva, hogy apai hatalmából származó jogait érvényesíteni fogja. Az utóbbi feltette magában, hogy többet fog hallgatni, mint beszélni, de mindenkifélt igyekezni fog kitalálni az ifjú leány titkos gondolatát. Folyvást attól félt, hogy alaposabban van értesülve bizonyos dolgokról, mintsem eddig hitték.

Száva a kitűzött órában belépett a szalonba. Sárkány felkelt a helyéről, de az ifjú leány még csak fejbiccentéssel se viszonzta udvözlését. Mintha nem is látta volna, de voltaképen nem akarta látni.

Torontál Simon intésére Száva leült. Aztán, a gyászruhától még halványabban látszó arccal, hidegen várta a megszólítást.

— Száva, — mondá a bankár, — eddig nem háborgattalak magányodban és tiszteletben tartottam fájdalmadat, a melyet az anyád halála okozott. De az ily szomorú események épen szükségesé teszik bizonyos dolgok megbeszélését... Noha még nem érted el nagykorúságot, mégis jó lesz megtudnod, milyen rész illet meg abból a hagyatékából...

— Ha csupán vagyoni kérdéssről van szó, — viszonzá Száva, — akkor nem szükséges tovább tanácskoznom. Semmire se tartok igényt abból a hagyatékából, a melyről ön beszélni akar. Sárkány egy mozdulatot tett, a mely bosszúságot árulhatott el, vagy talán némi nyugtalanossággal párosult meglepetést.

— Azt hiszem, Száva, — folytató Torontál Simon, — hogy nem jól fogtad fel a szavaid horderejét. Akár akarod, akár nem, örököse vagy az anyádnak, Torontálné asszonyságnak és engem a törvény arra kötelez, hogy számot adjak neked, mihelyt nagykoruvá lettél...

— Hacsak le nem mondok erről az örökségről! — viszonzá az ifjú leány nyugodtan.

— És miért mondanád le róla?

— Mert kétségkívül semmi jogom nincs hozzá.

— A bankár fölegyesedett zsölleszéken. Ezt a feleletet soha se várta volna. Sárkány semmit se szólt. Meg volt győződve a felől, hogy Száva egyelőre gondolt játékok játszik és igyekezett tisztán látni ebben a játékban.

— Nem tudom, Száva, — mondá Torontál Simon, a kit az ifjú leány hideg feleletei is kezdet türelmetlenné tenni; — nem tudom mit jelentenek szavaid, sem azt, hogy ki sugalmazta. Egyébiránt nem szándékozom itt törvényt és jogi kérdések vitatásába bocsátkozni. Te az én gondnokságom alatt állsz és nincs jogod elfogadni, vagy visszautasítani. E szerint viszeszesz magadat alávetni az atyai hatalomnak a melyet — remélem — nem vonsz kérdésre.

— Talán! — viszonzá Száva.

— Iga én? — kiáltá Torontál Simon, a ki mindinkább elvesztette a hidegvérűségét. — Iga én? De három évvel korábban beszélsz, mintsem kellene, Száva! Ha elérted nagykorúságot, akkor majd tehetsz a vagyonoddal, a mit akarsz. Addig ellenben az érdeked rám vannak bízva és én azokat a belátásom szerint fogom védelmezni.

— Ám legyen, — felelé Száva, — várni fogok.

— És mit fogsz várni? — kérde a bankár. — Kétségkívül elfeledted, hogy a helyzetet változni fog, mihelyt a társadalmi szabályok megengedik. Annál kevésbé van tehát jogod lemondani a vagyonodról, mert ebben az üzletben nem egyedül magad vagy érdekelve...

— Ugy van!... ebben az üzletben! — mondá Száva mely megvetés hangján.

— Hígyje el kisasszony — tartotta kötelességének mondani Sárkány, a kihez ez a sértő szó egyenesen intézve volt, — hígyje el, hogy nemesebb, tiszteletreméltóbb érzés...

Száva úgy tett, mintha nem is hallaná e szót és nem szunt meg a bankárra nézni, a ki ingerült hangon folytató:

— Nem, nem egyedül... minthogy az anyád halála semmit sem változtatott terveinkben.

— Milyen terveken? — kérde az ifjú leány.

— Azon a házassági terven, a melyet látszólag ignorálni akarsz és a mely Sárkány urat vömmé fogja tenni.

— Egészen bizonyos ön a felől, hogy ez a házasság Sárkány urat az ön vejévé fogja tenni? Ezuttal a czélzás annyira nyílt volt, hogy Torontál Simon felkelt és ki akart menni a szobából, mert szükségét érezte annak, hogy a zavarát elrejtse. De Sárkány egy intéssel visszatartoztatta. Ő a végsőt is meg akarta próbálni és tudni akarta, hogy mihez kell magát tartania.

— Hallgasson meg atyám, — mondá a fiatal leány, — mert most szölitom önt utolszor ezen a néven. Sárkány úr engem nem saját magamért akar önül venni, hanem azért a vagyonért, a mely nekem most már nem kell. Bármenyire arzáttalan legyen is, nem lenne bátorsága szavaimat meghazudtolni! Azonban, miután eszembe juttatta, hogy beleegyezésemet adtam ehhez a házassághoz, könnyen fellehetek neki. Igen! fel kellett áldoznom magamat, mikor azt hittem, hogy az atyám becsülete forog a kezéknél ebben a kérdésben, de ön jól tudja, hogy atyámat nem lehet bekeverni ebbe a gyűlöletes alkuba! Ha tehát ön Sárkány urat gazdaggá akarja tenni, adja neki a vagyonát!... Hiszen csak arra vágyik.

A fiatal leány felkelt és most ő indult az ajtó felé.

— Száva! — kiáltá ekkor Torontál Simon és eljé állt, — annyira összefüggés nélkül beszélsz, hogy nem értem a szavaidat... és kétségkívül magad sem érted... A felett tünődöm, vajjon az anyád halála óta...

— Az anyám!... igen, ő az anyám volt...

— Anyám? — suttogá a fiatal leány. — ... vajjon a fájdalom nem rendítette-e meg az elmédet. — folytató Torontál Simon, a kinek igazgatottsága oly fökra hágot, hogy már csak a saját szavát hallotta. — Igen, hogy nem vagy-e tebolodyodott...

— Tebolodyodott!
— De a mit elhatároztam azt végre is fogom hajtani. Felév eltelté előtt Sárkány neje leszes.
— Soha!
— Mődomban lesz, hogy rákényszerítelek.
— És mily joggal? — kérde a fiatal leány felháborodva.
— Azzal a joggal, a melyet nekem az apai hatalom ad!...

— Önnek... uram... Ön nem az én atyám s az én nevem nem Torontál Száva!

E szóra a bankár nem tudván mit feleljen, visszahátrált és a fiatal leány, a nélkül, hogy a fejét hátrafordította volna, kiment a szalonból és visszatért a szobájába.

Sárkányt, a ki az egész beszélgetés alatt figyelemmel kísérte Szávát, a véjelenet legkevésbé se lepte meg. Előre sejtette, hogy ez lesz a vége. A mitől félt, bekövetkezett. Száva tudta, hogy semmiféle kötelek se fűzi őt a Torontál-családdhoz.

A bankárt ellenben ez a váratlan kijelentés annál inkább lesujtatta, mert nem volt eléggé ura indulatainak, hogy ennek bekövetkezésére számított volna.

Ekkor Sárkány megszöalt és szokott hidegvérűségével összegette a helyzetét. Torontál Simon csak hallgatott. Egyébiránt csakis helyeselt volna czinkosa kétségbevonhatlan logikájú következtetéseit.

— Többé nem szabad arra számítanunk, — mondá Sárkány, — hogy Száva önkényit beleegyezését adja ehhez a házassághoz. De épen az előttünk ismeretes okoknál fogva, most még inkább szükséges, mint valaha volt, hogy ez a házasság létre jöjjön. Mit tud ő a mi multunk felől? Semmit, mert máskülönbön megmondta volna. Csupán azt tudja, hogy nem az ön leánya, az egész! Tudja-e, hogy ki az atyja? Nem! mert az ő neve lett volna a legelső, a melyet a szemünk közé vágott volna. Vajjon régóta értesült-e valódi helyzetéről önnel szemben? Nem, sőt igen valószínű, hogy Torontálné asszonyság csak a halála percében beszélt! De nem kevésbé bizonyosnak látszik előttem az, hogy Szávának csupán annyit mondott, a menyinyi ahhoz szükséges, hogy joga legyen megtagadni az engedelmességet attól az embertől, a ki nem az atyja.

Torontál Simon egy fejbőlintással hagyta helyben Sárkány érvelését. Tudjuk, hogy Sárkány nem volt tévedésben ama mód felől a melyen a fiatal leány mindezen dolgokról értesült, sem az időpont felől, a melyben értesített, sem pedig a felől, a mit a születése titkából tudott.

— Most pedig vonjuk le a szükséges következtetéseket, — mondá Sárkány. — Bármily keveset tudjon Száva abból, a mi őt illeti, és noha nem tudja a multból azt, a mi reánk vonatkozik, mégis mind a ketten fenyegetve vagyunk: ön a tekintélyes társadalmi állásban, a melyet Raguzában elfoglal, én ama jelentékeny érdekekben, a melyeket e házasság által biztosítani akarok és a melyekről legkevésbé se szándékozom lemondani! Tehát a következtét kell tennünk és pedig a lehető legrövidebb idő alatt: El kell hagynunk Raguzát, el kell vinnünk magunkkal Szávát, a nélkül, hogy előbb valakivel beszélhetne, vagy valakit láthatna, inkább ma mint holnap és nem szabad visszatérnünk ebbe a városba mindaddig, míg az egybekelés meg nem történt. Ha egyszer Száva a nóm lesz, érdekében fog állani a hallgatás. Külföldön annyira el lesz zárva minden befolyás elől, hogy nem kell tőle félnünk. A mi pedig azt illeti, hogy ehhez a házassághoz beleegyezését adja, még pedig oly időben, hogy érdekeimben ne károsodjam, ez az én feladatom lesz és kárhözam el, ha ezt nem érek!

Torontál Simon elismerte, hogy a helyzet csakugyan olyan volt, a melynek Sárkány leírta. Észbe se jutott ellentállni, de nem is tette volna, mert czinkosa napról-napra mindinkább uralkodott rajta. És miért is szegült volna ellen? Talán ezért a fiatal leányért, a ki mindig ellenállhatatlan undort érzett iránta és előtte a szíve soha se nyílt meg?

Még ugyanezen este elhatározták, hogy a tervet végrehajtsák, mielőtt Száva elhagyhatná a palotát. Ezzel Torontál Simon és Sárkány elváltak egymástól. Rendkívül siettették a terv megvalósítását és a mint látni fogjuk, nem ok nélkül.

Harmadnapra a történet után Báthoryné, Boros kíséretében, elhagyta Vinticeholt és visszatért a Marinello utcai házába, mely a fia halála óta üresen állt. Elhatározta, hogy végkép elköltözik ebből a házból, sőt a városból is, mely

tele volt rá nézve fájdalmas emlékekkel és előkészületeket akart tenni az elutazására.

Mikor Boros kinyitotta az ajtót, a levélszekrényben egy levelet talált.

Úgyanaz a levél volt, melyet Torontálné asszonyság adott a postára, a halála előtti napon s az ismeretes körülmények közt.

Báthoryné felbontotta a levelet, előbb megnézte az aláírást, aztán elolvasta a néhány sort, a melyeket egy haldokló keze irt és a melyek Száva születésének titkát tartalmazták.

Mily váratlanul egybeolvadt Báthoryné elméjében a két fiatal szerelmes neve!

— Száva!... Péter! — kiáltá.

— És egyetlen szó nélkül — hiszen nem lett volna képes szólni — félrelökte az öreg szolgát, a ki őt visszatartóztatni iparkodott és kirohant, lement a Marinello-utczán végig, átment a Stradonen és csak a Torontál-palota előtt állapodott meg.

Felfogta-e a horderejét annak, a mit tenni akart? Megértette-e, hogy épen Száva érdekeiben jobb lett volna több óvatossággal és kevésbé rohamosan cselekedni? Nem! Ellenállhatatlanul vonzatra érezte magát a fiatal leány felé, mintha ferje, Báthory István és a fia, Báthory Péter félkeltek volna sirjaikból és azt kiáltották volna neki:

«Mentsd meg!... Mentsd meg!»

Báthoryné a palota kapuján kopogtatott. A kapu kinyílt. Egy inas jelent meg és azt kérdezte tőle, hogy mit kíván.

Báthoryné Szávát kívánta látni.

Torontál kisasszony nem volt többé a palotában.

Báthoryné Torontál Simon bankárral akart beszélni.

A bankár huszonnégy óra előtt elutazott, nem mondta meg, hogy hova és magával vitte a leányát.

Báthoryné ezen utolsó csapástól megingott és Boros karjai közé rogyott, a ki utána jött.

— És mikor az öreg szolga haza vezetted a Marinello-utcai házába, így szólt:

— Holnap, Boros, holnap együtt megyünk Száva és Péter menyegzőjére!

Báthoryné asszonyság elméje megháborodott.

IV. Malta környékén.

Báthory Péter egészségét napról napra javulni érezte, mielőtt ezek az események történtek, a melyek őt oly közelről érdekelték. Nemsokára már nem is kellett ügyelnie a sebére, a mely csaknem egészen begyógyult.

De mennyit szenvedett Péter, mikor az anyjára gondolt és Szávára, a kit magára nézve végkép elveszetteknek hitt.

Az anyja!... Utóvégre is nem lehetett engedni, hogy fiát halottnak hígyje. El is határozták, hogy óvatosan értesíteni fogják őt és elhozzatják Antekirtára. Az orvos egyik ünnöke Raguzában parancsot kapott, hogy ne téveszesse őt szem elől, Péter teljes felgyógyulásáig, a mely már nem várhozathatott soká magára.

A mi Szávát illeti, Péter arra kárhözott maga, hogy soha se beszéljen felőle Antekirtott orvos előtt. De hogyan feledhette volna, jóllehet azt kellett hinnie, hogy most már Sárkány felesége? Megszünt-e őt szeretni, noha Torontál Simon leányának tartotta? Nem! Végre is, felelős volt-e Száva az atyja bűnéért? Pedig hát ez a bűn vitte Báthory Istvánt a vesztőhelyre! E félszeg helyzetből heves lelki küzdelmek támadtak, melyeknek borzasztó és szünet nélküli gyötrelmeiről csak Péter tudott volna beszélni.

Az orvos ezt jól érezte, s az ifjú gondolatait más irányba terelendő nem is szunt meg őt az igazságszolgáltatás művére emlékeztetni, a melyet kettejüknek kellett végrehajtaniok. Az árulóknak bűnhődniök kell és bűnhődni fognak. Hogyan fogják őket hatalmukba keríteni? Ez iránt még semmi se volt elhatározva, de hogy meg fog történni, az kétségtelen.

— Ezer ut és egy czél! — ismétlé az orvos.

— És ha kell, az ezer uton elindul, hogy czélit érjen.

Péter most már részint gyalog, részint kocsin kirándulásokat tehetett és meglátogatta a szigetet. És valóban kit ne ragadott volna bámulatra, ha látta, hogy miré lett ez a kis kolonia Antekirtott orvos igazgatása alatt.

Mindenek előtt szakadatlanul dolgoztak a védműveken, a melyek minden támadás elől biztosítandók voltak a magaslát tövében épült várost, a kikötőt és magát a szigetet. Mikor a

SÁNDOR MÁTYÁS

VERNE GYULA REGÉNYE.

FRANCIÁBÓL FORDITOTTA HUSZÁR IMRE.

Egyedül jöszonított magyar kiadás.

HARMADIK RÉSZ.

Harminezhetedik folytatás.

III. Mi történik Raguzában?

Másnap Torontál Simon értesítette Sárkányt az esetről. Egyik se sejtette, hogy Torontálné asszonyság ez éjjel egy levelet dobott a Stradonen levő postaszekrénybe. De vajon miért hagyta el a palotát? E kérdésre nem tudtak felelni, a mi nem csekély aggodalmat okozott nekik.

A beteg még huszonnégy óráig gyötörtőd. Nem adott magáról egyéb életjelet néhány görcsös rángatózásnál, a melyek az elszállófélben levő lélek végső erőfeszítései voltak. Száva megfogta a kezét, mintha vissza akarta volna tartoztatni e földön, a hol ezentül annyira el lesz hagyatva! De anyjának ajkai most már némák voltak és Báthoryné szava többé nem lebbent el

védművek elkészülnek, a leghíresebb gyárakban készült ágyuk ütegeinek keresztüze lehetlenné fogja tenni bármily ellenséges hajó közlekedését.

A villamosság fontos szerepre volt hivatva e védelmi rendszerben, részint a csatornában lerakott torpedók felrobbantására, részint az ütegeknél. Az orvos a legbámulatosabb eredményeket érte el ezzel a hatalmas tényezővel, a mely a jövőben eddig nem is sejtett hatalommal fog uralkodni. Egy központi állomáson, a mely gőzmotorokkal volt ellátva, rendkívül tökéletesített rendszer szerint készült husz dynamo-gép működött. Itt állították elő ama villamos áramlatokat, a melyek rendkívüli sűrítő erejű akkumulátorok segítségével felhasználhattak vízemelésre, a város világitására, a távírdmál, a telefontól és a szigetet minden irányban körülhálózó vasutnál. Szóval az orvos, a ki hasznára fordította fiatal korában gyűjtött ismereteit, megvalósította az újkori tudomány törekvéseinek egyikét, a mely a villamosság felhasználásából áll az erő transzmissziójára, nagyobb távolságban. Ezenkívül e kényelmes és gyakorlati tényező segítségével módjában állt megépíteni azokat a rendkívüli gyors járási *Elektrikeket*, a melyekről már szölvünk s a melyeken

szista szövetkezet mostani főnöke, Szidi-Mohamed-El-Mahedi céljait. De ismervén e vállalkozás nehézségeit, a működésre alkalmas pillanatot be akarta várni azzal a rendíthetlen türelemmel, a mely az arabok legkiválóbb tulajdonsága. Az orvos ezt tudta s ezért siettetta a védművek körüli munkát. Ezenkívül a sziget lakói, a tízenyolez évesektől a negyven évesekig, már be voltak osztva a miliciába és fel voltak szerelve a legkiválóbb fegyverekkel. Parancsnokaikat az orvos a legjobb és leggyakorlottabbak közül választotta ki s általában ez a milícia öt vagy hatszáz emberből álló haderőt képezett, a melyre bizvást lehetett számítani.

Néhány telepítvényes a vidéken épült majorokban lakott, de a legtöbb mégis a kis városokban tartózkodott, a mely Sándor gróf erdélyi uralmának emlékére az Artenak nevet nyerte. Artenak nagyon szép fekvésű városka volt s legfőkébb pár száz házból állt. Nem amerikai módra épült, sakktaibla alakban egyenes utcákkal, hanem összevissza, rendetlenül, s az emelőgépek által előállított kis patakok mellett emelkedtek a részben európai, részben arab izlés szerint épült házak, szellős és árnyas kertek közepette. A kis helység alig érdemelte ugyan a város nevet, de

azokból a bányákból hozták a fehér és fekete márványt.

A városon kívül a szomszéd dombokon néhány villa állt s a magasabb, egészségesebb levegővel bíró régióban egy kis kórház, a melyben Antekirt, e kis gyarmat egyetlen orvosa a betegek szándékozta elhelyezni. A tenger felé elnyúló lejtőkön néhány ház egész kis fürdőtelepet képezett, e házak közül egy igen kényelmes, de nem kevésbé tömör, erődszerű épület Pescade-Matifou-villának lehetett volna elnevezni, mert itt lakott a két jó barát, a szolgálatukra rendelt arab családdal. Nem! ilyen szerencséről még csak álmodni se mertek volna egykor!

— Nagyon kellemesen él itt az ember, — ismételtette Cap Matifou szünet nélkül.

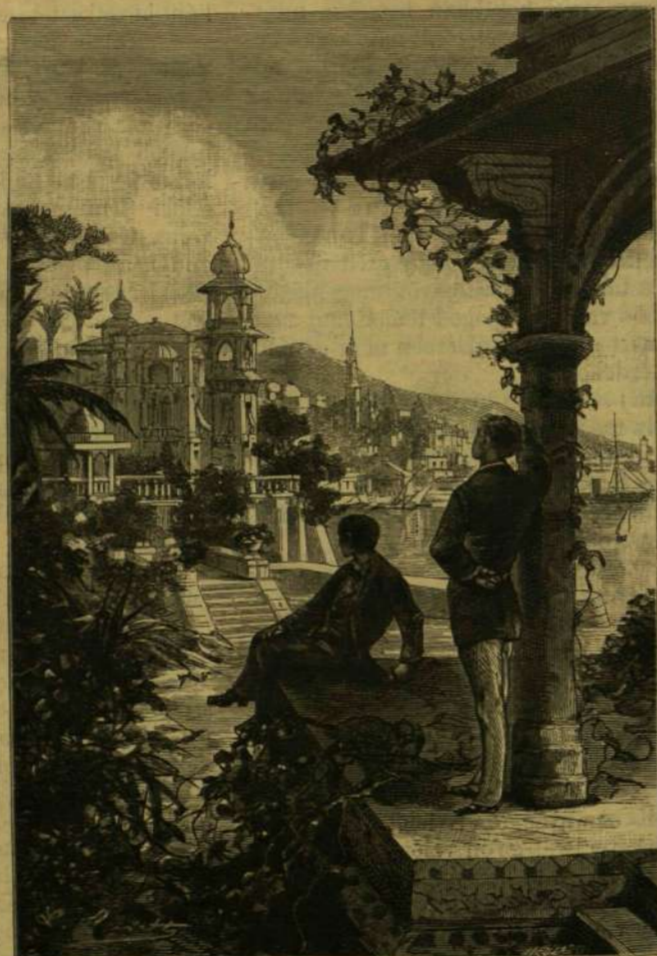
— Nagyon is kellemesen, — viszonázta Pointe Pescade. — Nem így illenek a mi sorsunkhoz. Lásd, Cap Matifou nekünk tanulni kellene, iskolát látogatni, díjakat nyerni és minősítési bizonyítványokat szerezni.

— De hiszen te nagyon tanult ember vagy, Pointe Pescade, — mondá a Herkules; — tudsz olvasni, írni, számolni...

Pointe Pescadeot a társa tényleg tudós embernek tartotta! Voltaképen pedig a szegény fiú

ÖN, URAM, NEM AZ ÉN ATYÁM!

AZ ANTEKIRTITAI KIKÖTŐ.

SÁNDOR MÁTYÁS.

csaknem gyorsvonati sebességgel utazhatott a Közép-tenger egyik végéről a másikra.

Azonban, minthogy a villamosságot előállító gépekhez mindig szükséges volt a kőszén, egy nagyobb hajó folyvást tekintélyes mennyiséget szállított Antekirttára ebből a megbecsülhetetlen tüzelő anyagból.

A kikötőt, a mely körül a kis város felkör alakban épült, rendkívüli munkaerő felhasználásával nagy mértékben megjavították. Két kőtöltés, egy móló és egy hullámtörő a hajóknak teljes biztonságot szerzett, bármelyik irányból fújt is a szél. A rakpartok mellett a kikötő mindenütt egyenlően mély volt, következéské az antekirtitai flottillára nézve minden időben teljes biztonság uralkodott. A flottilla a *Savaréna* goeletteből, a nagy szénszállító hajóból, a mely folyvást utban volt Swansea, Cardiff és a sziget közt, egy *Ferrato* nevű, hét vagy nyolcszáz tonna teherképességű gőzyachtból és három *Elektrikéből* állt, a melyek közül kettő, torpedó naszádul levén berendezve, hasznos szolgálatot tehetett a sziget megvédelmezése körül.

E szerint Antekirtta védelmi eszközei, az orvos gondoskodása következtében, napról-napra szaporodtak. Jól tudták ezt a tripoliszi kalózok. Legforróbb ohajtásuk volt a sziget kézrekerítése, a mi nagyban előmozdította volna a szenn-

lakosai, mintha egy és ugyanazon család gyermekei lettek volna, élvezhették a közös életet a nélkül, hogy a saját otthonukban le kellett volna mondaniok a nyugalomról és függetlenségről.

Antekirtta lakói valóban boldogok voltak. «Ubi bene, ibi patria» ugyan nem épen hazafias közmondás, de bizvást megbocsáthatjuk azoknak a derék embereknek, a kik az orvos meghívására ide telepedtek és szülőföldjükön a sorstól üldözöttek közé tartozván, ezen a vendégszerető szigeten feltalálták a boldogságot és a jólétet.

Antekirtt házát a telepítvényesek városházának nevezték. Egyike volt ez a képzelhető leggyönyörűbb mór izlésben épült házaknak, melynek belső udvarait, boltíves folyosóit, csarnokait, termeit és szobáit az arab tartományokból átjött ügyes kézművesek díszítették fel és butorították be. Építési anyagul márványt és onyxot alkalmaztak, a mely a Philippeville-től néhány kilométernyire levő filifei bányákból került. Ez az anyag bámulatosan alkalmazkodik az építész szeszélyeihez és Afrika hatalmas éghajlata alatt már is kezdé felülteni azt az aranyos szírnáyalatot, a melylyel a nap sugarai mintegy be szokják vonni a keleti országokat.

Artenak városka valamivel hátrább feküdt. Házai közül kiemelkedett elegans toronnyal ellátott kis temploma, a melyhez szintén ugyan-

nagyon jól érezte, hogy milyen keveset tud. De hol is szereshetett volna magának ismereteket, mikor, mint mondani szokás, csak a fontainebleau-i potykák iskoláit volt alkalma látogatni. Iparkodott is lehetőleg pótolni a hiányokat az artenaki könyvtárban, sokat olvasott és tanult, mialatt Cap Matifou, az orvos engedelmével, a tengerparton egy kis öblöskét készített halászi ezelokra.

(Folyt. köv.)

EGYVELEG.

* A vaj kopulását egy francia találmánya szerint meg lehet kímélni, ha villamos áramlatot viszünk át a tejen, mely abból csakhamar vaját készíti.

* Képkölcsönző intézetet akar létesíteni Londonban egy társaság a kölcsönkönyvtárak mintájára. Az évenként fizetendő tagdíjnak megfelelően a bérleti jogosítva van élő művészek képeiből egyet vagy kettőt kikölcsönözni s azokat időről-időre, például három havonként vagy félévenként másokkal kicserélni a résztvevő önjátása s az általa fizetett tagdíj nagysága szerint.

* Egy óra főkerete egy év alatt 1460-at fordul, a második kerék 8700-at, a harmadik 70,080-at, a negyedik kerék 525.600-at s az ötödik vagy ankerkerék 4.731.860-at. A kettyűk vagy ingások száma egy évben 141.912.000

PUHA FÉSZKEN.

Puha fészken kis galambpár,
Mit nevetgél, vaj mire vár?

Min örülnek, nevetgélnek?
Hát az édes verőfénynek,
Puha ágyanak, üde légnek,
S annak, egyszóval, hogy élnek!

Édes napfény süss csak rájok!
Édes anyjuk, menj hozzájuk,
Mosolyoddal hajolj rájok,
Csókodra vár piczi szájok!

Sz. K.

HÚSVÉT.

XIII. Leo pápa sonnettje *)

Ha száll felénk tavasznak illata
S virággá bimbók vágyadón feselnek,
Szívünk is égi, szent malasztal tel meg.
Mint holt fán kesergett szűz anya,

Ott hol a sirbolt zára pattana
S az égi szikrát fellövelte mennynek,
Ugy edz imánk, ugy nyujt szívünknek enyhet
Hő áhitatban húsvét szent szaka.

E földi sírból kelts életre minket
Uram, hogy arczszínedhez közelebb
Tekintsük földi vergődéseinket.

Miként virágot táplál égi csepp.
Közöttünk áldást Krisztus könnye hintett,
Mitől beforr a bűn-ejtette seb.

V. S.

HUSVÉT DÉL-OLASZORSZÁGBAN.

«Buona pasqua excellenza!» Szolga, cseléd, kocsis, levélhordó ezzel köszönt be húsvét reggelén Nápoly vidékén s a buona pasqua-kívánás oly meggyökerezett valami, hogy senki sem gondolhatna eltörülésére, valamint nálunk sem törülhetné el a boldogujév-kívánást. S a mi még jobban fentartja e szokást, az a *mancia*, vagy borraival, — igazabban enniával, mely ilyenkor szokott legbőségesebben omlani. S borraival a napolyinál, a miért annyi kifejezése is van az alamizsnakérésre, a mennyi senki másnak. Igaz, hogy e szép város, melynek 600,000 lakosa van, ezek közül 400,000-et mutathat fel olyat, a kik semmi egyenes adót nem fizetnek, egyszerűen azért, mert nem fizethetnek.

A tavasz rendszeren már egész pompáját önti ki a husvétra Olaszországban, a szőlők már telvék zöld lombokkal, sőt alattok már kis bogycok is láthatók; a fűgéfán duskál a gyümölcs, a kertekben az azaleák, cinerariák, rhododendronok fejtik ki színpompájukat, s a lombos berkekben csattog a fülemüle. Húsvét szombatján déli 12 órakor Nápoly utcáin ágyulovések hirdetik, hogy

* E mély vallásos érzelmi költeményt a jelenlegi pápa még mint Pecci bibornok írta. XIII. Leo külföldben nem az egyedüli pápa, a ki versírással foglalkozott. I. Gergely (590—604) szerette a «Rex Christe factor omnium» kezdetű nagyesőtörtéki himnusz, II. Pius (Aeneas Sylvius, 1458—1464-ig) mint történetirő és novellista tünt ki, X. Leo (1513—1521) hangulatteljes lírai költő volt; VIII. Orbán (1623—1644) a legzellemebb új latin költők közé tartozik, s IX. Kelemen (1667—1689) sok tehetséggel bírt a drámai költészetre.

vége a nagyhétnek és böjtölésnek s a város négy-száz templomában egyszerre huzzák meg a harangokat. De maga a nagyhét is érdekes és ünnepléses lefolyású. Már a virágvasárnapot követő napokon még a mise alatt számos munkás sűrűgöndök mindenütt a templomokban, állványokat emelnek, kalapácsolnak, fűszelnek, létrákat czepeznek s a mellékkapornákat arannyal és ezüsttel himzett, művészleg drapírozott függönyökkel aggatják be. Ilyen egyházi díszítésekkel egész külön czéh foglalkozik, de azért mindig elég dolga akad a nagy hétben. Nők és asszonyok óriási virágcserepeket hurezolnak elő, roppant virágcsokrokat, hatalmas gyertyatartókat és kandelabereket, s ezekkel díszítik az impozáns sirt, vagy ravatalt, melyen aranytól, ezüsttől ragyogó koporsó emelkedik, drága szőnyegekkel borított lépcsőzettel s megszámlálhatlan koszorúval. Néha, mint a San Gennaro templomban, a katófalkot 20—30 láb magasságban gyertyapiramisok veszik körül. Ilyenkor az oltárokat is újra díszítik, a virágvázákat újra tisztítják s friss virágokkal töltik meg, a Mária képét befoglaló üvegszekrényt portól tisztára mossák s mindenütt tesznek, rakogatnak.

Húsvét hetében tartatnak az úgynevezett gyermekpredikációk is, a mikor a mosdatlan és féületlen 7—8 éves kis lazzaronikat erővel hozzák a templomba, hogy a pap oktatásában részesüljenek. Mulatságos látványt nyújtanak ezek a rongyos kis alakok, a mint 20-anként, 30-anként a padokban ülve fecsegnek, szivajganak, köztük a lyukas nadrágfenéki csintalan kis Alfonsok, a félnéken meghuzódó Mariucciák, alma-torzán rágódo piszkoz Rafaelek, narancsot majszoló Felicek stb. s az utcagyermek minden lehető fajtája, kik közt a hitoktató nagy mértékben kénytelen a virgács rendre intő tekintélyét is igénybe venni.

De otthon is sok dolgot ad a nagyhét a ház körül való foglalatosságnál; tisztítják erősen a Mária-kép előtt élt lámpát, hogy ha a pap belep a küszöbön szentelt vízzel kezében, felszentelni a szobát s minden rossztól biztosítani, ezt is rendben találja. Jó, ha a patkó is oda van szegezve a küszöbre, hogy távol tartsa a gonoszt, s a roskadozó szekrényre alkalmazott két nagy szarv is leporoltatik, mely kitűnő védszer a *jettatura* (igézés) ellen. Ha a barát bácsi (ziononaco) mindent megelégedésére talál, ki tudja, nem mond-e valami jó számokat a közelebbi lutrihuzásra?

A zálogházaknak legjobb forgalmuk van a húsvétot megelőző napokban. Minden bevándorol, csakhogy a husvétit lakmározást gazdag, szegény egyaránt megülhesse. A tele has eme hagyományja épen a köznépnél áll a legnagyobb tekintélyben s jó kapó rá a vallási ünnepe, hogy szentesítse a tobzódási és lustálkodási hajlamot.

Nagypénteken, ha a templomok annak rendje szerint fel vannak czifrázva, ezeken meg ezeken zárandokolnak el a fényes kiállítású szent sírokhoz s ugyanannyian kovályganak az utcákon fel s alá, hol a bolti kizakot ilyenkor egészen rendkívüli alakban prezentálják magukat. Különösen a hentesboltok fejtenek ki nagy fényűzést, virággal, szalagokkal díszítve áruikat, sőt néha egészen kolbászból kirakott művészi templomokat, kápolnákat állítva közszemlére, melyekben tarka bábocskák csoportozata tüntet fel valamely utcai jelenetet. A jó közönség ép oly áhitattal nézi ezeket, mintha igazán a templomban volna. Senki sem botránkozik meg a vallásos dolgok eme profanációján. Pénteken, szombaton végzik a bevásárlásokat is, s még ama négyezer, mely rendes körülmények közt hagyman, káposztán, kenyeren s vizen él, sem mulasztja el ez alkalommal hust vásárolni, habár csak egy darabka lóhúst is.

Húsvét reggelén senki sem hiányzik a templomokból; és csodálatos! délután már mintha az egész város kihalt volna. Hova tünt az óriás embertömeg, föld nyelte-e el? Dehogy, húsvéti lakomájánál ül csendesben. Ez voltaképen oly fontos szokás it, hogy mondhatni az elidegeníthetlen emberi jogok közé tartozik. Sem egy kocsi, sem egy korty italt ilyenkor világról sem lehet kapni az idegenek. Táncz, ivás, dalolás mindenütt. Óriási hangyabolyként mozog ember ember hátán a város falain kívül, éldele a kora tavaszi napfényt. Mindenki sétálni, vagy ha néhány soldija van zsebében, kocsiakzni megy; de a kocsinak gyorsan kell ám hajtani, hogy csak úgy «szikrázzék a patkó». Tánczolnak, csevegnek, énekelnek, járják a tarantellát a Posilippo és a Campo Santo trattoriáiban, gitár, mandolin hangja hallszik s a fűgéfák zöld koronája alatt sötét piros bort töltenek antik formájú kanoskba. Csak ha a hold előnti rezgő fényével a tájat, térnek haza a húsvéti kirándulók tele boldogsággal, kicsapó vidámsággal, számítgatva a napokat a következő pünkösdig, mely itt szintén húsvét, az úgynevezett virághúsvét — *pasqua dei fiori*.

T. T.

LISZT FERENCZ LONDONBAN.

Mint kevéssel előbb Párisban, ugy most Londonban is a zenei idény legnagyobb nevezetességét Liszt Ferencz látogatása képezte. Negyvenöt éve annak, hogy nem fordult meg a Themze melléki nagy világvárosban s batvan éve, hogy először játszott ott mint kis fiú IV. György király előtt. E látogatás emlékét elevenítette föl benne e napokban Viktória királyné is, mikor windsori kastélyába meghívta.

A fogadtatás, melyben Liszt Londonban részvétel, semmit sem engedett sem szívéllyességben, sem lelkesedésben a párisinak. A legelőbbkelő

körök versenyeztek a kegyért, hogy a világhírű művész termékeiben fogadhassák s a legsodálhatóbb, hogy a 75 éves agy vasalkata ifjú rugékonysággal állt ellent a zajos ovációk izgalmainak. S bár elhatározását, hogy nyilvánosan nem játszik többet, itt sem szegelte meg, de magánkönyökben annál szívesebben hallatta utólrhetlen művészetét. Míg Erzsébet-oratorium, melyet Londonban is előadtak, a nagy közönségnek nyújtott rá alkalmat, hogy tisztelése és csodálata jeleivel halmozza el a mestert, addig a fogadására rendezett magánünnepélyek a választottak egy csekély körét juttatták abba a szerencsés helyzetbe, hogy még egyszer élvezhessék csodás előadási tökélyét.

Március 8-án Bache Walter adott Liszt tiszteletére hangversenyt a Grosvenor Galleryban, melyen az irodalom, művészet és társaság előkelőségei vettek részt, köztük Albani és Sterling énekesnők, Alma Tadema festő, Böhm szobrász, Joachim hegedűművész, Chappel Arthur, Sullivan, White, Mams, Goldsmith Otto, Leighton, Charles Halle s még többen, kik csoportoztatunkban is láthatók. Liszt 9 óra után érkezett. A program kizárólag az ő szerzeményeiből állott. A hivatalos program után Liszt maga ült le s két darabot játszott, egy magyar rapsódiát s egy rögtönzést, Schubert: „Divertissement à l' Hon-groise”-a utolsó motívuma felett.

Liszt londoni tartózkodását némileg a magyarság ünnepévé is avatta a Duka Tivadar hazánk-fia által tiszteletére adott estély folyó hó 12-ikén. Mint nekünk Londonból írják, körülbelül 500-an jelentek meg az alkalommal a londoni magyar egyesület délkörének Nevern-square-i lakásán, köztük herceg Teck, két fiával, gr. Károlyi Alajos osztrák magyar nagykövét és hivatalos személynézet, a németalföldi és portugali követek, Bylandt gróf és grófné, Eszterházy gróf, Orcey báró és báróné, de Baillon báróné, Liverhoffi Krapf lovag, D' Antas asszony, lady Seymour, Rotschild báró s az arisztokrácia számos tagja, a tudomány és művészet hírneves képviselői, Edwin Arnold, Bancroft, dr. Mackenzie, dr. Hyde Clarke stb. Londonban élő és honfittasaink közül Böhm József szobrász, Diósy családja s még sokan. Jelen volt az ép akkor Londonban időző Szilágyi Dezső és Hódossy Imre is. A tolongás oly nagy volt, hogy mozogni is alig lehetett. Mikor Liszt Munkácsy német nyelvű beszédét, eljenzhangzott fel, melyet visszhangzott a künt csoportosuló tömeg. S bár a gyöngéd házigazda Munkácsy tanácsára felkérte előle a zongoristát, Liszt legelőször is azt kérdezte, hol a zongora? „Mert játszani akarék”, tette hozzá. És eljátszott három magyar darabot, csárdással fejezve be a fényes társaság kitörő lelkesedése közt. Körülbelül egy óráig mulatott Liszt Duka Tivadar vendégszerető házában, honnan gyöngéd udvariasságból egy más nagy hírű magyar zenész, Joachim hangversenyére ment a St.-James-Hallba.

Liszt Ferencz e hó 19-én utazott el Londonból, el nem enyésző emlékét hagyva maga után látogatásának, mely az angol főváros minden köréit a rajongással határos lázas izgalomba hozta.

AZ ANGOL PARLAMENT GLADSTONE NAGY BESZÉDE ALKALMÁVAL.

A válság Angliában soha sem volt oly nagy, legalább az utóbbi évtizedek alatt, mint jelenleg, midőn a hatalom s politikai ravasság által mindenkép elnyomott irkérédes most már dülrő jutott s maga a legtekintélyesebb angol államférfi, ki jelenleg a hatalom tetőpolcán áll, emeli fel szavát az angol nép előtt már-már megvetett s mindenekfelett gyűlöletes ir szomszéd függetlensége érdekében.

A legutóbbi parlamenti választások eredménye mintegy kényszerítette Gladstone-t a lépésre, mivel általános többséget csak az írpárt megnyerése által biztosíthatott magának s mind ennek dnczára nemesak ellenfelei, de a liberális párt jelentékeny része is határozottan ellene nyilatkoztak s az angol közvélemény egyrészt hangosan kárhóztatja a kilitásba vett változtatásokat, másrészt meg van győződve, hogy ha Gladstone javaslatai megbuknak, a helyzet nem javul jelentékenyen, sőt esetleg még rosszabb lesz, mert az irlandi elkeseredése s az irakét gyűlölet angolok dolyé az évtizedek óta fennálló meghason-

lást a szigetesoport két szomszéd népe között még nagyobbá teszi, a nélkül, hogy alkalmas gyógyszer találkozzék; pedig az bizonyításra sem szorul, hogy a belföldi zavar Anglia nagy hatalmi állását komolyan megingatja.

Az angol lapok egyhangú tanúsága szerint soha sem volt oly nagy az érdeklődés parlamenti tárgyalás iránt, mint apr. 8-án, midőn Gladstone benyújtotta javaslatát. Habár az angol parlament ülései rendszeren délután 4—5 óra között kezdődnek s ez ülés ideje sem volt korábban téve, igen sokan jelentek meg a képviselők közül már reggel 6 órakor, hogy a szűk teremben helyet biztosítsanak maguknak — mert nincs annyi ülés a teremben, hogy mindnyájan elférjenek — s türelmesen vártak meg ott az órákat. Csakugyan zsunfolva lett a terem, a mi azelőtt ismeretlen jelenség volt, székeket is hoztak be s e mellett sokan maradtak állva. Hogy a hallgatók karzatán szintén igen sokan voltak, természetesen. Megjelentek az elnöki emelvény fölött levő rúcszott női karzatán többen közt a walesi herceg neje, Beatrix kir. hercegnő, Gladstone neje és leánya; a férfiak közt a walesi és cambridgei hercegek, Albert Viktor, Kesztély királyi hercegek s több más notabilitás között Waddington francia és Phleps amerikai követek.

Gladstone fél öt órakor jelent meg a már ekkor zsunfolt teremben s a miniszteri padon foglalt helyet Morley János irlandi és Campbell-Bannerman hadügyi miniszterek között. Sápadt volt, mint rendszeren, de hetvennyolcz évéhez képest erőteljesen nézett ki, gomblyukában fehér rózsát viselt s az asztalon előtte két pohár frissítő volt. Az eseményeket előre jelezte, hogy beléptekor, mihelyest észrevették a parnellisták (írpartí képviselők) s a radikálisok tüntetőleg megjel-nezték, míg másrészt előbbeni legjobb barátai, a szabadelvűek, csaknem általánosan hallgattak. Tudták mindannyian, hogy a híres miniszterelnök nagy beszédet fog mondani a javaslat benyújtásakor, de ő a legnagyobb várakozásokat is felül-multa. Nehány perczel belépte után, mely idő alatt a ház folyó ügyeit intézték el, öt óra előtt huszonöt perczel kezdett beszélni a parnellisták zajos üdvözlő eljemei között, mely idő alatt körültekintett a telt házon s azután beszélt három óráig s huszonhárom perczig egyhuzamban. S az agg államférfi ez idő alatt teljes hevében volt, világosan, élénken, itt-ott humorral és határozottsággal beszélt s bár a ház legnagyobb része határozott ellenszenvvel fogadta a benyújtott javaslatot, kénytelenek voltak mindannyian elismerni a szónok nagy tehetségét s az általa felsorolt okok egynémelyikének fontosságát. Valóban nagy merészség s alapos megfontolás volt szükséges e pillanatban, midőn a végzet logikai kényszere arra vezette a világ legnagyszerűbb államának vezérférfiát, hogy az egységes állam megosztását proklamálja. Világörténelmi esemény az, minek külső rajzát képünk mutatja s ha szintén lapunk körén kívül esik is annak fontosságát fejtegetni s így magáról a beszédéről nem is akarunk szólni, szükségesnek láttuk e történelmi tény rajzát mi is bemutatni.

Képünk magyarázata megemlíti még, hogy a híres szónokkal szemben az ellenzék legkiválóbb tagjai ültek, Hicks-Beach Mihály, Stanley ezredes, Cross Richard, Hamilton lord, Macdonald, Sir Cross János; Balfour az elnöki székhez vezető lépcsők mellett állott, Courtneyval szemben. A miniszteri pad háta mögött ültek Hartington marquis, Sir James Henrik, Chamberlain és Sir Dilke. Bright szokott sarokülését foglalta el a második padnál. A parnellisták egy csoportban az ellenzék sor negyedik padja körül foglaltak helyet. Mindannyi néma eszenben s rendkívüli figyelemmel hallgatta a beszédet. Érezték, hogy e nap s e beszéd mily nevezetes esemény Anglia történetében.

VISSZAEMLEKÉZÉSEK.

Páris, 1886. márczius.

Benézett a nap a szobámba, hónapok óta legelőször. Télen nem éri el ablakomat. Örömben játszani kezdtem az örömhirt hozó sugárral: ide-oda irányoztam üveglenecémmel s minden tárgyat, melyre a vakító fénypont esett, egészen más, hasonlíthatatlanul szebb színt kapott tőle, míg a tündöklő folt körül sötétnek látszott minden, pedig oda is nap sütött.

Eszembe jutottak a déli országok tájképei. Ennyivel erősebben vannak azok is megvilágítva,

ennyivel ragyogóbbak ott is a színek. Fogalma sincs arról annak, ki csak a mi bányádt egünket ismeri; s az, kinek megmaradt emlékében az ottani fény, ha nálunk (éjszakiaknál) behunyja szemét, s visszaidézi képzeteiben amaz eltűnt színpompát. — legyen bár a legszebb idő, legyen bár forró nyár közepén, — csodálkozni fog, felnyitva szemeit, hogy a természetet körülötte oly sajátos szürke fátyol borítja. Mióta Olaszországban, keleten jártam, titkos vagy kiser mindenütt; lelkem egy része bármily kedves helyről visszavánszorgok a napfény hazájába.

Előmbé tünik olyankor, többi közt, ama három villa, a saint-martin-i öböl szögletén, Mentone mellett. Rég volt, hogy oda el-ellátogattam. Vajjon megvannak-e még? Vagy az üzérkedés pusztító szelleme kizavarta őket is esendes magányukból, s épített helyökre öles feliratu vendéglőket, banális disztitúú kaszány-stíltben? Egyedül állottak akkor, lakatlanul, zárt ablak-redőnyökkel, néhány lépcsényire a tengerből. Balra kezdődött egy kis fenyőliget, mely folytatódott a szemközti forduló hegyfok lapos hátán; jobbra, kissé messzebb, ezüstös olajerdő vetett átírlású árnyakat az ív-alakban távozók partra; háttérül erős hegyek, sziklák emelkedtek, a tengerelleki Alpepek meredek lejtői. E magasztos és egyszersmind nyájas vadonban oly titokszerűen állt ott a három lakó olaszosan kifestett meleg színű falaival. Előttük a kék vitzükör habsgyölyü fodrai lankadatlan morajjal kiserették szunyadástukat. Lehevertem, nem egyszer, a part fénylő kavicsára, s rajtam is erőt vett a déli természet elpuhító baja. „Jó volna itt élni!” gondoltam elmerengve; vajjon kik választották lakásul e esendes zugot? Talán három család, kiket barátság fűzött egymáshoz, s kik megpróbálták itt maguknak a boldogság oázisát megteremtteni? Hiában próbálták! A sors szétverte őket, s fészük pusztá lett. De az eltűnt örömeik visszfenye még rajta van e mosolygó falakon.

... Gyönyört partjai a Földközi-tengernek! Hogy távozhatott el onnét a művelődés? Meri ugyan csak kis részök tartozik most a művelt világhoz, melynek pedig hajdan itt volt a súlypontja! Az emberiség vezénylő része elhagyta e tündérpartokat, felvonult éjszakra, a sáros, ködös, hideg kontinensek belsejébe, épített ott óriási városokat, összehordott oda mérhetetlen kinceseket, de szellemi látköre nem akar azóta felvirulni.

... Derült ég alatt, kies vidéken tölteni napjait övéi közt, izléses hajlékban, hova olykor benyit néhány kiválasztott jó barát, hol a esendesen folyó órákat kedvelt munka fűszerezi: nemde szép álom olyannak, ki joggal ábrándozhat még a jövőről? Mindenkit kiser, az életben, egy ily: *hoc erat in votis*; és mi ritkán valósul!

Más képek is csalogatnak olykor. Van egy út, Capri szigetén, a magas, meredek sziklapart oldalába vágva; sima mint a deszka; szélesen, lassan emelkedik, lassan fordul; kópárkány szegélyzi. Azontúl a tekintet kék mélységbe száll, s a fényes, mozdulatlan vitzükör mentén eléri ott tova Nápoly vidékének rózsás partjait, s a füstlő Vezuvt, lábánál a fehérülő világhírű községekkel.

Szebb sétat nem ohajtok, mint ezen az úton ballagni, este felé, kedves társaságban; oly költői béke úszik a tájékon! Sehol sem lenne az ember, azt hiszem, annyira fogékony a szív-és ész legfinomabb élvezetei iránt, sehol sem találná éde-sebbnek a barátságot, csábítóbbnak az ész játékát, mikor meghitt beszélgetés közt, eszméről eszmére kalandozva, mindennek a mi érdekes kiveszszük mézét.

Útitársam, itt jártamkor, igen eszes, tösgyökeres magyar ember volt, s kíváncsian észleltem benyomásait a szép Olaszország ezen leginkább ünneplott vidékein. Tösgyökeres magyar volt, mondom, azaz a mit megértett és felfogott, azt egész lélekkel át is érezte. A többit elvetette, lenézte, tagadta: a sejtelmek, kétkedések bizonytalan félhomálya nem létezett az ő elméjében. Nápolyt nem szerette, népe boszantotta, s meg lehetösen lehangelva indult velem Sorrento felé. De a mint elhagyva Castellamare-t, kezdünk emelkedni a sziklapart mentén, s mig egyfelől alattunk a tenger moraja zúgott, túl pedig a heggyelőlalról füge- és narancs-ligetek hajtottak

felénk ágait: mint a köd, mikor hirtelen el-szűnik; úgy változott szemlétoást bajtársam kedélye; s csakhamar elfogta a bámulat és gyönyör. Főleg mikor elértek Sorrento magas völgyét, mely a tenger felé egyszerre megszakad, mintha elvágta volna folytatását, úgy hogy természetes terrasz-hoz hasonlít, melyhez a tengerből függélyes sziklafal emelkedik. E terraszba melyen bevágódtak a lefutó csermelyek, s örvény-szerűleg kivájt medrekben tömött narancsfalomb hullámszik, melynek sötét töldjében ezer meg ezer aranygyümölcs tündökök.

Főoka volt útitársam rossz kedvének Nápolyban ama folytonos üldözés, melynek az idegen ott ki van téve számtalan üzérkedő részéről, kik mind erszényére számítanak. A kocsisok elébe hajtának, hogy felüljön; int, hogy nem kell, s ki akarja kerülni a járművet; lehetetlen: a következő lépésre a kocsi megint elvágja útját, mig a bakról csak úgy ömlik a hízgelő, kínáló szavak árja. Majd egy virág-árus leánya ajánl két garasos bokretét. „Nem!” kiált az utas, s a virágot megmulattató inezidens számba szokta venni — ez egyszer mégis kijött sodrából. E szelid, finom szalon-ember két kézbe ragadja esernyőjét, neki rút szuronysegeve a takakodóra, s rárvall dühös képpel: „E fog takarodni e pillanatban?” — Legényünk, kissé megszeppenve, hátra maradt e szavakra, de azért álló távolságban; s mikor már kocsiha ültünk, Nápolyba visszaindulandók, csak azért is hozzánk rohant, s leg-alább a port sikerült neki erőszakosan letörlnie saruinkról.

Jól mondja mégis a Santa-Lucia-rakparton szerzte hangzó népdal:

O dolce Napoli!
Terra beata!...

AZ ALAMIZSNA. — BENČUR GYULA FESTMÉNYE. (A «MAGYAR MŰVÉSZEK» CZIMŰ ÚJ VÁLLALATBÓL.)

kedik a párkány mellől; megint egy más; s az árus mind kezelet az utcázról. Magyarunk elke-seredetten visszavonul: végső kísérletkép három-negy bot repül utána lábaihoz.

A ki az ilyen nem veszi tréfára, bizony sokat mérgeződik Nápolyban. Egyszer, tudom, Puz-zoli-ba rándultunk, egy rokonom meg én. Puz-zoli híres gyógyhely; kialudt kraterje fenekéből hallható ásványforrás tör ki, melyet fürdesre használnak, s mi azért mentünk a kis városba, hogy házat béreljünk huzamosabb tartózkodás végett. Megérkezünk, kiszállunk s kezdünk barangolni a meredek szük utcázakon felfelé. Hozzá lép egy ifju vezetőnek. «Köszönjük, nem kell» s megyünk tovább. Ő csak követ, s mind ajánlkozik. Hatszor, hétszer is elutasítjuk. Az nem tágit, mind jön s magyaráz. Végre rokonom — ki pedig szeret és tud utazni, azaz mikor utazik, az elmaradhatatlan kellemetlenségeket mulattató inezidens számba szokta venni — ez egyszer mégis kijött sodrából. E szelid, finom szalon-ember két kézbe ragadja esernyőjét, neki rút szuronysegeve a takakodóra, s rárvall dühös képpel: «E fog takarodni e pillanatban?» — Legényünk, kissé megszeppenve, hátra maradt e szavakra, de azért álló távolságban; s mikor már kocsiha ültünk, Nápolyba visszaindulandók, csak azért is hozzánk rohant, s leg-alább a port sikerült neki erőszakosan letörlnie saruinkról.

Jól mondja mégis a Santa-Lucia-rakparton szerzte hangzó népdal:

O dolce Napoli!
Terra beata!...

Csak a megérkezés mily elbűvölő! Különösen két izben hatott meg. Egyszer szép tavaszi nap alkonyán. Vonatunk egyenes, zord völgyön iparkodott fölfelé, melynek végét előttünk nagy-szerű ivsor zárta el keresztben, feketén kiválva a tündöklő egen. Alig értünk túl az ivsoron (viz-csatornát vezetett a völgyön át), mintegy varáz-sütésre megnyílt a láthatár. Ott messze a sük tenger. Lábaiknál, melyen alatt, óriási tündérkert, a legdúlsabb növényzettel, városokkal, palotákkal, egész a tengerig. Ez az áldott lapály Nápoly közvetlen környéke, a mesés termékeny-ségi Campania.

Máskor holdvilágnál utaztam rajta keresztül. Nem tudtam, mit látok; kalász lengett a földön, búzatáblán robozunk-e? De mi ez a sok fa, fehérülő törzsekkel, mintha oszlopos teremben járnánk? a holdvilág is csak bágyadtan világít alá a könnyű lombsátrón keresztül. Tehát mégis erdőben vagyunk? Egyszersmind búzaföldön, olajerdőben és szőlőben; mert a fákra szőlőt futtatnak.

Nápolyba érve, a család, melylyel utaztam (egy nő, férje és serdülő fia), előre siettek, hogy kifogadják szállásunkat. Csakhamar én is a vendéglőbe értem. «Hol vannak? — A terrasszon.» Oda siettem. A három utas a terrasz közepén állott; három fekete alak, egy csoportban, kövé válya, megigéve. A teli hold szemközti világított rájuk a felhőtlen égből, s mindent előttöt fehér fényével, a terrasz, a szomszéd palotákat, az öböl reszkető szímet.

Épen a hold alatt, megszakasztva a tenger ezüst-kék szalagját, nemes körvonala tömeg sötétül: a Castel del Oro erőd, Michel-Angelo remekműve. Melletünk, egy kis kertben, két nyulánk szikamór hajlongott a magasban, szétterjedő koronával; egy szomszéd utcából olasz dal és mandolin-kiseret hangzott felénk az illatos légen át.

GERANDO ATTILA.

A CSUFOLÓDÓ FÉRFIAK FELGYUJTJÁK A VÁROST.

Böles Salamon mondja a czimképen felül írt mondatot, és nagyon igazat mond.

Mikszáth Kálmánnak a «Vasárnapi Ujság» folyó évi 15-ik számában megjelent cikke, melyben Nagy András Jánost — Nagy András név alatt — mutatja be e lap közönségének, nem jó vért szült Hódmező-Vásárhelyen. A ki csak olvasta, gúnyolódásról, sértegetésről, stb. beszél.

Engem egészen elkeserített a cikke. Nagyon szerencsétlenek vagyunk mi magyarok; mindent elkövetünk magunk kisebbitésére; mert fajunkat kisebbitjük ám, midőn egy magyar embert együgyűnek festünk.

Mintegy 12 évvel ezelőtt egy jeles porosz tudós járt Hódmező-Vásárhelyen, a magyar alföldet s népét akarta megtekinteni. Házi gazdája elvitte néhány idevaló gazda házához és tanyájára. Nagyon megtetszett neki gazdáink barátságos, nyílt jelleme, értelmessége, a tanyai eselőség ügyessége, emberség-tudása; hanem akart egy pillantást vetni az árnyoldalra is, mondta, hogy szeretne látni pásztort, csikóst vagy gulyást, olyant, a ki a pusztán lakik. A szives háziúr megbiztatta, hogy épen várja haza túl a Tiszáról a kömpöczi pusztáról a gulyást. Örült a tudós, hogy majd lát egy vad embert, talán betyárt, vagy haramiát.

Másnap a gulyás — ki nem épen utolsó ember pásztoraik közt, de nem is valami kiszemelt ritka példány — megérkezett, s minthogy épen vasárnap volt, tisztán mosott, jól mángorolt fehér ingbe, gatyába, posztó mellénybe, egyszerűn, de esinosan öltözve.

Tudósunk, ki elég jól értett magyarul, kérézősködött — kissé tört magyarsággal — a gulyástól a pusztáról, életmódokról, stb. Emberségesen, bátran, nyíltan s ügyesen felelt a gulyás, kinek távoztaival így kiáltott fel az idegen tudós: «Hiszen ez mévelt, illetudó és igen értelmes ember! Kedves ország ez a Magyarország, derek nép ez a magyar nép!»

És Mikszáth Kálmán, a magyar író, mikor egy «benfentes» parasztot kellene leírnia, neki fordul Hódmező-Vásárhely egyik kiváló, s méltán köztisztelőben álló polgárának!

A mi népünk előtt ugyan ismeretlen ez a szó: «benfentes», hanem egy tekintet a Biztó Géza rajzára megmondja neki, hogy olyan szerencsétlenre kell gondolnia, a kit itt «benyalatos»

nak, «urak hazugja»-nak neveznek. Nem csoda, ha megbotránkoztak itt a Mikszáth K. ciklén.

Rossz akaratot nem teszek föl M. K. úrról; hiszen maga mondja: «az ilyen parasztot az én kedvenceim...» Hanem olyan formán tiszteli kedvencét, a mint valamikor tül a Dunán tisztelték a kék köpenyegét: hosszinyulá balta fokával porozgatták, egy perszónátus csizmadia bátán.

De meg örömet is olvasom M. K. munkáit, csak ne szoktatta volna rá magát a torzításra s affélék írására, kivált élő emberről, a mit tán maga sem hisz.

Ha nem a költői szabadság jogán mondja azt M. K., hogy «egy igen tisztelt barátja», valamilyen «nagyságos ur» elbeszélése után ír, hanem valóban úgy áll a dolog: a nagyságos úrról teljes bátorsággal el merem mondani, hogy vagy az álmát beszélte el vagy nagy költő.

Mert bizonyosan tudom, hogy Nagy A. János semmiféle nagyságos, vagy bármint című úrtól vagy nem úrtól, e tekintetben tanácsot soha sem kért, mert nem szorult rá, maga lábán járó ember az, tőle szoktak inkább tanácsot kérni, és olyan dologban, a mihez ért. — pedig nem szük ismeretkörü — nem bánta még meg senki, ha tanácsát követte. Tudom, hogy nekem, s még egy időben nála volt két barátjának mondta meg csak, milyen összeget és mire fog ajánlani, de megkért, hogy míg másnap a közgyűlésen ajánlatát meg nem teszi, erről senkinek se szóljunk, mert e fölül feleségén kívül senki sem tud semmit. Mi csak örömlőket fejeztük ki, de nem okoskodtunk, hogy mire volna jobb fordítani a más 20,000 forintját. De meg is kérdeztem most tőle, kért-e a két ügyben valakitől tanácsot, és jött-e valaha ki száján ama különben talpra esett mondat: «a tudomány már sok fejet megzavart, de a víz még egyet sem»? Mindkét kérdésre nemmel felelt.

Helyén valónak látom, hogy ismertessen röviden Nagy A. Jánost, épen ott, a hol ferde világtásban mutatták föl, és épen csak azért, mert ez, fájdalom, megtörtént.

Nagy A. János 74 éves, korához képest erős, élénk, jövedélyű, jószívű, testben-lelekben jól termett ember; nincs meg fele kopaszságában, sok hajszál van még fején, de anyyaligha, a menyői emberrel, — paraszttal, úrral — hosszú életén át jött telt. Végzett egy pár latin osztályt, meg is látszik rajta; de nem úgy ám, hogy diákizála. Végzett valaha saját két kezével mindennemű mezei munkát, érti a módját, tudja, mi telik egy munkástól. Hej jó tulajdon ez a gazdában! Még ifjú korában maga gazdjává lett. Minden idejét jól használta, egész testi és lelki erejét foglalkoztatni, minél több szegénynek kenyeret adni szerető ember lévén, bérelt néhány száz holdat Pálavici Alfons ögrófnak, a földmészáros-vásárhelyi réttel határos birtokból, 40 éven keresztül volt az ögrófnak pontosan fizető és megbecsült bérlője.

Volt idő, hogy meglátogatta az ögróf s elvitte hozzá derék nejét s gyermekeit is. Nagy A. János pedig morvaországú kastélyában kereste fel az ögróft, s ott oly szívesen látott vendég volt, mint Nyitraiban gróf Károlyi Lajosnál, midőn a provizoriumbeli polgármesterrel együtt küldetett oda, megkérni a gróft, adná el a városnak egy a város alatti fekvő birtokrészt. A gróf azt mondta: a birtok ugyan nem lett volna eladó, a városnak nem is adja, azzal nem szerződik; hanem ha már Nagy A. János odafaradt, neki szívesen; s meg is szabta a birtok árát. Nagy A. János elfogadta a vételárat, a gróf utasította ügyészét, írja meg a szerződést a Nagy A. János nevére. Ez azonban rábirta az ügyész, hogy Hódmező-Vásárhely városát írja vevőfelé. A gróf aztán csak akkor írta alá a szerződést, midőn Nagy A. János, nem írásban, csak szóval, a jóállást a városért magára vállalta.

Mindamellett, hogy gazdálkodása jól elfoglalta, részt vett Nagy A. János a közügyekben is. Már a negyvenes éveken eljárt mint *nemes ember* a megyei közgyűlésekre, folytonosan azon párt embere volt, melynek országos vezére Deák Ferencz, Csongrád megyében pedig vezetője s lelke Klauzál Gábor volt, a mely párt a közteljesítés ügyében adandó követi utasítás tárgyalásakor lelkesedve kiáltotta: «adózunk!» A csongrádi megyei nemesség volt az első az országban, mely ama kérdésben eképen határozott.

Olvasgatni, tanulni is szeretett Nagy A. János, jutott egy pár 100 forintja komoly irányú jó és drágább könyvekre. 1847-ben előfizetett az «Országos Magyar Napló»-nak s az «Vasár-

napi Ujság»-nak, a «Pesti Napló»-nak megindulásuktól fogva maig.

Hazánk nevezetesebb férfainak legnagyobb részével érintkezett Nagy A. János, egy vagy más ügyben. Gróf Károlyi György jól ismerte és becsülte. Saját lakásán, — mondhatnám úri házában, mert ilyenben lakik, — meglátogatták gróf Ráday Gedeon s ez többször, gr. Károlyi Gyula, gr. Zichy Jenő, s ezen utóbb említett főúr úgy a székesfehérvári kiállítás alkalmával éven a budapesti országos kiállítás alkalmával nagyon kitüntette Nagy A. Jánost és nejét. Pedig nem keresik ám ezek a kitüntetést. Derék emberektől ritkán is kapja azt meg, a ki nagyon keresi.

Az ilyen embert amaz idegen tudós, bizonyosan a műveltek osztályába sorozná. Oda sorozhatnák talán a mi tudósaink is.

Bizony sörte érezheti magát Nagy A. János, és úgy is érzi; rosszul eshetik nagyszámú tiszteelőinek, és úgy is esik, midőn M. K. egyik pontban a magyar paraszt esőkönyvségéről beszélve elismeri ugyan, hogy «eszéjárásában egy szőlőn még ott, a hol téved is, bizonyos bölcseséggel teszi», de a másik pontban azonnal Nagy Andrást említi, s még beszélgeti is, olyan nagyon együgyű ember módjára. Van joga M. K.-nak úgy vélekedni, hogy tévedett Nagy A. János. De mi szükség van rá, hogy véleményét a világba dobja?

Nem buzdítottunk azzal senkit nemes eszelekedetekre, ha tévedést vetünk az olyan ember szemére, a ki szép vagyónának legalább is egy huszár részét, de meglehet többit is, — mert pótolta ám még Nagy A. Jánosé az először felajánlott 20,000 forintot 7000 és néhány száz forinttal — arra adozza, hogy városa népe részére jó és bő vizű s századokig használható artézi kutat készített. Jól tudta Nagy A. János miért adoz. Tudta már tapasztalásból is, mily üdvös hatása közegészségi tekintetben a jó ivóvíz, s látta, hogy az egyetlen artézi kút Hódmező-Vásárhelynek nem elég.

Áldozni csak sok ember, kivált a gazdagok és igen gazdagok közül, vagyónának huszár részét bármint közzéírja! . . . Nem bírógatnánk.

Még abban sem tévedett volna tán Nagy A. János, ha ő mondta volna azt: «A tudomány már sok fejet megzavart, de a víz még soha egyet sem.»

Vajon esalhatatlan-e a «nagyságos úr», midőn azt mondja: «a kik a Nagy András alapítványából lennének tudósokká és tisztelteké, folyton hálás kegyelettel emlegetnék a nevét?»

Tehetünk ide három kérdőjelet egymás után; Nagy A. Jánoson ugyancsak betelt, hogy «a jó sziv bajjal jár».

Mikszáth Kálmán úrhoz egy kérést intézek, kéri őt általam Nagy A. János is. Legyen oly jó, közölje is ott a hol szerepeltette, a «Vasárnapi Ujságban»-ban, igen tisztelt barátjának becses úri nevét.

De ne tegyen ám fel rólmuk valami gonosz szándékot. Mert mind a mellett, hogy az efféle elbánást nem igen lehet sajtópörrel megtorolni: eszünk ágában sines a párbaj.

Világért sem akarjuk ő nagyságának drága vérért ontani; de a magunkét sem szeretnénk tékoználni. Nagyon öreg legyenek vagyunk már mi az effélére.

Egy dül azért kérdezzük, «ki legyen ő s hol vagy-on hazája?» hogy ezentúl érdeme szerint tisztelhesük a nagy költőt.

Egy a sok közül.

A felszólalásnak, melyet «egy a sok közül» ír, volna talán jogosultsága azon egy esetben, ha egyáltalában nem volna szabad élő emberről semmit sem írni. De minthogy ez nem áll, alaptalan és mondjuk ki az igazat, naiv egy kicsit a vásárhelyi panasz, mert a kérdés (mihelyt szabad eleve nekrol írni) csak az lehetne, ha van-e valami sértés abban a jóízű, de ártatlan mondásban, melyet Nagy András János úrnak a szájába adtam?

Nem állíthatni igazságosan, hogy van. Én értem azt, hogy a derék polgár kegyelet tárgya Hódmező-Vásárhelyen s bizonyosan mi Budapesten is szívesen megemlitenők előtte a kalapot, de azért, ha róla írunk, még sem lehet úgy beszélgetni, mint valami tudós akadémiái tagot, hanem népies nyelven.

Aztán nem kell ám azt olyan érzékenyen venni. Az öreg Deák Ferencz is vitte volt valamire (ámbar bizony nem volt hódmező-vásárhelyi ember) és bizony neki is el kellett veszenedni, ha valami jó apercut adtak a szájába, a mi előtte is új volt, a mikor olvasta.

Nem halt még abba bele senki. Sőt meg sem öszült. Inkább ellenkezőleg. Példa rá gróf Andrassy Gyula, a kiről mindennap volt a lapokban egy-egy ötlet — a mit nem ő mondott.

Nem is kutatom hát, hogy mondta-e Nagy András uram azt az ötletet, vagy nem mondta, mert azt ő jobban tudja nálammál, (válszínű is, hogy nem mondta, mert egy olyan ötlet nem terem könnyen, ritka holló az) de különben is nagyon mellékes dolog, — a tény az, hogy a felszólaló félreérti a «Vasárnapi Ujság» ama igénytelen képmagyarázó cikkét.

Mert igaz, a bentfentes parasztokról szó volt a cikkben, (az volt a kép,) a esőkönyös parasztokról is (azok a csanádmegyei kertész-közsegbeliek), de a hol Nagy András János előfordult, ott csak a paraszt egészséges, józan eszéjárásról beszéltem s erre hoztam fel a kútesetet, melyet egy azon vidékbeli kormánybiztos mesélt a mit nem mentsésképen jegyzék ide, mert örülnék rajta, ha a magam elmeszüléménye volna).

Hát én bizony nem tudom eltalálni, mivel sértettem meg Nagy uramat, ha csak azzal nem, hogy a parasztoktól írtam róla, de nem tartom azt gúnynévknek, hanem egy épen olyan tisztességes szónak mint a «mágnás» vagy «gentry». Egy osztály gyűjtőneve, a mely a gentry mellett a legrokonszenvesebb.

Ha én osztogatnám a címeket (és nem ő Fel-sége,) én bizony rögtön nagyságos úrnak szólítanám ő kegyelmét, mert jobban megérdemli azt sok exczellenciánál — ámbar tudom, hogy ő ijedne meg attól a legjobban.

Azért hát kérem az «egy valakit a sok közül» olvassa el még egyszer azt a cikket, s ha belátja, hogy nincs ott abból semmi a mit ő talált, legyen olyan szíves világosítsa fel a többit, nehogy azt kelljen hinnem a végén, hogy még sem ér az a Nagy András Jánosra ráfogott ötlet semmit.

Mert nemcsak a tudomány zavarhatja meg az emberek fejét, hanem az artézi-kút is.

MIKSZÁTH KÁLMÁN.

AZ EGEREK ÉLETÉBŐL.

E fürgé kis állat életében oly jelenségeket tapasztaltam, melyeket érdekességüknek fogva méltóknak találtam a följegyzésre.

A mi nyarunk itt a magas Kárpátok alatt, a szepességi fensíkon, nem véve számba a párszor rövid ideig tartó esőt, határozottan száraz volt. Ezt mondhatjuk öszünkre is, mert valamire való esős napokat nem láttunk, a mi volt is, az oly csekély, hogy öszi esőzésnek egyáltalában nem mondható; ennek folytán az egerek annyira elszaporodtak, hogy én anynyi egeret még soha életemben nem láttam. Bárhová fordult is az ember a szabad természetben, mindenütt egerekkel találkozott; a tarló, mező, rét, felszántott földek csodálatos módon össze-vissza túrva, úgy néztek ki valamennyi kicsinyben, mintha ezer és ezer bánya alatt volna egysíj mellett.

Október hó 14-én csupán csak azért, hogy tány egeret fogok láthatni körülbelül, két, legfeljebb harmadfél kilométernyi séta-utat tettem a Jánoshuta felé, az út jobb oldalán menve, a balon visszatérve. Az eredmény elszomorítóan meglepő volt, mert az útszéli árkok, a fel- és fel nem szántott földek szélein, tehát csekély széles-ségű területen 672 egeret számláltam meg, melyek előttem osontak lyukaikba.

Pusztító munkájuk meg is látszott mindenütt, mert a vetés eger határunkon nagy részben megsemmisült átalok. Hiába való volt a munka, sárba dobott a pénz. A szepességi gazdák minden nagytás nélkül elmondhatják: Öszi vetésünk nincs.

Az egerek romboló munkája valóban bámulatraméltó kitarással megy végre mindenütt, a hol tanyát ütnek. Éleliskamránkban épen úgy garázdálkodnak, mint kint a mezőn; ott korlátozhatjuk lakmározásukat, de itt, ha csak maga az időjárás közbe nem lép, minden emberi iparkodás ezelálan.

Gyakran hosszabb ideig elnéztem, mi módon készítik lakásokul szolgáló lyukaikat. A földet, melyet éles fogaikkal csipegetnek, fejük segéd-mével tolják magok előtt ki a lyuk nyílásáig, itt megfordulván, hátulsó lábuk gyors rugdalózása által távolabbra dobják a lyuk nyílásától. Az így kitöltött és szétrugdosott föld gyakran egy egész nagy zombékot képez, hasonlót a vakandtű-rásokhoz.

Az egerek ezen rugdalózása igen hasonlít a kuttyák azon munkájához, melyet hátulsó lábukkal akkor végeznek, midőn a piszkot földdel akarják eltakarni.

Ha az egerek által vájt, vagy helyesebben mondva rágott üreget behatóbb vizsgálat alá vesszük, azt fogjuk tapasztalni, hogy az nem mindenütt egyenlő széles, mert míg nyílása szük, addig beljebb oly tág, hogy az egerek világában teremnek is nevezhetőek, s ha mogyoróval meg akarunk tölteni, öt-hat liter is kevés volna. Ezen tágasbáb helyeken fordulnak meg az egerek, ha kifelle akarunk jönni; itt halmazózik össze eledeleiket, hogy legyen mivel csillapítani gyomruk éhségét, ha bekövetkezik a fagy, ha eltakar a föld felületén mindent a hó.

Az élelem gyűjtése körül rendkívüli szorgalmat fejtenek ki. Midőn a föld alatti tanyá már tökéletesen kész, akkor kezdetét veszi az élelem gyűjtése. Rövid idő alatt a lyuk nyílása környékéről eltűnik minden fűszál, löherelével, szépen kikelt zöldülő vetés. A kör, a hol a növényi élet meg lesz semmisítve, napról-napra nagyobb lesz, és egy hét, legfeljebb tíz nap alatt a leg-szebb vetést is tönkre teszik.

Az élelem gyűjtése alatt bizonyos félelem nyilvánulást vettem észre az egereknél, mely abban nyilvánkozott, hogy általában biztosan és a lehető leggyorsabban csiptek le éles fogaikkal a gyöngye vetést, és a mily gyorsan jöttek, egy oly gyorsasággal távoztak is. Megfigyelésem szerint minden másodperc alatt kétszer jöttek vetést csipni.

Tapasztaltam továbbá azt is, hogy az élelem gyűjtése legkitartóbb szorgalommal folyik 9 óráig 12 óráig; de megjegyzendő, hogy csak azon esetben, ha a nap melegen süt. Mert ha az ég borult volt, a munka szünetelt, ha szél fújt, vagy pernetezni kezdett az eső, akkor meghúzták magukat föld alatti lakásaikban, lesve-várva a nap meleg sugarát.

Ugyanazon útszéli területen, a hol október hó 14-ikén verőfényes délelőtt 672 egeret számláltam meg, harmadnapra ugyancsak délelőtt borult, szeles idő mellett csak 27 egeret láthattam, ezeket is olyformán összeguggolva lakásaik nyílásai előtt, mint midőn a macska prédájára les. Szaladgálásra vagy viczkándozásra semmiféle hajlandóságot nem mutattak.

Figyelemmel kísértem egyébiránt a szántóföldek és rétek talajminőségét is. Itt azt tapasztaltam, hogy mennél szárazabb volt valamely szántóföld vagy rét, annál nagyobb mennyiségben laktak rajta az egerek; ellenben azon szántóföldön vagy réten, mely talajvizet volt vagy közel esett egyik-másik patak széléhez, alig találkoztam egerekkel. E jelenség tehát félremagyarázhatatlan módon rámutat arra, hogy miért nem szaporodhatnak el az egerek esős őszi napokon.

A gyümölcsös kert mellett, a Thonseichen hegyi patak és a Hernád eredeti medre közti térségben, gyakran megálltam egy löherével bevetett szántóföldön. A löhere utolsó lekasálása után, csodálatos módon, egyszerre ellepték az egerek; ezen az egy darab szántóföldön ezer és ezer eger vett lakást. Időközben egy szomszédos földet is felszántottak és gabonával bevetettek. A vetés szépen kikelt és fejlődött, nem egyszer csodálkoztam rajta, hogy a szomszédos löherés szántóföldről át nem látogatnak ide az egerek.

Jött egy erős deres éjszaka, és a löhere gyöngye leveleit, hajtásait mind leperzselte, nem volt tehát a földön mit csipkedni az egereknek. A vetésnek nem értett a dék, fejlődött tovább. Néhány napra erre azt tapasztaltam, a mire legkevesebb számítottam: az egerek tanyájukat a löherés földről áttették a szép zöld vetés közé, s egy hét alatt a szó szoros értelmében egészen tönkretették azt. Ottazon a szántóföldön, ha csak másodsor is be nem lesz vetve, aratásra számítani nem lehet.

Igy vándorolnak az egerek egyik szántóföldről a másikra; míg a tél beálltával nagy részük csüreinke, kamaráinkba húzódik, a hol mindig akad valami megbántani való; és ha nem vigyázzunk eléggé, mindent előbb kóstolnak meg, mint mi, egész barlangot rágunk a kenyérbe, fogszűnjük a szalonnát, zsirt, ezek hiányában ruháinkon rágunk lyukat, polyvává örlik könyveinket.

Kamrámban, ámbar az első emeleten van, a múlt tavasszal sok ilyen hivatalon vendég tartózkodott. Meg nem nyugodtam addig, míg ki nem fogdostam. Volt itt kicsi, nagy, mindenféle: volt olyan napom is, hogy négyet is fogtam, és azt tapasztaltam az egereknél, hogy tele volt valamennyi apró, rókaszörzínű bolhával, míg a mezőn talált egereknél e jelenségnek még csak nyomát sem láthattam. Vajon mi lehet ennek az oka? Valószínűleg abban a körülményben keresendő, hogy a kamrában a levegő dohos, tisztátalan, és hogy nincs alkalmunk a föld porában heverni. A tyúkok például télen, midőn nem fürödhetnek az udvar porában, igen gyakran megtvetvesednek, ezért celszerű ketrecekben télen is száraz homokot tartani.

Hogy mily ügyesek az egerek, mily hasznos szolgálatot tesz nekik farkuk, erre vonatkozólag csak egy esetet mondok el, melyet saját szememmel láttam.

Kamrámban két egérfogót állítottam fel, az egyik csapó, a másik felülről befelé tölcés-alaku volt. A csapó egérfogóban rendszeren ott maradt a pákozódó teremtés; de a másikban nem foghattam, pedig eltűnt belőle rendszeren a szalonnadarabka. Kíváncsiavá lettem, hogyan tűnik el az egérfogóból a szalonna? Sokáig lestem, míg utóljára rájöttem.

A tölcésnyílásba mentek óvatosan, de a nélkül, hogy fejüket vitték volna egészen bele, innen kijövet körül szaglázták az egérfogót, farkokkal addig-addig mesterkedtek, bolygatták a szalonnadarabot ide-oda, míg az egérfogó széléhez hozták, hogy ott könnyen megcsipessék. Ha egyszer egerek a szájában volt, gyorsan eltűnt vele.

Az egerek rendkívül szeretik a mogyorót. Hogyan halmazózik össze az egerek őszszel a mogyorót, elmondom úgy, a mint én is hallottam gyakran öreg emberektől szülővárosomban.

A mogyoró, midőn már megérett, tokjából a legkisebb érintésre is kiesik. Ekkor kezdik az egerek egy helyre összehordani. A munkára több eger szövetkezik és így közös szorgalommal egy, sőt két véka mogyorót is összehordnak egy rakásra. A mogyoró gyűjtésének ideje alatt a legbensőbb barátság fűzi őket együvé, de midőn már föld alatti üregük teljesen megtelt, akkor kiűt közöttük a viszálykodás. Mindegyik úr akarna lenni, s maga részére biztosítani mind a mogyorót. A viszálykodás csakhamar marakodássá fajul, mely napról-napra elkecseregettebb módon nyilvánul, míg végre a legerősebb mind elfűzi ellenfeleit. Az elűzöttek aztán, így tartja a néphit, bánatukban kökény- vagy galagonya-tövésre szűrkék föl magukat, a mit a köznép felakasztásnak nevez.

Lehet-e hitelt adni e mesészerű beszédnek? azt én meg nem mondhatom; de hogy a mogyorós erdőterületeken gyakran egy, sőt két véka mogyorót is találnak, melyet egerek hordtak össze, az bizonyos.

VIDONYI JÓZSEF.

A «CZIGÁNYBÁRÓ» A NÉPSZINHÁZBAN.

Lapunk már ismételve szólott arról az oly nagy hírnévre vergődött s Ausztria és Németország nagy városaiban is nem közönséges hatással elbádozt operette-ről, mely tárgyát Jókai egyik szép regényéből meríté, s mely szép zenéjén kívül bizonyonl épen regényes, megkapó tárgyának köszönhető, hogy csakhamar olyan általános népszerűségre tett szert, a minővel «Angot» és a «Kornevilli harangok» óta egy operette se dicsekedhetett. Mikor először színre került, egész jelenetét is bemutattuk rajzban, most budapesti főbb szereplőit vezetjük olvasóink elébe.

A népszínháznak állandóan vonzó darabja lett a «Czigánybáró»; minden előadását nagy közönség nézi, mely egyformán hálás tapsokkal adóz a szövegírónak és a zeneszerzőnek, Strausz-nak, a minden keringők királyának s az előadónak, kik valóban megérdemlik a legteljesebb dícséretet. Ezek között első sorban említendő F. Hegyi Aranka asszony, kinek «Szaffi»-ja minden

tekintetben kifogástalan. Erős, szenvedélyes alak, melyet szerelme, odaadó ragaszkodása teszen bájosná, s mi e leány regényes hajlandóságait illeti, azokat alig lehetne bárki is annyira hivatva élnék állítani, mint Hegyi Aranka, a ki bír hozzá kellő fantáziával és alkotó erővel. Még hangjának hiányossága is teljesen elűnt e szerepében, a játszani tudás annyira széppé teszi énekét is; az első felvonásban, ép a melyben képnik ábrázolja, tánczol is, rendkívül kecsesen, mindig zajos tapsok között.

A czimszerepet, — elűtően a külföldi színpadoktól, hol mindig tenoristák játszották, — nálunk Pál-may Ilka asszonynak adták, a kinél szebb Barinkay Sándort bizonyonl Jókai sem képzelte magának. S ha művészetének előnyös tulajdonságait kevésbé tudja is érvényesíteni a csizmás férfi-szerében, a mikor a színpadon van mindig szívesen fogadott jelenség, s dala kellemesen simul a többihez.

Az öreg Czpirát egy fiatal szép leány játszta. Margó Czélia kisasszony, a ki igazi művészi ambícióval vállalkozott a boszorkaszerű szerepre. Eltorzítja természetét, arca himporát befősti rezesre, durvára, ovál gömbölydedségét összekuszálja mely redők fölrakásával, s valóban ijeszítő csuffá válik csupa ambíciója. De, mert ilyené bírja magát tenni, — s mert szép mezzosopran hangon énekel s kifogástalanul játszik is, — a közönség vilharos tapsal kárpótolni a művésznőt azért, a mit a leány elveszített.

S végül — de nem mint utolsó, — jó Ligeti Irma kisasszony, kinek mint Arzenának e darabban, alig van más dolga, mint hogy szép legyen. S erre a kisasszonynak istenadta tehetsége van. A mi dicséret szót az atya, Zsupán, elmond a lányáról, piczi ajakáról, hamis két szeméről, gömbölyű álláról, sugár természetéről: az igaz mind, mert Ligeti kisasszony olyan jelenség, a ki valóban már azzal is szolgálatot tehetne a népszínháznak, ha csupán dekoratív alakul kiállana a színpadra. De a kisasszonynak szépen csendő, tiszta érzés hangja is van, s ha ezt kiműveli, s tesz, a ki játéka gondosan ügyel, s tanítgatja, belőle még akkorára is vonzó ereje válhatik a népszínháznak, a mikor már az arcz rózsái lehervadnak. A képek, melyeket közlünk, Strelsky műterméből származtak, s mint olvasóink egy tekintettel megjegyezhetőnek, eléggé dicsérik önmagukat.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Magyar művészek cím alatt díszesen illusztrált vállalatot indítottak meg a Révai-testvérek, mint kiadók. Szerkeszti Szana Tamás, a képzőművészeti események egyik buzgó tolmácsa az időszaki sajtóban. E vállalat czélya megismertetni jels festőinket és műveiket a nagy közönséggel. Műtörténeti vázlatok lesznek írásban és képen, s egyelőre 16 füzet van tervezve. Sorban adja művészeink legszebb alkotásait, olykor sajátkezü rajzait, arczképeit, a melyek pedig a művész jellemzését. Egy füzet két nagy nyolczadréti ívből áll. A szöveg közé nyomott rajzok mellett rézkarcú, fametszeti vagy fénynyomatú mellékletekkel. Három-négy héten egy-egy füzet jelenik meg s egy füzet ára 80 kr. Félévre (8 füzet) 6 forint 40 kr-ával, egész évre (16 füzet) 12 forint 80 kr-ával lehet előfizetni. Nemcsak szép, de érdekes vállalatnak is ígérkezik. Festőinkről sokat hall és olvas a közönség, de a közönségnek csak egy része van abban a helyzetben, hogy műveiket a kiállításokban láthassa.

Az első füzet egészen *Munkácsy* foglalkozik. Közli a művészetek sajátmaga rajzolta arcképét is, ezenkívül több vázlatrajzát. Szép rézkarcban adja a Pilátus-kép egy részletét «A vitaközö bírákat», s külön-külön a művész régebbi festményei közül a «Fűjeli csavargókat», egy részletet a «Siralomházból», a «Hajnalban» című életképet, s Munkácsy egy rajzát 1861-ből (egy paraszti anya gyermekével, a bölcső mellett). Szana Tamás írta ezeket az élet- és jellemrajzot, mely még a következő füzetben is fog tartani. A második füzet szintén *Munkácsy* ismeretét folytatja. A 3-ik füzet *Benczur* műveit közli, a 4-ik *Badicz Ottó*t; aztán *Zichy Mihály*, *Liezen-Mayer Sándor*, stb. következnek.

A díszes vállalat illusztrációi közül mutatványul közöljük a még sajtó alatt levő második füzetből *Munkácsy* arcképét. A harmadik legújabb arcképe ez, finom szép metszeten. A művész füzet is szétküldeésre vár, s az ép oly részletesen fogja ismertetni *Benczur* Gyula művészi pályáját, szövegben és képből, mint a két első *Munkácsy*-t. *Benczur*nak az idő szerint közvetlenül is nagy hatása van a magyar festészetre. Az volt már régebben szintén, kivált mint ragyogó színezőnek; de mióta mint a festészeti mesteriskola vezetője telepedett meg itthon, a művészi tehetségek közül számos fejlődik oldala és vezetése mellett, s a mester tulajdonait nem egy öröklő szerencsésen, jövője szilárd alapján, melyen biztosan fejlődhetnek egyéni sajátosságai. Ejeles művésztünk festményei közül többet bírnak itthon, mint *Munkácsy*tól, de a legtöbb szintén külföldön van, képtárakban és magánosoknál. A füzet megismerteti ezekkel is. Közülük való az «*Alamizna*», melyet *Benczur* 1875-ben festett Münchenben és a régi német iskola modorát utánozta benne, fényes színekkel. Egy előkelő német polgárnő, serdülő leánykájával, a templomból kijövet, alamiznát nyújt a rongyos agg koldusnak. A leánya gyöngéd bája, a nő szelíd jószág arca, s a nyomor képe nem az egyedüli hatásos ellentét a festményben. A színek egész tündöklése veszi körül a két nő alakot; míg a koldus alakját az erőteljes előadás, az eszet virtuoz kezeleése különbözteti meg. A vállalat egyik jele a művészetek iránt széles körben nyilatkozó érdeklődésnek, mert általánosan érzett hiányt tölt be s festőink népszerűsítéséhez ép oly jó eszköz, mint az izlés fejlesztéséhez.

A Magyar Történelmi Életrajzok legutóbbi füzetének megjelenését jeleztük már. A füzetnek mai számunkban befejezett ismertetéséhez csatolt egykorú képekre nézve megjegyezzük, hogy Pázmány arcképe, melyet Szelepcsényi metszett Rómában az általa tervelt kerettel együtt, egyetlen egy példányban ismert, mely ő felsége metszgyűjteményében őriztetik. A jezsuiták kivonulását tárgyozó másik egykorú metszet a nemzeti múzeum tulajdonában levő ily című munkából vétett: *Relatio nuperi itineris proscriptorum Jesuitarum ex regnis Bohemiae et Hungariae. Pragae MDCXIX. 4 r. 32.* — A többi rajzot Dörre készítette természet után.

Nemzetgazdasági írók tára indult meg; kiadja a magyar tud. akadémia nemzetgazdasági és statisztikai bizottsága. A vállalat célja, hogy tiszta és szabatos fordításban juttassa a magyar közönség kezei közé a nemzetgazdasági klasszikusokat azon sorrendben, a mint azok a múlt század közepétől fogva időrendi egymásutánban következnek. E rendben *Hume Dávid közgazdasági tanulmányai* foglalják el az első helyet, s ezzel nyílik meg a vállalat; angolból fordította *Körösi József*, az akadémia levelező tagja, előszóval pedig ellátta az akadémia nemzetgazdasági és statisztikai bizottságának elnöke, *Kautz Gyula*. *Hume*, a sokoldalú angol író, a közgazdasági irodalom egyik klasszikusa, ki az újabb eszmefejlődésekre oly nagy hatást gyakorolt. Működése a múlt század közepére esik, s nézeti alapvetőkké váltak. A vállalat nagy hűzogatást tölt ki tudományos irodalmunkban, mely korunk egyik legjelentékenyebb és vezérlő tudományában, a nemzetgazdaságban, nem fordított eddig kellő gondot a tudomány műveinek lefordítására, s ha a nagy szociális eszmék, harcok értelme, iránya és alapja iránt akartunk tájékozást szerezni, a külföldi irodalomhoz kellett folyamodnunk. *Hume* munkáját a magyar közönség gondos fordításban veszi *Körösi József* kezéből. A többi művet is szakértők ültetik át, az akadémia felügyelete és anyagi támogatása mellett. A kiadást a Pallas nyomdai társaság vállalta el. A kötet ára 1 forint 80 krajczár.

Országgyűlési almanach 1886. Szerkesztette dr. Halász Sándor. Ára 1 forint 30 kr. Kijadja az Athenaeum. Kézirat meghaladó lapon tartalmazza a magyar törvényhozás képviselőházi jelen évi tagjainak betűrendes névjegyzékét, ama kerület megjelölésével, melyet képviselnek, továbbá ugyanezeknek rövidre fogott életrajzi adatait, melyeket több mint négyszáz egyenről összegyűjtött bizony nem kis munka. Adatak legelőbbje magoktól az érdekeltektől származik s így e kötet hiteles forrás-munkának mondható, mely tárgyilag alapon nyújt tájékoztatást a jelen országgyűlés képviselőházi tagjainak életére vonatkozó nevezetesebb körülményekről. Egy második kötet a főrendiház tagjait és a horvát-szlávonországi képviselőket fogja hasonló tömörséggel összeállított életrajzi adatokkal bemutatni.

Csiky Gergely színműveinek tizenkettedik kötetét adta ki az Athenaeum társulat. Ez *Spartacus* történelmi tragédia, melyet az akadémia a Teleki-pályázat 100 aranyával tüntetett ki, s mely épen most a nemzeti színház egyik vonzó újonsága. Ára 70 kr.

A nevelés-tudomány szótára című vállalat.

F. HEGYI ARANKA (SZAFFI).

nyek» egy nagy kötetét bocsátja közre, nagyszámú illusztrációkkal.

A hazai műemlékek és hazánk régészeti múltjának ismeretéhez ez a vállalatnak már tizennegyedik kötet. Első közleménye a «Lelet a lengyeli őskori telepről», melynek még folytatása következik; a hozzá tartozó rajzok husz táblát foglalnak el. Ezt követi «A magyarországi bánya- és kamaratisztek emlékérméi», dr. T. Gy. től, három táblát betöltő érem-képekkel. «Praehistoricus arany-, vas- és kőnyászati eszközök Dácziában», Téglás Gáborral szintén számos rajmmellett. «Római márványbányák a Bisztravölgyben, Bakova hunyadmegyei falu határában», szintén Téglással, rajzokkal. «A fenéki sírmező», dr. Lipp Vilmostól, hét tábla rajzzal. A díszszel kiállított, nagy negyedret alakú könyv a Franklin-társulat nyomdájából került ki.

Egy terjedelmes természetrajzi monografia is jelent meg az akadémia kiadásában *Ablepharus Pannonicus Fity* cím alatt, melyben Teschler György egy honunkban található gyíkot ír le nagy részletességgel, s tizenegy táblára rajzolt 81 ábrában is bemutatja. Ára 1 ft 80 kr. Az akadémiában tartott értekezésekből pedig Deák Farkas székfoglalóját kapjuk «A kolozsvári ötes-legények strikija 1573-ban és 1576-ban», mely érdekes képet fest a XVI. század-

LIGETI IRMA (ARZENA).

PÁLMAI ILKA (BARINKAY).

A «ZIGÁNY» SZÍNHÁZBAN.

beli polgári életből, s a magyar és szász iparosok közti versenyéből. Ára 40 kr.

Az osztrák-magyar monarchia írásban és képből című művet legközelebb a francia közönségnek is bemutatják. Plon, a híres párisi kiadó vállalta el a kiadást. Kétszáz példányt finom japáni papíron készült és az európai uralkodóknak és azok családjaiknak fog megküldetni. A fordító Arányi Miksa, a «Gazette de Hongrie» szerkesztője.

Regények. «*Tékozló fia*» címzen *Sziklay János*-tól egykötetes regény jelent meg, az eleven tollal fiatal írónak első kísérlete nagyobb szépirodalmi műalkotására, és a tehetség őregbűlését mutatja. A regényben egy emésztő szerelem és következményei körül egyesülnek az események és alakok. Két fő hőse Boros Imre, orvosnövendék és egy könnyelmű színészné Lenke, ki a fiatal ember életét megrontja, s ez végre öngyilkossá lesz. Ára 1 ft 50 kr. — A *Pallas-könyvtárban* is (kiadja a Pallas nyomdai társaság) eredeti regény foglalja el a 12-ik kötetet: A kollektor. Szerzője *Benedek Elek*, kitől nem rég «*Székely tündérország*» című mesés könyv jelent meg. E regény is a székelyföldön játszik, és nem épen rokonszerű néprajzi vonással bír, de nem épen rokonszerű

szüves oldalait is festi a székelyeknek, nem annyira a hűség érdekében, mint a regény cselekvényének kedvéért. Fő alakja, a «kollektor», a falsi adószedő is egy sötét, gonosz alak. A regény az írónak elég számbavehető jó tulajdonaival, s ezek közt népművelési képességével is megismertet. Ára 60 kr.

Harmatcseppek, írta *Büchler Regina*. A füzetek jövedelmének egy része az erdélyi közművelődési egyesület javára van szánva, és Balassa-Gyarmaton jelent meg. Apró rajzok és történetek vannak benne. Ára 30 kr.

A tornázás kézikönyve, a miniszteri tanterv alapján népiszkolák számára s egyszerűsített kezdő tornászoknak magánhasználatul írta *Porzolt Lajos* okleveles tornatanár. A «*Herkules könyvtár*» hatodik köteté a gyakorlati mű, mely *Aigner Lajos*nál jelent meg. Ismerteti a tornázás történetét, fejlődését, az egészségügyi szabályokat; a tornázásnak és testgyakorlásnak oktatását az iskolákban, s igen bő útmutatásokkal szolgál mindenféle gyakorlatokra. Van a könyvben számos rajz is, a gyakorlatok világosabb megismerésére. Ára 1 forint 20 kr.

Erdészeti szakmunka. Az országos erdészeti

szerveletéről. — A *Századok* áprilisi füzetében *Demkó Kálmán* «A magyar-cseh konföderáció»-ról írt értekezéséből a harmadik közleményt találjuk; *Orbán Balázs* «Tövis és kőnyék» fekvését és régi történetét ismerteti; *Lovesényi Gyula* pedig «A magyar-lengyel érintkezés»-ről kezd értekezni. A kisebb cikkek közt *Thaly Kálmán* egy kurucz katonái érdemjelről emlékezik meg; *Vásárhelyi Géza* pedig vázlatos életrajzot ad *Miskey István*ról, ki vitézül harcolt Buda visszavételénél. — A «*Nemzetgazdasági Szemle*» új füzetében *Kolovszky Lajos* «Kereskedelmünk a Balkán-félszigeten» címen az országos kiállítás keleti pavillonjáról szólván, ebből tanulságokat von le keleti kereskedelmi érdekeinkre nézve. *Frecskay János* «A tanulmányok szabaddalmazásának önállósítását» sürgeti; *dr. Travnyik József* «*Quenay Ferenc* és tanai» címen a múlt századi francia közgazdasági író ismerteti. Kiseb közlemények fejezik be a füzetet. — A «*Philologiai Közöny*» legutóbbi füzetében *Stener János* «Tájékozás a magyar nyelvokosság kérdésében» cím alatt a finn-ugor vagy török-tatár eredet vitájához szól, nyelvvelékek állván elő a finn-ugor elmélet javára. *Schreiner Márton* a bibliai szöveg kiejtéséről értekezik. *Hellebrant Árpád* összeállítja 1879–83-ból azokat a műveket és értekezéseket, melyek nálunk a klasszika philológiával foglalkoztak.

MARGÓ CZÉLIA (CZIPRA)

egyület még 1882-ben száz arany pályadíjat tűzött ki «Az erdőrendezés tanácsa» című munkára. A határidő kétszeri meghosszabbítása dacára sem érkezett pályamunka. Az egylet választmányja közelebb vissza vonta a pályázatot, s a fontos mű megírásával *Belházy Emil* főerdőtanácsost bízta meg, 200 db arany tiszteletdíj mellett s oly kikötéssel, hogy két év alatt köteles a művet elkészíteni. A másik, szintén száz arany pályázatra, «A magyarországi tölgyesek» monografiájára, egy pályamű érkezett «*Elj az idővel*» jelgel alatt.

Folyóiratok. Az *Archaeologiai Értesítő* áprilisi számának tartalma a régészet szorosán vett barátain kívül is sokakat érdekelhet, a kik a múlt iránt érzékel viseltek. Ilyen közleménye például a székelyföldi több templom falfestményének ismertetése *Huszka Józseftől*. E festmények a XV. és XVI. századból valók s magyar szentek (Imre herceg, Erzsébet, sőt *Kálmán király* is) tüntetnek föl. Továbbá a sopronyi «*bécsi domb*» vaskori temetőnek felásásáról szóló cikk *Paur Ivántól*, melyhez *ifj. Storno* rajzolt képeket és ábrákat. *Henszlmann Imre* folytatja a hazai műemlékek hivatalos osztályozását. *Myskovszky Viktor* a szepes-szombati plebánya-templomról ír rajzokkal, *Thaly Kálmán* az Ecsed várában 1669-ben volt szönyegetek, gobelineket, zászlókat, fegyvereket s egyéb ritkaságokat sorolja föl. Bő értekezéseket tudunk az újabb ásatásokról, régészeti irodalmi művekről, s a régészeti

megvalmokról. — A *Századok* áprilisi füzetében *Demkó Kálmán* «A magyar-cseh konföderáció»-ról írt értekezéséből a harmadik közleményt találjuk; *Orbán Balázs* «Tövis és kőnyék» fekvését és régi történetét ismerteti; *Lovesényi Gyula* pedig «A magyar-lengyel érintkezés»-ről kezd értekezni. A kisebb cikkek közt *Thaly Kálmán* egy kurucz katonái érdemjelről emlékezik meg; *Vásárhelyi Géza* pedig vázlatos életrajzot ad *Miskey István*ról, ki vitézül harcolt Buda visszavételénél. — A «*Nemzetgazdasági Szemle*» új füzetében *Kolovszky Lajos* «Kereskedelmünk a Balkán-félszigeten» címen az országos kiállítás keleti pavillonjáról szólván, ebből tanulságokat von le keleti kereskedelmi érdekeinkre nézve. *Frecskay János* «A tanulmányok szabaddalmazásának önállósítását» sürgeti; *dr. Travnyik József* «*Quenay Ferenc* és tanai» címen a múlt századi francia közgazdasági író ismerteti. Kiseb közlemények fejezik be a füzetet. — A «*Philologiai Közöny*» legutóbbi füzetében *Stener János* «Tájékozás a magyar nyelvokosság kérdésében» cím alatt a finn-ugor vagy török-tatár eredet vitájához szól, nyelvvelékek állván elő a finn-ugor elmélet javára. *Schreiner Márton* a bibliai szöveg kiejtéséről értekezik. *Hellebrant Árpád* összeállítja 1879–83-ból azokat a műveket és értekezéseket, melyek nálunk a klasszika philológiával foglalkoztak.

Francia lap Budapest. *Revue de l'Orient* cím alatt május hó elsején Budapestben francia heti lap indul meg, melynek czélya a külföldön ismertető Magyarországnak és a kelet-európai országoknak politikai viszonyait, gazdasági állapotait és kulturális fejlődését. A lapot *Sasváry Armin* és *Strausz Adolf* szerkesztik.

Közintézetek és egyletek. — A magyar tud. akadémia összes ülést tartott e hó 19-ikén, melynek csak kevés tárgya volt. *Fraknói Vilmos* főtitkár bejelentette *Peregriny Elek* levelező tag elhunytát, továbbá hogy a *Péczele-féle* drámi pályázatra három író küldte be műveit. Ezek: «*Endre és Johanna*», *Rákosi Jenőtől*, «*Johanna*, nápolyi királyné» és «*Erzsébet*, Magyarország kormányzója». *Füzeses Bertalan* kassai ügyvéd, és «*Székely Mária*», *Dóczy Lajostól*. Ezután egy érdekes történelmi irodalmi művekről, s a régészeti

Telegy József, az akadémia néhai elnöke, mint tudva van, végredeleletileg oly intézkedést tett, hogy a «*Hunyadiak kora*» című nagy munkájából befolyó jövedelem ugyane munka folytatására fordítottassék — és e célból külön kezeltessék. Az akadémia történelmi bizottsága már ismételve tett kísérletet, hogy e nagybecsű történelmi munka az eddig megjelent kötetekhez méltón és általában az előhadott történettudomány színvonalának megfelelőleg folytatassék. És habár a bizottság törekvései eddig sikerre nem vezettek, a bizottság nem érzi magát feloldva a köteletség alól, hogy a nagynevű tudós és főur óhajátának valóztatásáról gondoskodjék és a nemzetet a kitűnő munka kiegyesítésével megörvendtessék. A második osztály ennélfogva arra kéri az igazgatóságot, hogy a «*Hunyadiak kora*» című munkából befolyt jövedelmet és a netáni alapítványokat, melyek a munka folytatását célozzák, mutassa ki. Az igazgatóság az elszámolás eredményét közölni fogja a második osztállyal.

A képzőművészeti társulat legutóbbi választmányi ülésén *Keleti Gusztáv* igazgató bejelentette, hogy *Munkácsy Mihály*nak «*Mozart végpercei*» című festménye már e hét végén kiállítható. *Verecskai* festményének kiállítására, a tetemes költségek dacára 2000 forint jövedelmezt. *Zichy Antal* indítványát, közéletünk jelesei mellészobrának sokszorosítását iránt a választmány pártolja, ez ügyben az iparművészeti társulattal karöltve fog járni s megbizta a művészeti bizottságot, hogy erre nézve javaslatot készítsen. Pártolásra méltónak nyilvánították a «*Magyar művészek*» című vállalatot is. A *művészeti sorjátek* jegyeit a legközelebbi napokban árulni kezdik, egy forintjával. Az így begyűlendő összegből jelesebb hazai és külföldi festményeket vásárolnak, melyeket decz. 19-ikén sorolnak ki. A sorolásban csak az eladott jegyek számai vesznek részt. Ezenkívül megtartják a rendes évi sorshuzást is.

A kereskedelmi múzeum igazgatójává *Németh Imre* miniszteri tanácsos nevezetett ki. Az igazgatóság tagjaivá pedig a kereskedelmi miniszterium részéről *Matlekvics Sándor* államtitkár, *Keleti Károly* és *Schmierer Gyula* miniszteri tanácsosok és *Mihalovics János* osztálytanácsos. Az igazgatóság tagjaivá a kereskedelmi miniszter *Hegedűs Sándor* és *Wahrmann Mór* országgyűlési képviselőket is kinevezte.

EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

A régi egyetemi épület mintegy megérezte, hogy mennyi egyetemi új épület emelkedett, s most felmondja a szolgálatot. Csaknem az összes emeleti helyiségek mennyezetének gerendái korhadtak, s a szakértő bizottság, mely e napokban megvizsgálta az épületet, a haladéktalan kiürített sürgeti. Az egyetem egy részét már a vizsgálat előtt kiürítették. De ekkor azt hitték, hogy csak a harmadik emelet mennyezetét kell kijavítani. Most kiderült, hogy nagymérvű újra építések szükségesek, s csak a földszint néhány erős bolthajtású helyisége használható. A jogi és bölcsészeti kart átteszik a régi épülethez függesztett szerb-utcai részbe, hol most a természettudományi intézetek vannak elhelyezve, ezek pedig saját külön palotájukba költözködnek, a múzeum-körútra. A közoktatási miniszteret sokszor megtámadták az egyetemi építkezések miatt. A jelen eset is bizonyítja, hogy szükség volt azokra.

A reformátusok új gymnáziuma Budapest. A főváros a ref. egyháztanács által a *Lónyay-utca*-ban a hitközségi telek közelében új gymnázium építésére kért telket átengedte s ezenkívül 25.000 ft segélyt szavazott meg az építkezésre, tekintettel arra a körülményre, hogy a ref. egyház által fenntartott intézetben több mint háromszáz más vallásfelekezeti növendék is nyer oktatást. A tanács kikötötte, hogy az építendő iskolában legalább 4 párhuzamos osztály legyen elhelyezhető. Az átadott telek egy-egy négyszög öle száz forintra van becsülve.

MI UJSÁG?

Az udvar Budapest. A király ő felsége kedden ápr. 27-én reggel érkezik az osztrák-magyar államvasut személyvonatával ide; a királyasszony *Mária Valéria* főhercegnővel ugyanaz nap délután különvonaton *Baden-Baden*-ből. — *József* főherceg esküdjével együtt hasonlóképen 27-én jön Budapestre. A trónörökösök csak ápr. 30-án érkeznek. — A május 5-én esti 8 órakor tartandó udvari bála az udvarképes társaság körében nagy előkészületek folynak. *Rudolf trónörökös* a *Lakromából* visszatért gróf *Teleki Samu* által levelet küldött *Jókai Mórnak*, melyben a szerkesztő által «Az osztrák-magyar monarchia írásban és képből» munkája számára írt, s ő felségének áttekintés végett megküldött «*Magyar*

nép jellemzése, továbbá az *Attila-Csaba mondakör* czikkeit helyesléssel fogadják s felhatalmazza, hogy az ezikknek illusztrálására Zichy Mihály festő hazánkfiát szólítsa fel. *Rudolf* trónörökös azzal az örvendetes és megnyugtató szavakkal folytatja levélét, miszerint egészsége a gyönyörű szigetben, a légy és egyszersmind erősítő tengeri levegőben tökéletesen helyreállt, s ismét a régi erőben érzi magát, mint betegség előtt; a fenséges aszony is kiépült betegségéből s ismét felüdült. Ő fenségek 19 én indulnak el Lakromából (a levél 16-áról kelt) s 27-én érkeznek meg Bécsbe, a honnan ő fensége a trónörökös május első napjaiban fog Budapestre lejönni. Ő fensége felhatalmazása következtében a szerkesztő azonnal elküldte a két czikk levonatait az azokban kijelölt képtárgyakkal együtt Zichy Mihálynak, ki jelenleg Livádiában (Krim) időzik.

A trónörökös pár jelenleg a dalmát partokon tesz látogatást, kiséretökben van Weilen lovag kormánytanácsos is. Fiumét is meglátogatják. Lakroma szigetről távozza, *Curzola* szigetén tartottak pihenőt az é h 19—20 ica közti éjjel, majd *Almissá* látogatták meg, innen é h 20-ikán *Spalato*-ba érkeztek, melyet este estére fényesen kiválítottak. É h 21-ikén *Sebenicoban* kötöttek ki, s ott maradtak ápril 22-ikén a nagy-csütörtök átjártosságokra is. Délután utaztak el *Zirába*, hol a nagypéntek délelőttiét is töltötték. Innen *Poliana* felé hajóztak. A további uti rend így volt megállapítva: Nagyszombatban, ápr. 24-én, reggel é a *Greif* yachton, *Poliana* kikötőjében mise s délelőtt 9 órakor folytatják az utat *Novigrád* felé, hol két óráig időznek s délután 3 órakor mennek *Obrovac* és *Veglia* felé. Utóbbi kikötőbe szombat este 8 órakor érkeznek meg. Húsvét vasárnapján, ápril 25-én reggel *Vegliában* misén lesz a trónörökös pár s délelőtt 10 órakor folytatják az utat *Fiume* felé, hova vasárnap este 6 órakor érkeznek meg. A magyar kikötő városban huszonhat óráig fog időzni a trónörökös-pár. Húsvét hétfőjén reggel *Fiume*-ben misét hallgat s délután *Jósef* hercegnél lesz dínér. Ugyanezen este 6 órakor külön udvari vonaton folytatják tovább az utat Bécs felé. Kedden április 27-én délelőtt 10 órakor megérkeznek Bécsbe.

* Érdekes és nagybecsű küldemény érkezik a napokban, Trefort Ágoston miniszterhez czímelve a tud. akadémiának. Ez ama 40 darab tibeti irat, *Körösi Csoma Sándor* könyvtárából, melynek lajstromát a *»Budapesti Szemle«* 1884. évi szeptemberi száma közölte. E nagy értékű grüteményt most a nagy magyar tudós oly buzgó fáradozó életirója, *Duka Tivadar* küldi haza Londonból, Csoma egyik tanítványának, dr. Malannak szíves ajándékából. A küldeményt, melynek közvetítése diplomáciai uton, gr. Károlyi Alajos londoni nagykövetség közbenjárásával történik, külön kormányfőntár hozza, a ki már el is indult Londonból.

Kossuth egészségi állapota. Nagy hazánkfiának néhánnyal ezelőtt komoly bajban, bélhurutban szenvedett; de e bajból *Semmola* híres nápolyi tamár által tanácsolt gyógy mód folytán immár kigyógyult, csak egy kis gyöngöses maradt hátra, a mi gyakori fejszédülésben nyilvánult. *Semmola* azt a tanácsot adta, hogy Kossuth sokat legyen szabad levegőben, ne dolgozzék s kerüljön egy ideig minden oly munkát, a mely elmegeszítést igényel. E tanácsot nagy hazánkfi követi is. Egészsége most ismét teljesen visszatért.

A fiumei emlék. A magyar orvosok és természetvizsgálók fiumei nagy-gyűlésének emlékére díszes márványtábla készült. A központi állandó választmányban külön bizottság, dr. *Halász Géza* elnöklele alatt, gyűjtött az emlékre s intézte annak létesülését. Az emlék már kész, föl is van állítva, s a költségek körülbelül 300.000 forint tesznek. *Ciotta János*, *Fiume* polgármestere, megleghatározottan intézte az emlékügyi bizottság elnökéhez, dr. *Halászhoz*, s meghívja a bizottságot a május 26-iki leleplezésre. A központi választmány számos tagja el fog utazni.

Fiume város képviselőtestülete az emléktábla részére már azon okból is, minthogy a nagy-gyűlés a városban tartottat, a városban melletti kis tér (piazzetta) falát jellelte ki, s ott is helyezték el. A tábla másfél méter széles, egy méter magas, tiszta szienit kőből, kerete pedig karszt márványból. A felirat magyar és olasz. A tábla keretén felül és cserkeszoru által övezve a magyar borsalmi czimer, alul külön Fiume czimere látható, szép díorbormú faragásban, a keret két oldalát pedig az orvosi és általában a tudomány jelvényei díszítik.

Kisfaludi Sándor badacsonyi szőlőházát a Balaton-egyület emléktáblával látja el, s a pünkösdi ünnepek alatti leleplezik le.

Arany János szobrának még mindig helyet keresnek. A költségek már együtt vannak, de a szobor tervezetére nem lehet pályázatot hirdetni, a míg el nem dönik, hová állítsák. Szóba jött a város valamennyi tere. Végül a szoborbizottság négytagú bizottságot választott, hogy ez teregy javaslatot. E bizottság elfogadta Ybl azon javaslatát, hogy a szobrot a múzeum homlokzati lépcső-sorában helyezték el, mely ugy is szobrok számára épült, s ezzel meg lehetne kezdeni a homlokzat még mindig hiányzó díszítését. Mivel azonban nem a múzeum díszítésére, hanem Arany önálló szobrára történt adakozás, ez a terv tetszik legkevésbé.

Kiállítások a fővárosban. Az év folyamán több kiállítás lesz Budapesten. E hó végén a *virágkiállítás*, melyet a nagy iparcsermokban rendeznek; az *összes butoripar-kiállítás* és *Badavár visszavételének emlékére a történelmi kiállítás*. Előkészületek folynak a *házi ipar országos kiállítására* is, melyet 1888-ra terveznek.

A *házi ipar országos kiállításának* célja a magyarországi népies, műves iskolákban és tanműhelyekben ápolott házi ipar készítményeit bizonyos csoportok és néprajzi momentumok szerint teljes egészükben bemutatni. A kiállítás fővédnökül *Stefánia* trónörökös főhercegnét, védnökül pedig a kereskedelmi minisztert kéri föl. A kiállítás csakis a magyar korona tartományai házi iparának felmérésére szorítkozik. — A kiállítás 1888-ban lesz, a király uralkodásának 40-ik évében; augusztus hónap nyílrik meg és 3 hónapig áll nyitva. Helye a városligetben levő nagy iparcserm. A csoportbeosztás a következő: néprajzi szobafülkék; iskolák és tanműhelyek készítményei; népies és műves házi ipar, a mely magában foglalja a szövészeti ipart, agyag- és kő-, vessző-, gyékény-, hánsc-, szalma-, sás- és kákafonó ipart, a fa- és gazdasági eszközök iparát, szalonipart és vegyes iparágakat; továbbá háziipari anyagok, eszközök, szerszámok és gépek; kiválóbb külföldi minták; élelmiszerek, mint házi ipari czikkék. — A kiállított czikkék az általuk elfoglalt tér után illetéket nem fizetnek; szekrénydíjakat sem szednek. Vileki bizottságok minden megyében alakítatnak. Az előzetes költségek fedezésére a földmívelés-, ipar- és keresk. miniszterium kéri föl. Megyenként, esetleg városonként, 2—3 hóval megelőzőleg helyi előkiállítások rendezhetők.

A *történelmi kiállítás* bizottsága elhatározta, hogy oly térképről is gondoskodik, mely Budapest jelenlegi térképén az 1686-iki állapotokat is feltünteti. Az emléktábla 3000 ft-ra kerül, csiszolatlan gránitból faragják bronz díszítéssel.

Főrangnak műkedvelői előadása Budapesten. A fővárosi arisztokrácia színi elején, mikor az udvar is Budapesten lesz, színi előadást készülni rendezni jótékony célra. *Zichy Jenő* gróf penditette meg ez eszmét, s a főrangok körében nagy pártfogásra is talált. Az előadást valószínűleg a várszínházban rendezik. A mágns világ számos tagja é h 19-én tartotta az ügyben első értekezletét az Andrássy-uti kaszinóban. Abban állapotok meg, hogy az érdekesnek ígérkező előadást a löversenyek idején tartják meg, a mikor az arisztokrácia ugyis teljes számmal Budapesten van. Két kis vígjáték kerül majd színre s aztán élőképeket fognak bemutatni, egy történelmi és egy bibliai tárgyat és végül kettőt Munkácsy nagyobb képeiből. A rendezőség, melynek élén a kezdeményező *Zichy Jenő* gróf áll, reméli, hogy az udvar, melyet csak akkor fognak meghívni, ha a programot végleg megállapították, szintén jelen lesz az előadáson.

Az első előadást május 4-ikén tartják, a többieknek idejét csak később határozzák meg, mikor a királyi család körünkben időzik. Az élőképekre Munkácsy művei közül *Milont* és *Mozart* halálát választotta ki a rendező bizottság s a történelmi tárgy élőképek közt, melyeket a színi előadással kapcsolatban fognak bemutatni, van *Mózes* megmentése az egyiptomi királylány által, továbbá a *Jesenovszky* hírneves festő által készített és a monarchia népeinek *Mária Terézia* előtt való hódolását feltüntető élő másolat. A jövedelmét a szegény-gyermek-menhelyegylet, a bölcsőde-egylet és a budai Szent-Erzsébet-egylet közt fogják felosztani.

Uj Korvin-kodex Budapesten. *Emich Gusztáv* orsz. képviselőnek, kinek régi képes kéziratokból, ósnyomatványokból és bibliografai ritkaságokból gazdag és becses gyűjteménye van, legközelebb Németországban egy régi kodexet vásárolt. *Csonossi János* múzeumi könyvtári őr, a *Korvinák* alapos ismerője, a kodexet eddig ismeretlen *Korvinának* ismerte föl. *Viktorinus* egy művét tartalmazza s eredetileg *Zrednai Vitéz János* esztergomi érsek tulajdona volt, ki azt 1462-ben sajátkezűleg javíttatta. *Vitéz halála*

után a mű *Mátyás király* híres könyvtárába került, hol azt a *Korvinákat* jellemző izlésében vörös bőrbé kötötték. Épen kötéséből lehetett kideríteni, hogy a kodex egykor *Mátyás* könyvtárához tartozott. Ezzel az eddig ismert *Korvin* kodexek száma százhuszonegyre emelkedett.

Petőfi és Lisznyay iratait keresik a marosvásárhelyi szt. ferenczi zárdájában. *Andrási Rafael* ugyanis, ki a szabadságharc alatt ott zárdafőnök volt, mult évben Marosvásárhelyen járta kör megemlékezett arról, hogy amaz időben *Petőfi* és *Lisznyay* a zárdában megfordultak és holmi előtte ismeretlen iratokat, egy pléhdobozba zárva, a szerzetesek falá mellé, holott eddig csak 3 halt meg. De később is kezdtek meg az orvoslást és sebek már be voltak hegedve. A farkasharapás gyorsabban mérgez, mint az ebmarás. A veszett farkas többször harap és a fejet keresi. A legtöbb oroz sebesültnek a koponyacsontját harapták meg a fenekadok. *Pasteur* a farkasmarat betegeket ezental testők több helyén fogja beoltni. Az akadémia nagy tetszéssel fogadta a tudós jelentését. A *Pasteur-kórházra* egyre folynak a gyűjtések, s ehhez *Konstantinápoly* is hozzájárul. A török fővárosból *Párisba* orvosi bizottság fog menni, hogy *Pasteur* gyógy módját tanulmányozza és egyszersmind átnyújtsa *Pasteurnak* a *Medzsida*-rend nagyszalagát, melylyel a szultán kitüntette, valamint egy 10,000 franknál nagyobb összeget a *Pasteur-féle* intézet részére.

Oriasí csontvázakat mosott ki a földből Észak-Amerikában a legutóbbi árvíz. Nagyságukról itélve tizenegyet lányi emberek maradványai lehetnek. Még más, régészeti érdekű tárgyak is felszínre kerültek s a *Washingtoni Smithsonian* Institut képviselője már oda utazott, hogy megvizsgálja s esetleg össze is gyűjtse.

Az »Anker« élet- és járadékbiztosító társaság április hó 15-én tartá meg 27-ik rendes évi közgyűlést *Zichy Odón* gróf ő elnöke alatt. Az 1885-iki üzletjelentés igen kedvező eredményeket s a biztosítási állomány folytonos emelkedését konstatalja. — A benyújtott ajánlatok összege 19,173,675 ft 76 kr tökére ment, melyből 16,414,224 ft 38 kr töké lebonyolítottak. A biztosítási állomány 1885. decz. 31-én 146,605,064 ft 45 kr töké volt, a mi az előbbi évvel szemben 7,340,246 ft 24 kr tiszta szaporodást jelent. A díjbevételek 3,572,033 ft 59 kr-ra mentek. A kamatbevételek pedig 468,034 ft 44 kr-ral 561,166 ft 34 kr-ra emelkedett. A túlélési csoportok és nyeresémnyvel egybekötött életeseti biztosítások kamatbevétele 1,077,669 forint 62 kr volt. Halálozások, élet- és járadékbiztosítások és visszaváltott kötvényekért 1,105,271 forint 72 krajczár fizetett, mely összegből visszbiztosítás útján 127,338 forint 31 kr visszatérített. — Lejárt túlélési csoport-biztosítások után 4,242,835 ft 08 kr fizetett ki. A nyeresémnyvel életesre biztosítottak a töké 37,100,000 osztalékban részesültek, s így biztosított 1000 ft helyett 1372 ft fizetett. Az ingatlanok számlájából, daczára a kedvező jövedelmek, hasonlólag a mult évhez 25,000 ft leiratott, miáltal ezen számla 1,410,270 ft 51 kr-ra száll alább. Az értékpapír-számla 2,533,979 ft 70 kr-ral képvisel az 1885. évi deczember 31-iki árfolyam szerint, az ingadozások fedezésére 350,000 ft külön tartalék szolgál. A díjtartalékok, a biztosítási alapok 11,726,884 ft 29 kr-ral 12,917,742 ft 40 kr-ra vagyis 1,190,858 ft 11 kr-ral emelkedtek, a túlélési csoportok vagyona pedig 17,344,470 forint 31 krajczár tesz. A nyeresémnyvel halálesetre biztosítottak az évi díj 24 százalékat kapják osztalékképen. A nyereség- és veszteségszámla 317,361 forint 28 kr. egyenleg mutat. A választmány ajánlataira 12,361 ft 28 kr. új számlára vétetik elő és az évi osztalék részvényenként 275 ft-ral állapított meg. A tartalékok az alapszabályszerű össeg helyett 49,524 ft 17 kr-ra emeltek, a mi által 500,000 ft maximális összegre szaporodott, a mi a kibocsátott részvénytöke 50 százalékának felel meg, külön új tartalékba 47,975 ft 83 kr-t tétettek, vagyis összesen 97,500 ft. A felügyelő bizottság jelentésének meghallgatása után a választmány a fölmüntvény megadott és ajánlati elfogadtattak. Életbiztosításokra vonatkozó fölívál-gostásokkal ugyszintén díjkönyvecskékel a budapesti vezérigazgató Giszlartól 6. sz. a szolgál.

Kirándulás Konstantinápolyba. Az irók és művészek társasága által rendezendő kirándulás Konstantinápolyba, csakugyan létesül.

Indulás Budapestről július 1-én, Bázisúg tetszés szerint hajót vagy vasutat lehet igénybe venni. Bázisúgól *Rustukig* hajón, innen *Várnáig* vasuton, *Várnától* *Konstantinápoly* s vissza *Triesztig* (egy napi megállapodással *Pireusz*-*Athén*-ben, néhány órai megállapodással *Koruban* s még több ponton) a *Lloyd* gőzhajójával; *Triesztől* *Budapestig* déli vasuton. Részvételi díj 125 ft. Ez árban befoglaltatik minden vasuti és gőzhajózási díj, valamint teljes ellátás (lakás s naponként négyzeri étkezés) *Konstantinápolyban* s az egész uton *Várnától* *Triesztig*. A jegy árán kívül az ellátás *Várnáig* fedezendő, a mi 15—20 ft-ot tehet, ugy hogy az utazás személyenként összesen legfeljebb 140 forintba kerülhet. Az utazásra előjegyezhetni *Dolnaja Gyula* titkárnál 10 forint előjegyzési díj befizetése mellett; a többi a jegy átvételkor fizetendő. Az utazásban a gőzhajók korlátolt számú hálólhelyiségei miatt) legfeljebb százan — csak a kör tagjai — vehetnek részt. Az utazás 14 napig, a *Konstantinápolyban* időzés négy napig tart. *Vámbery Armin* a magyar irók és művészek társaságának fölkérésére szíves volt megígérni, hogy a társaság *Konstantinápolyi* kirándulásának vezetését elvállalja.

Magyar vásár Londonban. A *St. John Ambulance Association* által a nyáron Londonban rendezendő magyar vásárt és keleti bazárt az angol királyi leánya, *Battenberg Henrik* herceg neje *Beatrice* hercegnő június 28-án d. u. 2 órakor fogja megnyitni. A vásárnak, mely három napig fog tartani, védnökei, a hercegnőn kívül, a walesi hercegné, *Keresztély schleswig-holsteini* herceg neje, *Luiza* hercegné, *Connaught hercegné*, *Albany hercegné*, *Mary Adeleide hercegné* és a badeni nagyhercegné, és az angol főrangú hölgyek közül mintegy nyolczvanan, köztük az osztrák-magyar nagykövét neje, *Károlyi Alajos gróf*né, *Mijatovics szerb* kövét neje s mások. Helén hercegné a vásáron egyik sátor előtt jövedelmi fog. A vásár alkalmából alkalmi diaszunka is fog megjelenni, melybe verseket és czikketeket *Irak* *Tennyson*, továbbá *Lord Litton*, *Wilson Barret* és *Hermann, Lady Brassey* és *Mijatovics* kövét neje. Rajzokat készítenek *Goodall*, *Sydney Hall*, *Wallis*, *Mackay* s mások.

Ajándék Amerikába. Az Egyesült-államokban. *Streetonban* már népes telep van magyarországi kivándorlókból. Ezek templomát is építének, s ebbe három oltárképet kapnak innen hazulról. A képeket *Jakobey Károly* akad. festő készítette. A főoltárán szánt festmény *Szt. István* királyt ábrázolja, s a kép kompozíciójához *Ipolyi Arnold* püspök adta az eszmét. Az egyik mellék-oltár képe *Mária* mennybemenetelét ábrázolja, *Guido Reni* ismert festménye után; a másik oltárkép *Nepomuki szt. Jánost*.

Pasteur jelentése. É h 12-iken *Pasteur* a francia akadémiaiban rövid értekezést közölt a veszett kutyák és farkasok marása elleni eljárásáról.

Ápril 12-ig betegnekek száma 76-ra emelkedett, e közt 505 francia (40 aligri), 75 orosz, 25 angol,

34 olasz, 13 osztrák és magyar, 10 belga, 10 amerikai, 5 finn, 3 portugál. Közülök 688-at kutyra mart meg, 38-at farkas. A kutyáktól megmaradt mind egészségesek maradtak, kivéve egy kis lányt, ki erősen meg volt sebesítve és meghalt. A beoltottak legnagyobb része már túl van a kritikus határán. Fölvevett *Pasteur* a kérdést, hogy van-e különbség a veszett eb és farkas marása közt? Adatai szerint veszett farkastól megmart száz ember közül 82 meghalt. Ha ez arányt vinné át a farkas által megmart oroszokra, ezek közül 16-nak meg kellett volna halnia, holott eddig csak 3 halt meg. De később is kezdtek meg az orvoslást és sebek már be voltak hegedve. A farkasharapás gyorsabban mérgez, mint az ebmarás. A veszett farkas többször harap és a fejet keresi. A legtöbb oroz sebesültnek a koponyacsontját harapták meg a fenekadok. *Pasteur* a farkasmarat betegeket ezental testők több helyén fogja beoltni. Az akadémia nagy tetszéssel fogadta a tudós jelentését. A *Pasteur-kórházra* egyre folynak a gyűjtések, s ehhez *Konstantinápoly* is hozzájárul. A török fővárosból *Párisba* orvosi bizottság fog menni, hogy *Pasteur* gyógy módját tanulmányozza és egyszersmind átnyújtsa *Pasteurnak* a *Medzsida*-rend nagyszalagát, melylyel a szultán kitüntette, valamint egy 10,000 franknál nagyobb összeget a *Pasteur-féle* intézet részére.

Oriasí csontvázakat mosott ki a földből Észak-Amerikában a legutóbbi árvíz. Nagyságukról itélve tizenegyet lányi emberek maradványai lehetnek. Még más, régészeti érdekű tárgyak is felszínre kerültek s a *Washingtoni Smithsonian* Institut képviselője már oda utazott, hogy megvizsgálja s esetleg össze is gyűjtse.

Az »Anker« élet- és járadékbiztosító társaság április hó 15-én tartá meg 27-ik rendes évi közgyűlést *Zichy Odón* gróf ő elnöke alatt. Az 1885-iki üzletjelentés igen kedvező eredményeket s a biztosítási állomány folytonos emelkedését konstatalja. — A benyújtott ajánlatok összege 19,173,675 ft 76 kr tökére ment, melyből 16,414,224 ft 38 kr töké lebonyolítottak. A biztosítási állomány 1885. decz. 31-én 146,605,064 ft 45 kr töké volt, a mi az előbbi évvel szemben 7,340,246 ft 24 kr tiszta szaporodást jelent. A díjbevételek 3,572,033 ft 59 kr-ra mentek. A kamatbevételek pedig 468,034 ft 44 kr-ral 561,166 ft 34 kr-ra emelkedett. A túlélési csoportok és nyeresémnyvel egybekötött életeseti biztosítások kamatbevétele 1,077,669 forint 62 kr volt. Halálozások, élet- és járadékbiztosítások és visszaváltott kötvényekért 1,105,271 forint 72 krajczár fizetett, mely összegből visszbiztosítás útján 127,338 forint 31 kr visszatérített. — Lejárt túlélési csoport-biztosítások után 4,242,835 ft 08 kr fizetett ki. A nyeresémnyvel életesre biztosítottak a töké 37,100,000 osztalékban részesültek, s így biztosított 1000 ft helyett 1372 ft fizetett. Az ingatlanok számlájából, daczára a kedvező jövedelmek, hasonlólag a mult évhez 25,000 ft leiratott, miáltal ezen számla 1,410,270 ft 51 kr-ra száll alább. Az értékpapír-számla 2,533,979 ft 70 kr-ral képvisel az 1885. évi deczember 31-iki árfolyam szerint, az ingadozások fedezésére 350,000 ft külön tartalék szolgál. A díjtartalékok, a biztosítási alapok 11,726,884 ft 29 kr-ral 12,917,742 ft 40 kr-ra vagyis 1,190,858 ft 11 kr-ral emelkedtek, a túlélési csoportok vagyona pedig 17,344,470 forint 31 krajczár tesz. A nyeresémnyvel halálesetre biztosítottak az évi díj 24 százalékat kapják osztalékképen. A nyereség- és veszteségszámla 317,361 forint 28 kr. egyenleg mutat. A választmány ajánlataira 12,361 ft 28 kr. új számlára vétetik elő és az évi osztalék részvényenként 275 ft-ral állapított meg. A tartalékok az alapszabályszerű össeg helyett 49,524 ft 17 kr-ra emeltek, a mi által 500,000 ft maximális összegre szaporodott, a mi a kibocsátott részvénytöke 50 százalékának felel meg, külön új tartalékba 47,975 ft 83 kr-t tétettek, vagyis összesen 97,500 ft. A felügyelő bizottság jelentésének meghallgatása után a választmány a fölmüntvény megadott és ajánlati elfogadtattak. Életbiztosításokra vonatkozó fölívál-gostásokkal ugyszintén díjkönyvecskékel a budapesti vezérigazgató Giszlartól 6. sz. a szolgál.

A Fonciére pesti biztosító intézet f. hó 22-én tartotta évi rendes közgyűlést *Pejacsevich Márk* gróf elnöke alatt. Az elnök jelentéven, hogy 56 részvényes 16,038 részvényt tett le s ez 638 szavazattal képvisel. Az ülésen pedig a megjelent 17 részvényes 10,948 részvényt képvisel; így tehát a közgyűlést az alapszabályok értelmében határozatképesnek jelenti ki. Ezután felolvastatták az igazgatóság jelentése, a melyből kiemeljük a következőket: Az intézet az elmúlt üzleti évben valamennyi bizt. ágban többletet ért el. A üzletbiztosítási ágazatban netto készpénzjű-bevétel 1,966,831 ft 31 kr volt s e szerint az 1884-iki évvel szemben 151,330 ft 87 kr többlet mutatkozik. Az intézet az ágazatban való kiadási tételei közt 1,323,282 ft 6 kr fordul elő a saját számlára fizetett kárókért és 655,850 ft díjtartalék gyűjtéséig, mely az előző évbe képest 244,699 ft 43 kr-nal szaporodott. Az életbiztosítás a lefolyt üzletévben még nagyobb méreket öltött. Az előző évből hátra-

lékul fömmaradt ajánlatokkal együtt elintézendő volt 3,690,500 ft tökéből és 5000 ft járadékról szóló 2506 ajánlat; a biztosítási állomány 16,483,673 ft töké és 6594 ft járadék összeget magában foglaló 10,463 db kötvényre emelkedett. A bevétel ez ágazatban 685,200 ft 91 kr-ral 819,091 ft 63 kr-ra emelkedett, a mely összegből a díjtartalék javára 223,235 ft 46 kr fordítottán, az a viszontbiztosítások levonása után 2,283,279 ft 12 kr tesz ki. A jég-biztosítási ágazatban 320,127 ft 53 kr-ig nettó díjbevételek voltak. Károk fejében kifizetett 279,829 ft 8 kr. A szállítmánybiztosításnál a díjbevételek 120,757 ft 39 kr-ra rukkant. — A díjtartalékok az elemi biztosítási ágakban 665,965 ft 43 kr, az élet-biztosítási ágban 2,283,279 ft 12 kr, összesen tehát 2,949,234 ft 55 kr-ra rukkant s így a mult évvel szemben 260,729 ft 62 kr szaporodás mutatkozik; míg a nyereség-tartalékok, oda érte az idei javadalmazást, 13,342 ft 43 kr-ral 600 ft-ot és 114,481 forint 41 krajczárt tesz ki. — A jelen zárszámla a különböző javadalmazások és tetemes leírások levonása után 133,424 ft 30 kr tiszta nyereséget tüntet föl. Ebből 10% a nyereség-tartalékalap javára fordítandó. Indítványozza tehát az igazgatóság, hogy a fömmaradó összegből a társulati részvények 4-dik számun szelvénye 4 ft-nyál, összesen 120,000 ft-ral beváltassék, az ezután fömmaradó összeg pedig az alapszabályszerű javadalmazásokra fordítandó; végül kéri a közgyűlést, hogy a 4 tagból álló felügyelő bizottság választását, a melynek működési tartama lejárt, megejtse. Az igazgatósági mint felügyelő bizottsági jelentés tudomásul vétetett s az igazgatóságnak a tiszta nyeresémny hová fordítását iránt tett indítvány elfogadott s mind az igazgatóság, mind a felügyelő bizottság részére a fölmüntvény megadott. Végül a kilépő 4 tagból álló felügyelő bizottság közfelkiáltással újra megválasztották a következőkben: *Dr. Mandell Károly*, gróf *Prokesch Antal*, *Kunhalms Rósa* lajós, *Budapestben*; *Wolf Károly*, *Bécsben*.

SAKKJATEK.

1880. számú feladvány. *Shinkmann W. A.-tól*

Sötét.

8	♙	♘	♗	♖	♕	♔	♓
7	♞	♝	♜	♛	♚	♙	♘
6	♞	♝	♜	♛	♚	♙	♘
5	♞	♝	♜	♛	♚	♙	♘
4	♞	♝	♜	♛	♚	♙	♘
3	♞	♝	♜	♛	♚	♙	♘
2	♞	♝	♜	♛	♚	♙	♘
1	♞	♝	♜	♛	♚	♙	♘

Világos indul s a negyedik lépésre máttot mond.

Az 1873. sz. feladvány megfejtése.

Sponer A.-tól.

Világos.	Megfejtés.	Sötét.
1. Fe5—f4	Ke5—b4 (a)	
2. Ff4—d6	Kb4—a4:	
3. He2—c3 matt.		

Világos.	Megfejtés.	Sötét.
1. Kc5—d5		
2. Ka7—b6	Kd5—e4	
3. Fa4—c6 matt.		

Az 1874. sz. feladvány megfejtése.

Randl F.-tól.

Világos.	Megfejtés.	Sötét.
1. Bc4—d4		
2. F v. h v. b matt.		

Mindkét feladványt helyesen fejtették meg: *Budapestben*: *K. J.* és *F. H.* — *Andor Sándor*. — *Kovács J.* — *Az Erkel-sakk-társaság* nevében: *Exner Kornél*. — *Wek Józsa*. — *Tarnócsan*: *Németh Péter*. — *Barbin*: *A. C. T. C.* 4426. sz. tagja. — *A nagymenyű olcsókör* nevében: *Nagy András*. — *H. Nadudarov*: *A társaskör* nevében: *Blasár József*. — *A pesti sakkör*.

HALÁLOZÁSOK.

Idősb báró *Üchtritz Emil* halálának hírért tudatják Poroszországból, gebhardorfi hitbizományi birtokáról. Neve a magyar szabadságharc történetében föl van jegyezve. Porosz születési volt s mint huszártiszt jött hazánkba, hol házasodva által a magyar főrangussal rokonságba jutott. A báró *Ámadé*-csa-

lád utolsó nősarját, *Domin*

ban honvéd, malaczkai járásbíró, Döblingben. — Nagy István, a cseplői függetlenségi párt alelnöke, munkás és vagyonos polgár, 66 éves. — KONTS János, tekintélyes bérő és tartalékos honvédhadnagy, 30 éves, Csermón. — SCHOBELN Károly, nyug. alezredes, megyei és városi bizottsági tag, Brassóban. — Idős Bözörmenty József, szatmári volt gyógyszerész. — VARGA ISTVÁN, gazdatiszt, 1848—49-iki honvédhadnagy, 73 éves korában Aradon; ugyanott Kleiner Ferencz, kereskedő, 41 éves, és Botta János végzett jogász 23 éves. — NOVOTNY Pál, 68 éves, Szécsénben. — ENGEL Mór, birtokos, 67 éves, Malomszegen. — Ifj. PEIELLE ISTVÁN, Kolozsvár egyik köz-tiszteltettségű kereskedőjének fia, 20 éves korában. — LOZICZKY LAJOS, alesperes-plebános, a barszent-benedeki egyházközség tanfelügyelője, Kisapátián. — MARCZALI Pál szigorú orvos és egyetem tanársegéd, 24 éves korában, Budapest. — Babes János, jószágigazgatási tisztviselő, Temesvárt. — Id. MATKOVICH IVÁNDARÉ szül. Sürközy Hermina, Matkovich Tivadar országgyűlési képviselő édes anyja, a régi magyar nők apácák közül az elhunytak az abszolutizmus idején a környék hazafias elemeinek volt találkozó helye, 66 éves korában, Mező-Szentgyörgyön. — Tóth Károlyné szül. Bíbra Antónia, báróné, nyug. kir. táblai bíró neje, 61 éves korában, Pozsonyban; ugyanott Benedekné szül. Sloboda Katalin, jószágfelügyelő özvegye, 71 éves. — Szocs DANIELÉ szül. Balogh Mária, honvédszázados neje, Kézdi-Vásárhelyt. — Farkas Jánosné szül. Farkas Ilona, 48 éves, Nagy-Váradon. — Rumpfler Ozitta, a fővárosi úllé-uti kórház ápoló apácája, 28 éves korában, himlőben, a ki már rövid idő alatt negyedik a Gréczbló jött apácák közül az elhunytak közt. — Özv. Csány Elekné, előbb Báthor Gézáné, született Inkey Szidónia, 66 éves korában, a szlavóniai detkováci puszta. — Özv. Szmodis Józsefné született Kapotsfy Albertina, 63 éves korában, Nemes-Vidén. — Kishalmagyi Hollak Bert, 44 éves korában, Bölönben. — Fröhlich Tóporné, szül. Vajda Inez, a rajkai járás szolgabírójának neje s Vajda Gábor 1849-iki honvédmagy és guerrillavezér leánya, Rajkán. — Lurassievits Guioné szül. Paskás Berta, honvéd alezredes neje, 30 éves, Bocskón. — Popovicsné szül. Saxun, a volóczi gör. k. lelkész fiatal neje. — Özv. Tauber Péterné szül. Mellinger Zsófia, 70 éves, Esztergombán. — Id. Kocsich Sándorné szül. Umbach Agosta, 53 éves korában, Budapest. — Szocs Lászlóné szül. Szöllösi Julianna, 38 éves, Debreczenben. — Huber Ferenczné szül. Romvalter Lujza, 53 éves, Győrben.

HETI NAPTAR. Aprilis hó.

Nap	Katholikus és protestans	Görög-Orosz	Israellita
25 V. C. Husvénasárnap	Husvénasárnap	13 E. Husvénasárnap	20
26 H. Husvénasárnap	Husvénasárnap	14 E. Husvénasárnap	21 H. n.
27 K. Zita sz. Val. vt.	Anasztás	15 Husvénasárnap	22 H. vég.
28 S. Vit. s. Val. vt.	Vitalyos	16 In	23
29 C. Péter vt.	Szibilla	17 Agapit	24 József
30 P. Szent Katalin + Eutrop	Szibilla	18 János szer.	25
31 S. Fülöp és Jak. a Filop és Jakab	Filop és Jakab	19 Paleol Jan.	26 S. I. p.

SZERKESZTŐI MONDANIVALÓ.
A vallató zsinor. Az egészben legjobb a mi nem a szerző, hanem a vizsgáló-bíró gondolata. Az igazán jó s ha a történet költött hozzá, alkalmazva is jól van s ez már a szerző érdeme. De a kidolgozás ellen sok a kifogás. A legfőbb, hogy a rab vallomása, a bűn megfogalmazásának léteit magyarázata sokkal hosszabb mint a ballada gyorsasága megengedi. Azonkívül is van a kidolgozásban sok gyöngöses, hosszadalmas, itt-ott laposság, erőltetett jó rímek, másutt ismét pongyolaság. Pl. az is a mint a vizsgáló-bíró a beszédet kezdi: két első sora ellentétben van a két következővel; ezt legalább egy „ha mégis”-sel enyhíteni kellene. Az egész (az észrevételek figyelembevételével) új, gondos átdolgozást érdemelne. A mi általában a jelzett ajánlatot illeti: figyelmeztetjük, hogy tisztán kriminális történetek ritkán alkalmasak költői (tragikus és balladai) feldolgozásra; azért csak válogatva s módjával!

D. A. A három kis dal közül legcsinosabb az első, de némi simítást az is kívánja.
Elejétől fogva. Mi az a „tú-cachos”? Talán chaos? Különb a vers sem való közlése: csupa dagály és erőlködés.
H. J. Heine e dalai már nagyon ismeretesek, némelyike 3—4 fordításban is írodalmunkban; s az önéi sem jobbak — inkább gyöngébbek, mint a már meglévők. Közlétsé ezert nem volna indokolta.
M. S. Világtörténelmi lecke (világsemményi képező szerelmekről, elpusztult kiejelgésben, élt fejedelmekről stb.) szerkesztői mondanivalójában nem adhatunk. Tessék keresni azt történelmi könyvekben!

TARTALOM.
Széveg: Pázmán Péter élete. Második befejező közlemény. — A szent földről. — Sándor Mátyas. Verne Gyula regénye. — Egyveg. — Husvét XIII. Leo pápa költeménye. — Husvét Dél-Olaszországban. — Liszt Ferenc Londonban. — Az angol parlament Gladstone nagy beszéde alkalmával. — Visszaemlékezések. Gerardo Attilától. — A csufolódó férfiak felgyűjtjék a várost. Válasz Mikszáth Kálmántól. — Az egerek életéből. Vidonyi Józseftől.

A „Czigánybáró” a népszínházban. — Irodalom és művészet — Közintézetek és egyletek. — Egyház és iskola. — Mi újság? — Halálozások. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Hetinaptár.
Képek: Pázmán Péter élete. (Hat képpel). — A szent földről. (Három képpel). — Liszt-estély a Grosvenor galleryban Londonban. — Az angol parlament Gladstone nagy beszéde alkalmával. — Sándor Mátyas. (Két képpel). — Puha fészenek. — Az almagizna. Benczur Gyula festménye. — Munkácsy Mihály arcképe. — A Hevi Aranka, Pálmay Ilka, Ligeti Irma és Margó Czélia a „Czigánybáró”-ban. (Négy kép.)

Felolós szerkesztő: **Nagy Miklós.**
(L. Egyetem-tér 6. szám.)
Tiszta selyem kelmék, 80 kr. méterje. Valamint 4 frt 1,10 s 1,20 s 1,30 s 1,40 s 1,50 s 1,60 s 1,70 s 1,80 s 1,90 s 2,00 s 2,10 s 2,20 s 2,30 s 2,40 s 2,50 s 2,60 s 2,70 s 2,80 s 2,90 s 3,00 s 3,10 s 3,20 s 3,30 s 3,40 s 3,50 s 3,60 s 3,70 s 3,80 s 3,90 s 4,00 s 4,10 s 4,20 s 4,30 s 4,40 s 4,50 s 4,60 s 4,70 s 4,80 s 4,90 s 5,00 s 5,10 s 5,20 s 5,30 s 5,40 s 5,50 s 5,60 s 5,70 s 5,80 s 5,90 s 6,00 s 6,10 s 6,20 s 6,30 s 6,40 s 6,50 s 6,60 s 6,70 s 6,80 s 6,90 s 7,00 s 7,10 s 7,20 s 7,30 s 7,40 s 7,50 s 7,60 s 7,70 s 7,80 s 7,90 s 8,00 s 8,10 s 8,20 s 8,30 s 8,40 s 8,50 s 8,60 s 8,70 s 8,80 s 8,90 s 9,00 s 9,10 s 9,20 s 9,30 s 9,40 s 9,50 s 9,60 s 9,70 s 9,80 s 9,90 s 10,00 s 10,10 s 10,20 s 10,30 s 10,40 s 10,50 s 10,60 s 10,70 s 10,80 s 10,90 s 11,00 s 11,10 s 11,20 s 11,30 s 11,40 s 11,50 s 11,60 s 11,70 s 11,80 s 11,90 s 12,00 s 12,10 s 12,20 s 12,30 s 12,40 s 12,50 s 12,60 s 12,70 s 12,80 s 12,90 s 13,00 s 13,10 s 13,20 s 13,30 s 13,40 s 13,50 s 13,60 s 13,70 s 13,80 s 13,90 s 14,00 s 14,10 s 14,20 s 14,30 s 14,40 s 14,50 s 14,60 s 14,70 s 14,80 s 14,90 s 15,00 s 15,10 s 15,20 s 15,30 s 15,40 s 15,50 s 15,60 s 15,70 s 15,80 s 15,90 s 16,00 s 16,10 s 16,20 s 16,30 s 16,40 s 16,50 s 16,60 s 16,70 s 16,80 s 16,90 s 17,00 s 17,10 s 17,20 s 17,30 s 17,40 s 17,50 s 17,60 s 17,70 s 17,80 s 17,90 s 18,00 s 18,10 s 18,20 s 18,30 s 18,40 s 18,50 s 18,60 s 18,70 s 18,80 s 18,90 s 19,00 s 19,10 s 19,20 s 19,30 s 19,40 s 19,50 s 19,60 s 19,70 s 19,80 s 19,90 s 20,00 s 20,10 s 20,20 s 20,30 s 20,40 s 20,50 s 20,60 s 20,70 s 20,80 s 20,90 s 21,00 s 21,10 s 21,20 s 21,30 s 21,40 s 21,50 s 21,60 s 21,70 s 21,80 s 21,90 s 22,00 s 22,10 s 22,20 s 22,30 s 22,40 s 22,50 s 22,60 s 22,70 s 22,80 s 22,90 s 23,00 s 23,10 s 23,20 s 23,30 s 23,40 s 23,50 s 23,60 s 23,70 s 23,80 s 23,90 s 24,00 s 24,10 s 24,20 s 24,30 s 24,40 s 24,50 s 24,60 s 24,70 s 24,80 s 24,90 s 25,00 s 25,10 s 25,20 s 25,30 s 25,40 s 25,50 s 25,60 s 25,70 s 25,80 s 25,90 s 26,00 s 26,10 s 26,20 s 26,30 s 26,40 s 26,50 s 26,60 s 26,70 s 26,80 s 26,90 s 27,00 s 27,10 s 27,20 s 27,30 s 27,40 s 27,50 s 27,60 s 27,70 s 27,80 s 27,90 s 28,00 s 28,10 s 28,20 s 28,30 s 28,40 s 28,50 s 28,60 s 28,70 s 28,80 s 28,90 s 29,00 s 29,10 s 29,20 s 29,30 s 29,40 s 29,50 s 29,60 s 29,70 s 29,80 s 29,90 s 30,00 s 30,10 s 30,20 s 30,30 s 30,40 s 30,50 s 30,60 s 30,70 s 30,80 s 30,90 s 31,00 s 31,10 s 31,20 s 31,30 s 31,40 s 31,50 s 31,60 s 31,70 s 31,80 s 31,90 s 32,00 s 32,10 s 32,20 s 32,30 s 32,40 s 32,50 s 32,60 s 32,70 s 32,80 s 32,90 s 33,00 s 33,10 s 33,20 s 33,30 s 33,40 s 33,50 s 33,60 s 33,70 s 33,80 s 33,90 s 34,00 s 34,10 s 34,20 s 34,30 s 34,40 s 34,50 s 34,60 s 34,70 s 34,80 s 34,90 s 35,00 s 35,10 s 35,20 s 35,30 s 35,40 s 35,50 s 35,60 s 35,70 s 35,80 s 35,90 s 36,00 s 36,10 s 36,20 s 36,30 s 36,40 s 36,50 s 36,60 s 36,70 s 36,80 s 36,90 s 37,00 s 37,10 s 37,20 s 37,30 s 37,40 s 37,50 s 37,60 s 37,70 s 37,80 s 37,90 s 38,00 s 38,10 s 38,20 s 38,30 s 38,40 s 38,50 s 38,60 s 38,70 s 38,80 s 38,90 s 39,00 s 39,10 s 39,20 s 39,30 s 39,40 s 39,50 s 39,60 s 39,70 s 39,80 s 39,90 s 40,00 s 40,10 s 40,20 s 40,30 s 40,40 s 40,50 s 40,60 s 40,70 s 40,80 s 40,90 s 41,00 s 41,10 s 41,20 s 41,30 s 41,40 s 41,50 s 41,60 s 41,70 s 41,80 s 41,90 s 42,00 s 42,10 s 42,20 s 42,30 s 42,40 s 42,50 s 42,60 s 42,70 s 42,80 s 42,90 s 43,00 s 43,10 s 43,20 s 43,30 s 43,40 s 43,50 s 43,60 s 43,70 s 43,80 s 43,90 s 44,00 s 44,10 s 44,20 s 44,30 s 44,40 s 44,50 s 44,60 s 44,70 s 44,80 s 44,90 s 45,00 s 45,10 s 45,20 s 45,30 s 45,40 s 45,50 s 45,60 s 45,70 s 45,80 s 45,90 s 46,00 s 46,10 s 46,20 s 46,30 s 46,40 s 46,50 s 46,60 s 46,70 s 46,80 s 46,90 s 47,00 s 47,10 s 47,20 s 47,30 s 47,40 s 47,50 s 47,60 s 47,70 s 47,80 s 47,90 s 48,00 s 48,10 s 48,20 s 48,30 s 48,40 s 48,50 s 48,60 s 48,70 s 48,80 s 48,90 s 49,00 s 49,10 s 49,20 s 49,30 s 49,40 s 49,50 s 49,60 s 49,70 s 49,80 s 49,90 s 50,00 s 50,10 s 50,20 s 50,30 s 50,40 s 50,50 s 50,60 s 50,70 s 50,80 s 50,90 s 51,00 s 51,10 s 51,20 s 51,30 s 51,40 s 51,50 s 51,60 s 51,70 s 51,80 s 51,90 s 52,00 s 52,10 s 52,20 s 52,30 s 52,40 s 52,50 s 52,60 s 52,70 s 52,80 s 52,90 s 53,00 s 53,10 s 53,20 s 53,30 s 53,40 s 53,50 s 53,60 s 53,70 s 53,80 s 53,90 s 54,00 s 54,10 s 54,20 s 54,30 s 54,40 s 54,50 s 54,60 s 54,70 s 54,80 s 54,90 s 55,00 s 55,10 s 55,20 s 55,30 s 55,40 s 55,50 s 55,60 s 55,70 s 55,80 s 55,90 s 56,00 s 56,10 s 56,20 s 56,30 s 56,40 s 56,50 s 56,60 s 56,70 s 56,80 s 56,90 s 57,00 s 57,10 s 57,20 s 57,30 s 57,40 s 57,50 s 57,60 s 57,70 s 57,80 s 57,90 s 58,00 s 58,10 s 58,20 s 58,30 s 58,40 s 58,50 s 58,60 s 58,70 s 58,80 s 58,90 s 59,00 s 59,10 s 59,20 s 59,30 s 59,40 s 59,50 s 59,60 s 59,70 s 59,80 s 59,90 s 60,00 s 60,10 s 60,20 s 60,30 s 60,40 s 60,50 s 60,60 s 60,70 s 60,80 s 60,90 s 61,00 s 61,10 s 61,20 s 61,30 s 61,40 s 61,50 s 61,60 s 61,70 s 61,80 s 61,90 s 62,00 s 62,10 s 62,20 s 62,30 s 62,40 s 62,50 s 62,60 s 62,70 s 62,80 s 62,90 s 63,00 s 63,10 s 63,20 s 63,30 s 63,40 s 63,50 s 63,60 s 63,70 s 63,80 s 63,90 s 64,00 s 64,10 s 64,20 s 64,30 s 64,40 s 64,50 s 64,60 s 64,70 s 64,80 s 64,90 s 65,00 s 65,10 s 65,20 s 65,30 s 65,40 s 65,50 s 65,60 s 65,70 s 65,80 s 65,90 s 66,00 s 66,10 s 66,20 s 66,30 s 66,40 s 66,50 s 66,60 s 66,70 s 66,80 s 66,90 s 67,00 s 67,10 s 67,20 s 67,30 s 67,40 s 67,50 s 67,60 s 67,70 s 67,80 s 67,90 s 68,00 s 68,10 s 68,20 s 68,30 s 68,40 s 68,50 s 68,60 s 68,70 s 68,80 s 68,90 s 69,00 s 69,10 s 69,20 s 69,30 s 69,40 s 69,50 s 69,60 s 69,70 s 69,80 s 69,90 s 70,00 s 70,10 s 70,20 s 70,30 s 70,40 s 70,50 s 70,60 s 70,70 s 70,80 s 70,90 s 71,00 s 71,10 s 71,20 s 71,30 s 71,40 s 71,50 s 71,60 s 71,70 s 71,80 s 71,90 s 72,00 s 72,10 s 72,20 s 72,30 s 72,40 s 72,50 s 72,60 s 72,70 s 72,80 s 72,90 s 73,00 s 73,10 s 73,20 s 73,30 s 73,40 s 73,50 s 73,60 s 73,70 s 73,80 s 73,90 s 74,00 s 74,10 s 74,20 s 74,30 s 74,40 s 74,50 s 74,60 s 74,70 s 74,80 s 74,90 s 75,00 s 75,10 s 75,20 s 75,30 s 75,40 s 75,50 s 75,60 s 75,70 s 75,80 s 75,90 s 76,00 s 76,10 s 76,20 s 76,30 s 76,40 s 76,50 s 76,60 s 76,70 s 76,80 s 76,90 s 77,00 s 77,10 s 77,20 s 77,30 s 77,40 s 77,50 s 77,60 s 77,70 s 77,80 s 77,90 s 78,00 s 78,10 s 78,20 s 78,30 s 78,40 s 78,50 s 78,60 s 78,70 s 78,80 s 78,90 s 79,00 s 79,10 s 79,20 s 79,30 s 79,40 s 79,50 s 79,60 s 79,70 s 79,80 s 79,90 s 80,00 s 80,10 s 80,20 s 80,30 s 80,40 s 80,50 s 80,60 s 80,70 s 80,80 s 80,90 s 81,00 s 81,10 s 81,20 s 81,30 s 81,40 s 81,50 s 81,60 s 81,70 s 81,80 s 81,90 s 82,00 s 82,10 s 82,20 s 82,30 s 82,40 s 82,50 s 82,60 s 82,70 s 82,80 s 82,90 s 83,00 s 83,10 s 83,20 s 83,30 s 83,40 s 83,50 s 83,60 s 83,70 s 83,80 s 83,90 s 84,00 s 84,10 s 84,20 s 84,30 s 84,40 s 84,50 s 84,60 s 84,70 s 84,80 s 84,90 s 85,00 s 85,10 s 85,20 s 85,30 s 85,40 s 85,50 s 85,60 s 85,70 s 85,80 s 85,90 s 86,00 s 86,10 s 86,20 s 86,30 s 86,40 s 86,50 s 86,60 s 86,70 s 86,80 s 86,90 s 87,00 s 87,10 s 87,20 s 87,30 s 87,40 s 87,50 s 87,60 s 87,70 s 87,80 s 87,90 s 88,00 s 88,10 s 88,20 s 88,30 s 88,40 s 88,50 s 88,60 s 88,70 s 88,80 s 88,90 s 89,00 s 89,10 s 89,20 s 89,30 s 89,40 s 89,50 s 89,60 s 89,70 s 89,80 s 89,90 s 90,00 s 90,10 s 90,20 s 90,30 s 90,40 s 90,50 s 90,60 s 90,70 s 90,80 s 90,90 s 91,00 s 91,10 s 91,20 s 91,30 s 91,40 s 91,50 s 91,60 s 91,70 s 91,80 s 91,90 s 92,00 s 92,10 s 92,20 s 92,30 s 92,40 s 92,50 s 92,60 s 92,70 s 92,80 s 92,90 s 93,00 s 93,10 s 93,20 s 93,30 s 93,40 s 93,50 s 93,60 s 93,70 s 93,80 s 93,90 s 94,00 s 94,10 s 94,20 s 94,30 s 94,40 s 94,50 s 94,60 s 94,70 s 94,80 s 94,90 s 95,00 s 95,10 s 95,20 s 95,30 s 95,40 s 95,50 s 95,60 s 95,70 s 95,80 s 95,90 s 96,00 s 96,10 s 96,20 s 96,30 s 96,40 s 96,50 s 96,60 s 96,70 s 96,80 s 96,90 s 97,00 s 97,10 s 97,20 s 97,30 s 97,40 s 97,50 s 97,60 s 97,70 s 97,80 s 97,90 s 98,00 s 98,10 s 98,20 s 98,30 s 98,40 s 98,50 s 98,60 s 98,70 s 98,80 s 98,90 s 99,00 s 99,10 s 99,20 s 99,30 s 99,40 s 99,50 s 99,60 s 99,70 s 99,80 s 99,90 s 100,00 s 100,10 s 100,20 s 100,30 s 100,40 s 100,50 s 100,60 s 100,70 s 100,80 s 100,90 s 101,00 s 101,10 s 101,20 s 101,30 s 101,40 s 101,50 s 101,60 s 101,70 s 101,80 s 101,90 s 102,00 s 102,10 s 102,20 s 102,30 s 102,40 s 102,50 s 102,60 s 102,70 s 102,80 s 102,90 s 103,00 s 103,10 s 103,20 s 103,30 s 103,40 s 103,50 s 103,60 s 103,70 s 103,80 s 103,90 s 104,00 s 104,10 s 104,20 s 104,30 s 104,40 s 104,50 s 104,60 s 104,70 s 104,80 s 104,90 s 105,00 s 105,10 s 105,20 s 105,30 s 105,40 s 105,50 s 105,60 s 105,70 s 105,80 s 105,90 s 106,00 s 106,10 s 106,20 s 106,30 s 106,40 s 106,50 s 106,60 s 106,70 s 106,80 s 106,90 s 107,00 s 107,10 s 107,20 s 107,30 s 107,40 s 107,50 s 107,60 s 107,70 s 107,80 s 107,90 s 108,00 s 108,10 s 108,20 s 108,30 s 108,40 s 108,50 s 108,60 s 108,70 s 108,80 s 108,90 s 109,00 s 109,10 s 109,20 s 109,30 s 109,40 s 109,50 s 109,60 s 109,70 s 109,80 s 109,90 s 110,00 s 110,10 s 110,20 s 110,30 s 110,40 s 110,50 s 110,60 s 110,70 s 110,80 s 110,90 s 111,00 s 111,10 s 111,20 s 111,30 s 111,40 s 111,50 s 111,60 s 111,70 s 111,80 s 111,90 s 112,00 s 112,10 s 112,20 s 112,30 s 112,40 s 112,50 s 112,60 s 112,70 s 112,80 s 112,90 s 113,00 s 113,10 s 113,20 s 113,30 s 113,40 s 113,50 s 113,60 s 113,70 s 113,80 s 113,90 s 114,00 s 114,10 s 114,20 s 114,30 s 114,40 s 114,50 s 114,60 s 114,70 s 114,80 s 114,90 s 115,00 s 115,10 s 115,20 s 115,30 s 115,40 s 115,50 s 115,60 s 115,70 s 115,80 s 115,90 s 116,00 s 116,10 s 116,20 s 116,30 s 116,40 s 116,50 s 116,60 s 116,70 s 116,80 s 116,90 s 117,00 s 117,10 s 117,20 s 117,30 s 117,40 s 117,50 s 117,60 s 117,70 s 117,80 s 117,90 s 118,00 s 118,10 s 118,20 s 118,30 s 118,40 s 118,50 s 118,60 s 118,70 s 118,80 s 118,90 s 119,00 s 119,10 s 119,20 s 119,30 s 119,40 s 119,50 s 119,60 s 119,70 s 119,80 s 119,90 s 120,00 s 120,10 s 120,20 s 120,30 s 120,40 s 120,50 s 120,60 s 120,70 s 120,80 s 120,90 s 121,00 s 121,10 s 121,20 s 121,30 s 121,40 s 121,50 s 121,60 s 121,70 s 121,80 s 121,90 s 122,00 s 122,10 s 122,20 s 122,30 s 122,40 s 122,50 s 122,60 s 122,70 s 122,80 s 122,90 s 123,00 s 123,10 s 123,20 s 123,30 s 123,40 s 123,50 s 123,60 s 123,70 s 123,80 s 123,90 s 124,00 s 124,10 s 124,20 s 124,30 s 124,40 s 124,50 s 124,60 s 124,70 s 124,80 s 124,90 s 125,00 s 125,10 s 125,20 s 125,30 s 125,40 s 125,50 s 125,60 s 125,70 s 125,80 s 125,90 s 126,00 s 126,10 s 126,20 s 126,30 s 126,40 s 126,50 s 126,60 s 126,70 s 126,80 s 126,90 s 127,00 s 127,10 s 127,20 s 127,30 s 127,40 s 127,50 s 127,60 s 127,70 s 127,80 s 127,90 s 128,00 s 128,10 s 128,20 s 128,30 s 128,40 s 128,50 s 128,60 s 128,70 s 128,80 s 128,90 s 129,00 s 129,10 s 129,20 s 129,30 s 129,40 s 129,50 s 129,60 s 129,70 s 129,80 s 129,90 s 130,00 s 130,10 s 130,20 s 130,30 s 130,40 s 130,50 s 130,60 s 130,70 s 130,80 s 130,90 s 131,00 s 131,10 s 131,20 s 131,30 s 131,40 s 131,50 s 131,60 s 131,70 s 131,80 s 131,90 s 132,00 s 132,10 s

LIPPMANN KARLSBADI PEZSGÖPORA

karlsbadi ásványvizekből nyert forrás-termények segítségével készíttve, tehát ezek minden hatályos anyagát tartalmazzák és minden gyógyító tulajdonait különös érvényre juttatják.

Étvágyat gerjeszt. Használatra kellemes.

Gyomorbaiban szenvedőknek Hatása biztos. Vade-mecuma.

Felülmulhatlan hashajtó szer.

Kivételes gyors és biztos hatással.

Kellemes, olcsó, kényelmes.

Egészséges! tehát áditó!

ninden csikarólag működő hajtószer, pilula stb. fölött előnyben részesítendő. — Orvosiilag ajánlva gyomor-, bél-, máj- és hólyagbetegségeknél.

Elismert és sokat keresett háziszer.

Emésztési gyengeségre vagy megzavart emésztésnél, étvágyhiány, ülő életmód által előidézett: omor- s bél-atonia, nyálkásosság és evés utáni rozslé, kellemetlen légzőfőgés, felfúvódás, gyomorhív, gyomorfüldalom, — nyomás vagy görcs, vértóvadás, főfájás, szédülés, migraine, vérkekedés, aranyér, rendetlen székelés és makacs székrekedésnél. Approbált szer kövérség ellen. Valódi csak akkor, ha minden adagon védjegy, Lippmann kezevonása, látható.

Kapható eredeti dobozoként 12 pár 2 forint, egyes párok 20 kr.-jával, minden bel- és külföldi gyógyszerárban 2 frt 15 kr. beküldése mellett egy eredeti doboz bérmentve küldetik. 1 doboznál kevesebb nem küldetik.

Központi szétküldés: LIPPMANN gyógyszerár, Karlsbadban.

Főlető: ag részére: 2847

TÖRÖK JOZSEF ur gyógyszerár, Budapestben.

Raktárak Magyarországon következők: Budapest: Buda-pent: városi gyógyszerár a «St. Háromságos» gyógyszerár a «Nagy Kristófos» gyógyszerár a «Magyar királyi»-hoz, gyógyszerár a «Nádorhoz»... Alsó-Kubin: Kralik: Barifán: Toperczer. Békéscsaba: Debrécsény. Bajan: Geiger. Ósában: Sidi, Varság, Badics. Debrécsényben: Dr. Roth-schneck. Győrben: Lippmann, Kollós, Mühlbauer, Kódmányi-Székely. Győr: K. Kaposvár: Gollner, Babachay, Kecksmét: Molnár. Karszebes: Viski. Kőszeg: Küttel, Kassa: Gállic, Komáromi Kirchner. Kuu-Szt.-Mártonban: Szántó, Legroson: Vártes. Mágócs: Seny. Miskolcon: Dr. Herer. Dr. Riez. Mór: Girak. Munkács: Gollner. Nyitra: Csizs, Gornál. Nagy-Bocskorok: Menzer. Nagy-Szalontai Kovács. Nagyváradi: Molnár, Héring. Nyiregyháza: Korányi, Lederer, Szepko. Nagy-Kanizsa: Belus. Pancsova: Bauer. Pozsonyban: Adler, Heinrich, Platny, Soolz. Pécs: Balás, Kovács, Sipőcz. Sopron: Csathó, Grauer. Szabadkán: Dési, Jók. Belmedvebányán: Slanka. S.-A.-Ujhely: Pinter. Székesfehérvár: Diehalla. Szeged: Barsay. Szatmár: Rosin. Szegvár: Szandly. Tolna: Gömbös. Tata: Mennich. Temesvár: Jahner, Hönig, Tárcazy. Ujvidék: Gro singer. Verseczen: Müller, Kucher, Sirach. Veszprém: Ferenczy. Zombor: Gálle, Sauerborn. Raktárak Erdélyországban következők: Győr: Kollós. Bra-són: Horváth, Kellmann, Kugler, Jekelius. Balázsfalva: Schness övegye Fogarason: Hermann. Kolozsvárott: Gurdhardt. Nagy-Szebenben: Morscher. Székely-Udvarhelyen: Koncz. Raktárak Horvátország és Szlavonországban következők: Győr: Kollós. Szeged: Kollós. Pécs: Kollós. Szeged: Kollós. Hertz, Bród: Sreppel. Eszék: Dienes. Károlyváros: Fideis. Sest. Sladovic. Kaprina: Fink. Kapronca: Werli. Sziget: Kubányi. Vukovár: Kralovic. Varsadon: Riedl.

Folyékony Glycerin-Crème. Kielhausertól, Grätzban.

A folyékony glycerin-crème sikerült egyesítése a legártatlanabb szerekeknek, melyek a bőrt nemcsak simábbá és finomabbá teszik, hanem annak fiatalos frissességét fontartják. Övszer a levegő, szél és nap befolyása ellen, eltávolítja a szeplőt, napsütést, májfoltot és minden hasonló arcztisztatlanságot. Egy üveg ára frt 1 20.

Legfinomabb glycerin-szappan glycerin és illatos növényekből, kitünően tisztít és élénkíti a bőrt, és a finom piperezap, aminden kívánt előnyeivel bir Darabja kék papírban 35 krajczár.

Párisi hölgypor a bőrnek leggyengédebb fehér színt adja, és ártatlansága mellett mégis a bőrt simán és szárazon tartja. — Hölgyeknél, ugy férfiaknál is borotválás után nagy kedveltségnek örvend. Egy doboz ára 50 kr., fehér, rózsaszín és sárga (Rachel).

Kézmosó-por mandula-szappan és spermacéttől készítve, a legártatlanabb arc- és kéz bőrt tisztító szer. 1 doboz ára 50 kr.

Rouge végítal kit. arczpinnal rosított szer nappalra és éjtére. — Ara 50 kr. Török József gyógyszerár, Budapest, király-utca 12.

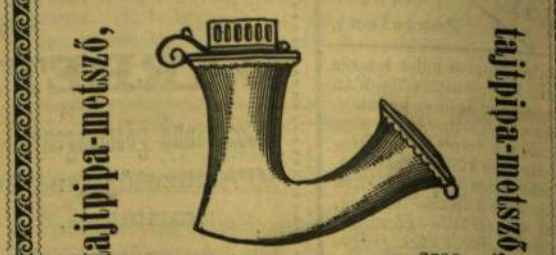
Hamisított hölgypor-tól és glycerin-crème-től óvakodni tessék. Csak az tekintendő valódinak, melyben dobozban, valam. haszn. utasításán a mellékelt védjegy van.

Chapoteaut PEPTON-BOR

A rejtély betegeket és tüdőket táplálni anélkül, hogy azok gyomrát megterheljék ezen nagybecsű tápszer által tökéletesen meg van oldva. Ez boros-poharunkint, tíz gramm tökéletesen megemészthető, azonosul s minden megemészthetlen részekből ment, pepsinben oldott marhahús tartalmaz. — Erősítő hatással bir mindenféle gyomor-, máj- és bélbántalmaknál emésztési zavaroknál, rosz szájiz, vérszegénység és erőtlenségeknel, melyek daganatok, rákbajok, vérhas, láz és cukros-ömlés által idéztettek elő; azonfelül mindazon esetekben, hol szükségesnek mutatkozik a betegek vagy sorvadásban szenvedők táplálása, s azok elgyengült erejének valamely erősítő szer által való istápolása, mit a huskivonatknál, a koncentrált húsleves vagy a nyers húsnál haszatalan keresnénk. A Chapoteaut-féle bor egyike a legjobb tápszernek öreg emberek és a gyermekeknek, és növeli a szoptatós anyák tápképességét. — Ara 2 frt 50 kr.

Raktár: Paris, 8. rue Vivienne. — Budapest Török József gyógyszerár, király-utca 12. 2641

MARTINY H.

Budapest, vaczi utca 19

Árjegyzék franco ingyen.

Nincs többé fogfájás. Egyedül biztos szer az ugynevezett helgolandi fogcsopp, mely egy másodperc alatt megszüntet minden fogfájást, szárazmazott az hülés vagy odvas fogaktól. Egy üveg ára 50 kr.

Nádassy-szajviz.

Ezen szajviz a legjobb fentartási szernek bizonyult minden szajbajok és bármilyen fogfájás ellen, kellemesen szagú szajjól 1-2 nap alatt elváltott és sárga-barna fogak rövid idő alatt hófehéreké lesznek. Egy üveg ára 70 kr. és 1 lit 50 kr. Ezen kitűnő szer kaphatók: Foraktár: Terstáthy Kálmán gyógyszerár, kertész-utca 32. sz. Továbbá Török József gyógyszerár, király-utca 12. Fauser Antal, Schwarzmeier, Dr. Molnar József vaczi körút és Skala Antal Józsefváros, gyógyszerárknál és minden nagyobb gyógyszerárban. Ezenkívül Thal-mayer, Kochmeister és Neruda nagykereskedő uraknál Bpsten.

Brünni kelmék

2802 elegans nyári öltözetre, 3.10 méter, azaz 4 bécsi rőföt kivevő szelvényekben 4 frt 80 kr.-ért igen finom, 7 forint-ért legfinomabb, 10 frt 50 kr.-ért legeslegfin.

Siegel-Imhof

Tuchfabriks-Niederlage BRÜNNEN. Nyilatkozat. Minden szelvény 3.10 mtr. hosszú és 136 cm. széles, tehát teljesen elég egy tökéletes nyári öltözetre. — A fémbeült szeg ismert szilárdsága és je entéken munkaképessége keszeges arra, hogy csak a legjobb árú, pontosan a világszerte mintá szerint szállított. Mintán most sok szédülő szeg «Brünni árak» köpenye alatt garaszdalkodik, a fémbeült szeg ennek ellenében mindentől küld, ingyen és bérmentve.

VASÁRNAPI UJSÁG

18-ik SZÁM. 1886. BUDAPEST, MÁJUS 2. XXXIII. ÉVFOLYAM

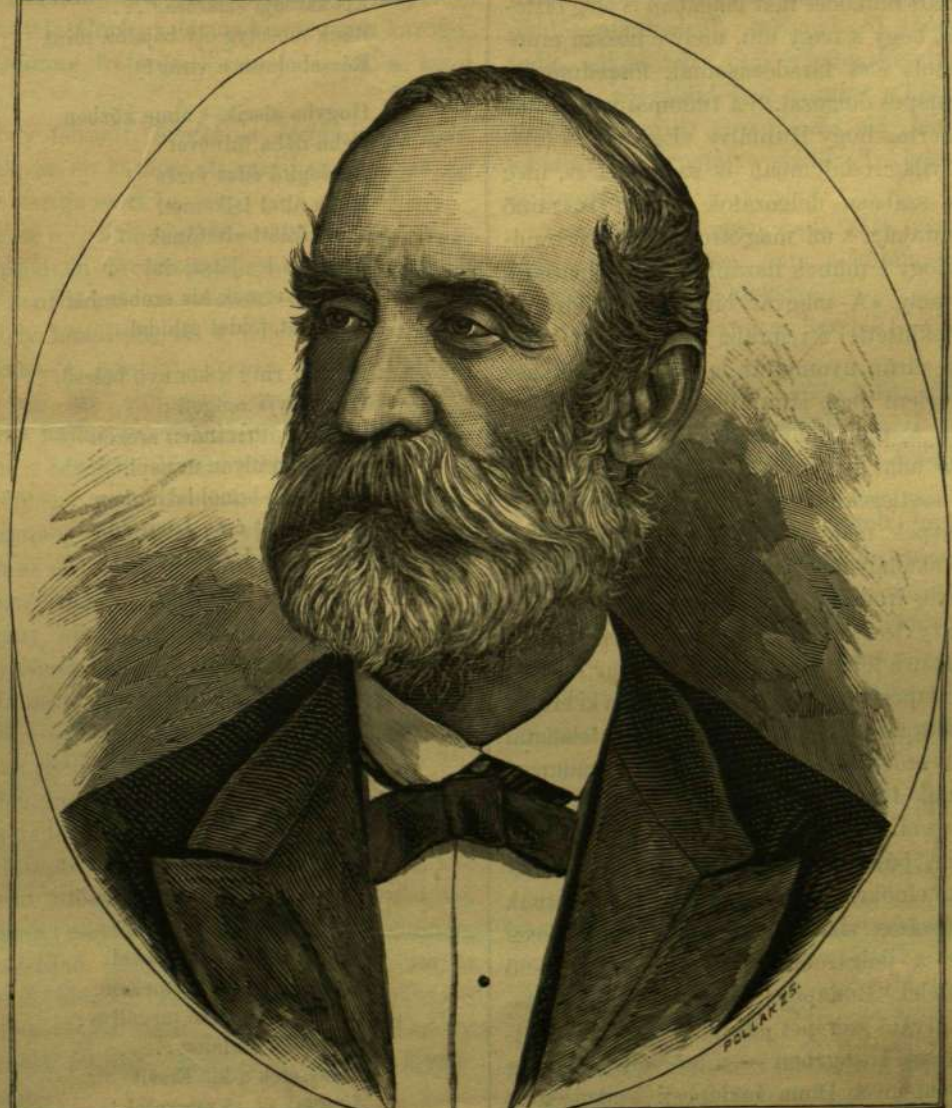
Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 12 frt 60, fél évre 6 frt 30. POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 8 frt 40, fél évre 4 frt 20. Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 6 frt 30, fél évre 3 frt 15. Kulföldi előfizetésekre a postallag meghatározott viteldij is eszandandó.

HUNFALVY JÁNOS.

A magyar tudományos irodalom közelebb egy európai színvonalon álló nagy szabású művelt osztályának egy régi vágya teljesedett be: Hunfalvy János megkezdte «Egyetemes földrajz»-ának kiadását s a napokban jelent meg abból a második kötet is, mely a magyar korona tartományainak leírását tartalmazza. Földrajzi irodalmunkat nem lehet többé kezdetlegesenek mondani; a tankönyveken kívül — különösen a földrajzi társaság megalakulása (1872) óta — csaknem napról-napra jelennek meg cikkek és tanulmányok, tanúságul annak, hogy nálunk is sokan vannak, kik a jelen század e hatalmasan fejlődő tudományának minden mozzanatát figyelemmel kísérik s hazánk közönségével is megismertetni igyekeznek; a nagy fölfedezésekben, habár aránylag igen szerényen, mi is részt vettünk, s nagy világot látott magyar utazók, mint Xántus János, Széchenyi Béla gróf, Magyar László, s különösen Körösi Csoma Sándor és Vámbéry Ármin nevei eléggé ismeretesek a külföldi irodalmakban is. Mindamellett egész a Hunfalvy említett művéig alig volt nagyobb magyar munka, mely a földrajzi ismereteket rendszeresen s az iskolai körön túl is tüzetesebben tárgyalta volna. Különösen feltűnő pedig, hogy a magyar nép nemzeti buzgalma, mely a hazai történelem, a jog és nyelvészet terén oly sokat alkotott, hazájának, a magyar földnek megismertetésére aránylag oly keveset tett. Nem mintha nem lettek volna magyar írók, kik hazánk részletes ismertetésének fontosságát ne érezték volna. Magyarország általános leírását s még inkább az egyes vidékek rajzát tárgyzó művek és nagyobb értekezéseknek a pusztá czimeiből is vaskos kötetet lehetne már összeállítani s különösen két régi tudósunk, a mult században Bel Mátyás s a jelen század első felében Fényes Elek, hervadhatatlan érdemeket szereztek maguknak e téren: de a sok mű vagy egészen elavult, vagy sokkal kisebb terjedelmű volt, mint azt a tárgy nagysága s fontossága megkövetelte volna s valóban csak Hunfalvy Jánosnak most megjelent nagy munkájáról mondhatjuk el teljes joggal, hogy az hazánkat alaposan s a tudomány jelen állásának megfelelően ismerteti s hogy az, mint annak idején Bel és Fényes dolgozatairól is elmondották, valóban nemzeti fontosságú irodalmi munka.

Csak az igazi érdemek adjuk meg tehát a magától, midőn e nevezetes mű megjelenése alkalmából ismételten bemutatjuk olvasóinknak az országszerte tisztelt szerző, Hunfalvy János, arczképét s utalva a régebben * közölt életrajza adataira, újból megemlékezzünk különösen a földrajzi irodalom terén tanusított nagy tevékenységéről, mely tevékenységnek ez öt vaskos kötetre tervezett «Egyetemes földrajz» lesz a koronája. Hatvanöt éven túl van (1820-ban jun. 20-án született) s e hosszú életnek jó nagy része erre az egy munkára volt szentelve. Sokat írt; eddig megjelent művei összegyűjtve egy kis könyvtárt tennének; mint a közéletben kiváló szerepet * Lásd «Vasárnapi Ujság» 1872 ik (XIX.) évfolyam 26-ik számát.

játszó polgár és tanferfi is elismerésre méltó érdemeket szerzett: mindamellett, különösen 1861 óta, midőn a földrajz és statisztika egyetemi tanára lett, működésének zöme a földrajzra esik. Szepességi németajkú polgártársainknak oly dicsegetre méltó tulajdona, a szívós munkakedv, mely ő benne fokozott mértékben volt meg s az a valódi lelkesedés kedvelt tárgya iránt, mely nélkül valódi tudós senki sem lehet, még hatványozta fáradozása eredményeit s Hunfalvy János elerte azt, a mi oly keveseknek adatott, hogy tudományszakjában nemcsak a legelső között említtetik hazánkban, de annyira legelső, hogy a földrajzi tudományok számos más művelője sem eredmény, sem szakismeret tekintetében nem versenyezhet vele; annyira első, hogy nincs

HUNFALVY JÁNOS.

Advertisement for Leonhardt Gusztáv bank. Title: Az osztrák-magyar bank igazgatása. 1878-1885. Irtá LEONHARDT GUSZTÁV az osztrák-magyar bank vezérigazgatója. 66 táblával és egy áttekintési térképpel. Ára füzve 4 frt. Tartalom: Bevezetés. — Az osztrák-magyar bank alapszabályai. — A szab. osztrák nemzeti banknak az osztrák-magyar bankká való átalakulása. — A bankkerületek. — Bankmellékletek. — Levelezés útján való benyújtás. — Tudakozási szolgálat. — Telepített váltók. — A «bankszer» hitelengedélyezés alapelvei. — A dotációk. — Gazdasági visszajuttatás. — A leszámitolási üzlet. — A bankintézetek ebbeli részesezése a monarchia két államában. — Szabad. kézi leszámitolás. — A váltók lejáratú ideje és átlagos összege. — A kis váltók. — Az elfogadói kötelezettség elbírálása. — A többi banküzletek: Kölesön kézi zálogra, érték-papír-leszámitolásra, szelvény-beváltásra, ércpénzek forgalmára, bankutalványok, forgatmányi (giro) üzlet, letétek, bizományi üzletek. — A jelzálog-hitelüzlet. — Az osztr.-magy. bank záloglevelei. — A bank forgalmi eszközei. — A bankjegy-forgalom. — Ércpénzlet és ércváltók. — A bankjegy-fedezet. — Függelék. — Táblák.

Advertisement for Schlick-féle vasöntőde és gépgyár-részv.-társaság. BUDAPESTEN. Központi iroda: VI. vaczi körút 57. — Gazdasági géposztály: VI. külső vaczi út 1696/1698. Ajánlja kitűnő szerkezetű gőzcseplő-készületeit szén-, fa- és szalmafűtőre, szegreges rendszerű fargánycseplőt tisztító készüléket, tel. zsákolóval vagy anélkül, gabonaruátit (Baker-rendszer) továbbá legújabb tel. zsákolókat. — Árak 58 frt. — A gőzcseplő-készületek bizonyult. Schlick-féle kettős és hármas ekéit a legújabb feltalárásokkal. Melytő ekéit öntveztékkel (Sack után), Schlick- és eredeti Vidovec-féle egyvasu ekéit. Ezenkívül készletben vannak: Egyes és kettős tel. malmok, «LITTLE GIANT» csöves-tengeri-darálók, tengeri morskolók, takarmány-készítő-gépek és olaj-sajtók stb. — Árjegyzékek kívánatra ingyen és bérmentve.